

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ

ΕΡΑΜΙΣΤΗΣ

ΗΤΟΙ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ

ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΜΕΝΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.

Π α ρ ᾶ

ΤΩΝ ΚΚ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ, Γ. ΒΕΛΛΙΟΥ, Π. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ,

Ν. ΛΕΒΑΔΙΕΩΣ, ΚΑΙ Κ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ.

Τ Ο Μ Ο Σ Γ'

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Δ' ΤΟΥ Α' ΕΤΟΥΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1841.

ΒΕΡΒΗΛΙΚΟΣ

ΕΡΔΙΑΣΤΗΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΙΑΤΗΡΩΝ ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ

ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ ΕΝ ΤΩ ΑΓΙΩ ΚΑΙ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩ ΕΥΤΥΧΑΝΤΩ

ΤΟΜΟΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ

ΕΝ ΔΟΧΕΙΩ

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΕΜ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

1881

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ

ΒΡΑΝΙΣΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ.

Κατ' ἔτος ἀναβαίνοντα τὸν λόφον τῆς Ἀκροπόλεως, ἑωρτάζουσι τὰ μέλη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας τὴν ἐπέτειον τῆς ἐνιδρύσεως αὐτῆς ἡμέραν, καὶ κατ' αὐτὴν δίδει μὲν ἡ διαχειρισαμένη τὰ τῆς ἑταιρίας ἐφορεία λόγον τῶν πράξεών της, ἐκλέγεται δὲ ἀντ' αὐτῆς ἄλλη νέα διὰ ψηφιοφορίας. Πλήθος περιέργων καὶ φιλομούσων ἀμφοτέρων τῶν γενῶν συνέρρουσαν καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς τὰ σκιὰς τῶν ἐρειπίων τοῦ Παρθενῶνος, ὅστις ἐφαίνετο ὡς φοιτῶμενος πάλιν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους προσκυνητὰς του, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἀναστὰς ὁ πρόεδρος τῆς ἑταιρίας Κ. Ι. Ρίζος, ὠμίλησε τὰ ἀκόλουθα.

Κύριοι!

Μοναδικὸν εἶναι εἰς τὴν Ἱστορίαν φαινόμενον ἢ μετὰ εἰκοσι αἰῶνας ἀναβίωσις ἐνὸς Ἑθνους, τὸ ὁποῖον ἔρριψαν ἡμιθανές, καὶ κατέβαλον ἔπειτα νενεκρωμένον, καὶ ἀναυδον, καὶ ἀκίνητον βαρεῖαι πληγαὶ κατακτητῶν ἀλλεπαλλήλων.

Τοῦ Ἔθνους αὐτοῦ ἡ ἀκμὴ ἦτον ὅσον ὀξεία, τόσον ὀλιγοχρόνιος· ἡ παρακμὴ καὶ ἡ ἀγωνία μακρὰ, ἡ πτώσις καὶ ἡ νέκρωσις μακροτάτη, καὶ ἡ ἀναβίωσις τεραστία καὶ ἀπροσδόκητος. Τὸ Ἔθνος αὐτὸ εἶναι τὸ Ἑλληνικόν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀναβίωσις αὐτοῦ συνέτεμε τὴν μεγάλην ἀπόστασιν τῶν μεταξὺ αἰῶνων, νομίζω, Κύριοι! καὶ εὐλογον καὶ ἀναγκαῖον, ἀνατρέχων ἤδη εἰς τὰς ἀρχαίας ἐποχὰς τῆς Ἑλλάδος, νὰ προσομιήσω ἐξ αὐτῶν τῶν προγονικῶν πραγμάτων, ὡς ἐχόντων νεαρὰν σχέσιν πρὸς τὰ ἡμέτερα.

Ὅταν ἡ Ἑλλὰς κατέθραυσε τοὺς στρατοὺς καὶ τοὺς στόλους τῆς Ἀσίας, τότε αὐτὴ εἶχε δύο λαοὺς ἰσχυροὺς μὲν, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἰσοσθενεῖς, τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Λακεδαιμόνας. Τότε ἡ δόξα τῶν λαμπρῶν τροπαίων κατέστησεν ἐπικρατεστέραν τὴν φιλοδοξίαν παρὰ τὸν ἔρωτα τῆς πατρίδος καὶ παρὰ τὸ μῖσος κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ· τότε διὰ τὴν φιλοδοξίαν, οὐδέποτε ἀνεχομένην ἀντίζηλον, συνεκρούσθησαν αἱ δύο πόλεις πρὸς ἀλλήλας, καὶ τὴν σύγκρουσιν αὐτῶν ταύτην ὁ δόλιος καὶ ἀφθογος χρυσὸς τῆς γείτονος Ἀσίας ὑπέξέκαιε καὶ παρέτεινε.

Τότε ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶχε μὴδὲ Μιλτιάδας, μὴδὲ Λεωνίδα, ἢ Θεμιστοκλεῖς, ἢ Κίμωνας, ἢ Ἀριστείδας, ἀλλὰ Περικλεῖς, καὶ Ἀλκιβιάδας, καὶ Ἀγησίλαους, καὶ Ἀνταλκίδας, καὶ Λυσάνδρους. Τότε τὸν Ἡρόδοτον τὸν ἔμμουσον ἀπομνημονευτὴν τῶν Ἑλληνικῶν τροπαίων κατὰ τῶν ὄπλων τῆς βαρβαρότητος, διεδέχθη ὁ Θουκυδίδης, σκυθρωπὸς ἱστοριογράφος τῆς διχοστατούσης καὶ ἀλληλομαχούσης Ἑλλάδος, καὶ ἔκτοτε αὕτη ἐπροοιμίασε τὴν παρακμὴν τῆς, ἔκτοτε αὕτη ἀπολισθαίνουσα ἐκ τοῦ ὕψους τῆς ἀληθοῦς εὐκλείας, εἰς τὸ ὅποιον τὴν ἀνεβίβασαν οἱ ἦρωες τοῦ Μαραθῶνος, καὶ τῶν Πλαταιῶν, καὶ τῆς Σαλαμῖνος, καὶ τῆς Μυκάλης, δὲν ἔπαυσεν ἐξ ἀσθενείας εἰς ἀσθένειαν μεταπίπτουσα, δὲν ἔπαυσεν ἀμείβουσα ἐξ ἀθλιότητος ἀθλιότητα, καὶ ἐδεδμεύθη τελευταῖον ὑπὸ τοιοῦτων ἐκπορθητῶν, ὥστε τὴν πόλιν ταύτην, τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, τιμαριωτικὴν εἶχον κληρουχίαι οἱ τῆς Σουλτανικῆς γυναι-

κωνίτιδος ἀρχιφύλακες, ἐκείνα τὰ οὐδετεροφυῆ τῆς Νιγριτίας ἀνδράποδα, οἱ πισσοβαφεῖς ἐκείνοι Ἄργοι, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ ἄγριος ὑμέναιος τῶν βαρβάρων ἐπαναπαύεται.

Ἡ Ἰσορία, Κύριοι! ἐχαρακτήρισε πολλὰ συμπτώματα τῆς ποικιλοστρόφου καὶ πολυμόρφου παρακμῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

Ἡ ἀπὸ τῆς Βαβυλῶνος ἕως εἰς τὴν Σινώπην Ἑλληνίδα πολιν ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Ξενοφῶντα κατάβασις τῶν μυρίων, μαχομένων ὀκτὼ μῆνας πρὸς τοὺς ἐπακολουθοῦντας Σατράπας τῆς Περσίας, πρὸς τὰ καθ' ὁδὸν ἄγρια καὶ ἄλκιμα ἔθνη, πρὸς τὸ ἰσχυρὸν ῥίγος τοῦ χειμῶνος, πρὸς τὰς δυσχωρίας φαραγγῶν καὶ δατῶν καὶ ὀρέων, πρὸς τὰς δυσπορίας ποταμῶν ἀγεφυρώτων, καὶ πρὸς τὴν σπάνιν καὶ τὴν ἔλλειψιν τῶν τροφῶν, ἢ κατάβασις, λέγω, αὕτη, ὅσον ἀποδεικνύει τοῦ μὲν ἀρχηγοῦ τὴν στρατηγικὴν δεινότητα, τῶν δὲ Ἑλλήνων στρατιωτῶν τὴν καρτεροφυχίαν, καὶ πειθαρχίαν, καὶ γενναϊότητα, τόσον δίδει ἀφορμὴν εὐλογωτάτην νὰ συμπεραίνωμεν, ὅποια καὶ ὅποσα τότε ἦσαν τῆς ἀνωμαλίας τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, καὶ τῶν διασπαραγμῶν τῶν ἐμφυλίων τ' ἀποτελέσματα, δι' ἃ οἱ τοιοῦτοι στρατηγοὶ, καὶ στρατιῶται ἦσαν ἀνωφελεῖς εἰς τὴν Ἑλλάδα!

Εἰς αὐτὰ ταῦτα τ' ἀποτελέσματα δεῖν ἡμεῖς, καίτοι θουμάζοντες τὴν στρατηγικὴν καὶ πολιτικὴν τοῦ Ἐπαμεινώνδα μεγαλοφυίαν, ν' ἀποδώσωμεν τὴν ὑπὸ τῶν Θηβῶν ἀρπαγεῖσαν ἡγεμονίαν τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ πόλις αὕτη τῶν Θηβῶν, ἢ συμμαχήσασα μετὰ τῶν Περσῶν, ὅτε ὑπ' αὐτῶν ἐκινδύνευεν ἢ πανελλήνιος ἐλευθερία, ἔστησε τρόπαια νικῶν ἀλλεπαλλήλων κατὰ τῆς ἀγερώχου Σπάρτης, διέβη ἔνοπλος τὸν μέχρῃς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἀδιαπεραιώτον εἰς ἐχθρικὰς φάλαγγας Εὐρώταν, καὶ προητοίμαζε καὶ αὕτη τὴν σμινύην τῆς ἐξολοθρευσεως καὶ κατασκαφῆς τῆς εἰς τὸν Ἀλέξανδρον.

Ματαιῶς ὁ Δημοσθένης μὲ τῶν Φιλιππικῶν του τοὺς καταρράκτας ἠγωνίζετο νὰ κατασβέσει τὸν ἐμπρησμόν τὸν ὁ-

ποῖον ὁ Βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων ἐξερρίπιζε κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ δημαγωγούμενος Ἀθηναϊκὸς λαὸς, δυσκίνητος εἰς τὴν ὀξύτητα τῶν πικρῶν μὲν καὶ φοβερῶν, ἀλλ' ἐπικαίρων καὶ εὐστόχων, συμβουλῶν τοῦ Παιανιέως, ἠδύνετο ἀκροαζόμενος εἰς τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας τὸν πανηγυρικὸν λόγον τοῦ Ἰσοκράτους, λόγον ἄξιον πρεσβυτικῆς βραδυκινήσιας, λόγον, τὸν ὁποῖον ὑπὲρ τὰ δέκα ἔτη κυοφορῶν ὁ Ῥήτωρ, ἀνέβαλε τὴν γέννησιν αὐτοῦ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ ῥητορικοῦ κύκλου τῶν περιόδων, καὶ διὰ τὴν εὔρεσιν τῶν ἀντιθέτων καὶ παρηχήσεων.

Ἄλλ' ὅσον αἱ παρακινήσεις τοῦ Ἰσοκράτους ἦταν σοφαὶ μὲν, ἀλλὰ βραδύταται πρὸς τοὺς Ἕλληνας, τόσον ἐπικαιρύταται πρὸς τὸν Φίλιππον, ἐπιστάμενον καὶ ὑπ' ἐχθρῶν νὰ ὠφελῆται. Γείτων οὗτος καὶ ἰσχυρὸς, καὶ μεγαλοπράγμων, καὶ ἐνεργητικὸς, καὶ πάντολμος μονάρχης, ἴδεν ὅτι οἱ Ἕλληνικοὶ λαοὶ ἦσαν ὑπὸ τῶν μακρῶν καὶ ἐμφυλίων πολέμων ἀπηυδακότες, ὅτι καὶ ὑπὸ τῶν ὀλιγαρχικῶν τῆς Σπάρτης ἀρχῶν καὶ ὑπὸ τοῦ δημοκρατικοῦ συστήματος τῶν Ἀθηνῶν ἦσαν ἐξίσου βεβαρυνμένοι.

Πόσα καὶ ὅποια δύναται νὰ κατορθώσῃ εἰς τοιαύτας περιστάσεις τοιοῦτος, ὡς ὁ Φίλιππος Ἡγεμὼν! Καὶ, ἂν εἰς τὴν σύγχρονον ἡμῶν ἱστορίαν βλέπωμεν τοιαῦτα νεαρὰ παραδείγματα, πόσῃν εὐκολίαν ἄρα ἔπεται νὰ εἶχεν ὁ Μακεδὼν πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν μεγάλων σκοπῶν τῆς φιλοδοξίας του τότε, ὅτε τὴν κοινὴν γνώμην, οὖσαν ἀδιερμήνευτον, καὶ ἀμυδρὰν, καὶ ἀνυποστήρικτον, διέστρεφεν εὐκόλως καὶ παρέλκεν εὐκολώτερον ἢ γοητεία τῶν μαντείων, φύσει σύμμαχος τῆς αὐθαιρέτου ἐξουσίας, καὶ ἐκ συνθήματος αἰείποτε φιλιππίζουσα.

Συνεκροτήθη μάχη εἰς τὴν Χαιρώνειαν, εἰς ἣν ὁ Φίλιππος ἐνίκησεν ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Ὁ Φίλιππος ἔπραξεν ἄλλο τῆς νίκης ἐκείνης ὀλεθριώτερον ἐγέννησε τὸν Ἀλέξανδρον.

Ἐκτοτε οἱ Ἕλληνες, ἐξασθενούμενοι βαθμηδὸν τόσοις

αἰῶνας, καὶ καταπατούμενοι, μόλις ἠσθάνοντο, μόλις ἔσπαιρον, ὅταν ὑπὸ τῆς Ὀσμανικῆς σιδηρίνης χειρὸς ῥαπισθέντες κατεδουλώθησαν.

Ἐχόντες σκιὰν ἐλευθερίας καὶ αὐτονομίας οἱ Ἕλληνες ἐπὶ Μακεδόνων, καὶ μετέπειτα ἐπὶ Ῥωμαίων, καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν ἐπιτετραμμένην σκιὰν τελευταῖον ἀφῆρέθησαν, ὅταν Νέα Ῥώμη μετωνομασθεῖσα τοῦ Βύζαντος ἢ πόλις, ἐγένετο πολυθρύλλητος καθέδρα τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, τῆς ὁποίας πολλοστὸν καὶ παρεωραμένον ἡ Ἑλλὰς ἀποτελεῖ μέρος.

Ἐὰν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ἢ ἐπικρατοῦσα γλῶσσα ἐξ ἀρχῆς ἢ Ἑλληνικὴ κατέστη, τοῦτο δὲν ἔγεινεν ὡς δεῦγμα εὐνοίας καὶ τιμῆς ἐθνικῆς παρὰ τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Αἱ ἱεραὶ βίβλοι τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, αἱ μὲν ἐξυπαρχῆς Ἑλληνιστὶ συνταγμένα, αἱ δὲ εἰς τὴν Ἑλληνίδα φωνὴν μετενηνεγμένα αὐτὴν ταύτην, ὡς τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ ὡς ἀντιβρῆσεως, κατὰ τῆς πολυθείας, ὄργανον ἀρμοδιότατον καθιέρωσαν. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος καὶ διὰ τὸν ζήλον πρὸς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν, τὴν ὁποίαν ἐναγκαλισθεὶς ἐπροστάτευε, καὶ διὰ τὴν συμπάθειαν πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ θμελιωθεῖσαν νέαν Καθέδραν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κρίτου, κειμένην ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ἐπροτίμησε τὴν Ἑλληνίδα γλῶσσαν τῆς Λατινίδος.

Τῆς Ἑλληνικῆς Μούτης ὄχι μόνον οἱ Σκιπίωνες, καὶ οἱ Αἰμίλιοι, καὶ οἱ Πομπήϊοι, καὶ οἱ Κικέρωνες, καὶ οἱ Βρούτοι, καὶ οἱ Καίσαρες ἦσαν ἐγερταεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ Αὐτοκράτορες ἔπειτα ἐδιδάσκοντο αὐτὴν ἐπιμελῶς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ Νέρωνες, καὶ οἱ Καλλιγόλαι ὑπεβρυχόντο τὴν γλῶσσαν τῶν Ξενοφώντων, ἐξητλωμένην ἀπὸ τῆς Ἰταλίας μέχρι τῆς Αἰγύπτου. Τσιαυτὴ ἦτον Κύριοι! ἡ ἰσχὺς τοῦ κάλλους τῆς Ἑλληνίδος γλώσσης κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καὶ τοὺς ἐξουσιαστὰς τῆς Ἑλλάδος ἐξουσιάζουσα.

Δι' αὐτοὺς ἄρα τοὺς λόγους, καὶ οὐχὶ πρὸς χάριν καὶ τιμὴν τῶν Ἑλλήνων ἢ γλῶσσα αὐτῶν ἐξελέχθη παρὰ τῆς

Βυζαντινῆς Κυβερνήσεως, καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν Κυβερνησιν, ἀκόντων καὶ ἀγροούντων τῶν ἱστοριογράφων, ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐπέπρωτο νὰ στιγματίσῃ.

Ἡ Βυζαντινὴ ἱστορία εἶναι ἀλληλένδετος σχεδὸν, καὶ μακροτάτῃ σειρὰ πρᾶξεων μωρῶν, καὶ αἰσχρῶς βιαιοτάτων τοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον μετεμφυτευθέντος Ῥωμαϊκοῦ Κράτους. Εἶναι στηλογραφία ἐπονείδιστος τῆς ἐσχάτης ἀθλιότητος καὶ ἐξουθενώσεως τῶν Ἑλλήνων.

Τὸ σκῆπτρον τῆς Αὐτοκρατορίας τῶν Ῥωμαίων μιν θέν μὲ δευσοποιὸν μολυσμὸν ἀπὸ τὰς ἀγοσίους χεῖρας τῶν Τιβεριῶν, καὶ τῶν Ἑλεγαβάλων, καὶ τῶν Δομιτιανῶν, δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ λάβῃ διαρκῆ κάθαρσιν ἀπὸ τὴν ἐπίψαυσιν τῆς ἱερᾶς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου χειρὸς, καὶ διὰ τοῦτο κατέστη ὄχι νομίμου καὶ κηδεμονικῆς τῶν λαῶν, ἀλλὰ δολερῶς καὶ ἀρπαγμαίαιας καὶ δημοβόρου Ἡγεμονίας σύμβολον. Καὶ διὰ τοῦτο ἐψηφοπαικτέτο ὑπὸ χειρῶν βαρβαρικῶν πρὸ ὀφθαλμῶν τῶν οἰκτρῶν Ἑλλήνων, ἐπικροτούντων εἰς τὴν ὄξυχειρίαν τῶν τοιοῦτων πῆς νέας Ῥώμης Αὐτοκρατόρων. Διὰ τοῦτο ὑπὸ τοιοῦτον σκῆπτρον αἱ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀνώταται ἀξίαι ἀπενέμοντο εἰς Παφλαγῶνας, καὶ Ἰσαύρους, καὶ Κίλικας, καὶ Ἀρμενίους, καὶ Πέρσας, καὶ Ἰλλυριοὺς, καὶ Γότθους, καὶ βανδάλους. Διὰ τοῦτο οἱ στρατοὶ συνεκροτοῦντο ἐκ τῶν Βαρβάρων αὐτῶν ἔθνῶν, καὶ οἱ στόλοι ὠδηγοῦντο ὑπ' αὐτῶν ὡσαύτως, ἔχοντες μόνον τὰ πληρώματα Ἑλληνικὰ, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς Ὄσμανοκρατίας.

Εἰν' ἀδύνατον νὰ μὴ φρίττῃ ὑπὸ δικαίας ἀγανακτήσεως ὁ σημερινὸς Ἕλλην, ἀναγινώσκων εἰς τὰ ἀνέκδοτα τοῦ Καισαρέως Προκοπίου, ὅτι οἱ εἰσπράκτορες καταθλίβοντες τοὺς διαθέσιμους στρατιωτικοὺς μὲ διαφόρους καταχρήσεις, ἀπεκάλουν αὐτοὺς Γραικοὺς ἀνάνδρους· ὥσπερ οὐκ ἐξὸν [ἐπιφέρει μὲ πολλὴν ἀφέλειαν ὁ Καισαρεὺς οὗτος, ὥσπερ οὐκ ἐξὸν τῶν ἐκ τῆς Ἑλλάδος τὸ παράπαν τινὲ γενναίῳ γενέσθαι.] Καὶ ὡς τόσον οἱ ὡς Γραικοὶ προπλακιζόμενοι στρατιωτικοὶ ὑπὸ τῶν ὑπαλλή-

λων τῆς Κυβερνήσεως ἦσαν μιγάδες ἐκ βαρβάρων ἐθνῶν!

Εἰς μεταξὺ τῶν σκηπτούχων αὐτῶν τῆς Νέας Ῥώμης Κωνσταντίνος ὁ Πορφυρογέννητος ἐματαιοπόνησεν ἔκθεσιν τῆς Βασιλείου τάξεως, προοιμιάσας εἰς τὸ σύγγραμμα, ὅτι ἡ Βασιλείος Τάξις, ἦτοι αἱ τὴν σήμερον Αὐλικαὶ Τελεταὶ καλούμεναι " εἰκονίζουσι τὴν περὶ τὸ πᾶν ἁρμονίαν καὶ „ κίνησιν τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ ὅτι ἄνευ αὐτῶν τὸ Κράτος „ ἀρρυθμῶς καὶ ἀτάκτως φερόμενον, δυσειδὲς καὶ ἀκαλλώ- „ πιστον καθορᾶται. "

Ἐκ τοῦ προοιμίου τούτου εὐκόλως ὁ σημερινὸς Ἕλλην συμπεραίνει, εἰς ὁποίαν ἀθλιότητα ἦσαν οἱ ὑπήκοοι τοιούτων ἡγεμόνων, θεωρούντων τοὺς ἐπὶ τῶν Αὐλικῶν τελετῶν ἀξιωματικούς ὡς τοὺς ἀναγκαιοτάτους καὶ τοὺς ὠφελιμωτάτους τῶν ὑπουργῶν τῆς Ἐπικρατείας!

Ὁ αὐτὸς προσθέτει εἰς τὸν αὐτὸν πρόλογον, ὅτι τὰς γνώσεις αὐτὰς τὰς μεγάλας καὶ διακοσμητικὰς τοῦ Κράτους, ἵνα ὧσιν εὐδιάγνωστοι καὶ σαφεῖς, ἐξέθεσεν εἰς τὴν καθωμιλημένην γλῶσσαν, δηλαδὴ εἰς φράσιν κατάπυκνον ἐκ λέξεων Λατινικῶν καὶ μιξοβαρβάρων, τὰς ὁποίας οὐδεὶς Ἕλλην βεβαίως ἦτον δυνατὸν νὰ ἐννοήσῃ, ἐκτὸς τῶν ἐπὶ τῶν Αὐλικῶν τελετῶν, καὶ τῶν Πριμμικηρίων, καὶ τῶν Δομεστικῶν, καὶ τῶν Νιψιστιαρίων, καὶ τῶν Κουβικουλαρίων, καὶ πολλῶν ἄλλων τοιούτων ἀλλοκότων ἀξιωματικῶν, κυλινδομένων εἰς τὰ προύλαια τῶν Ἀνακτόρων.

Βαβαὶ τῆς συμφορᾶς, ἐὰν ἡ κατὰ τὸν Πορφυρογέννητον καθωμιλημένη Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἤθελεν ἐπεισφρήσει καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς ἀκολουθίας. Ἄλλ' ὄχι, ὄχι. Ἡ Θεοῦ πρόνοια διατηρήσασα τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν διὰ τῶν Ἱεροτελεστιῶν, διὰ τῶν προσευχῶν καὶ διὰ τῶν ὕμνων, τὴν αὐτὴν ὑφὴν ἐχόντων μὲ τὴν τῶν Ἱερῶν Γραφῶν, ἀπεταμίευσεν αὐτὴν εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπελευθέρωσιν.

Ὅταν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πτώχαλαζόνος Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων κατετεμαχίσθη ἡ Ἑλλὰς εἰς φεουδικὰς τοπαρχίας Δουκῶν, καὶ Κομητῶν, καὶ Βαρώων, καὶ Μαρκεσιῶν, τότε ἡ μακροχρόνιος ἀθλιότης τῶν

Γραικῶν ἤθελεν εἶναι ἀνάληγτος εἰς τὴν μεταλλαγὴν τῶν δορυκτητόρων, ἐὰν οὗτοι δὲν ἦσαν ἐτερόθρησκοι καὶ ἐγερόγλωσσοι, καὶ ἠθῶν καὶ ἔθῶν ἐτέρων, ἐὰν οἱ χρηστοὶ οὗτοι καὶ γενναϊόφρονες μὲν, ἀλλ' ὑποτελεῖς δεσποτίσκοι ἠδύνατο νὰ γενῶσιν ἐπωφελεῖς εἰς τὰ ἐλεεινὰ τεμάχια, τὰ ὁποῖα ἕκαστος αὐτῶν ἔλαχε νὰ ἐξουσιάζῃ. Ἐκτὸς πύργων τινῶν, καὶ αὐτῶν ἐνιαχοῦ φαινομένων, ἐκτὸς πόλεων τινῶν κατηρειπωμένων, ποῖα εὐδιάκριτα ἵχνη ὑπελείφθησαν, ἢ ἠθῶν, ἢ ἐθίμων, ἢ λέξεων τῆς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνου μῆκος παραθείσης εἰς τε τὴν Πελοπόννησον, καὶ τὴν Εὐβοίαν, καὶ εἰς τὴν στερεὰν Ἑλλάδα στρατιωτικῆς Λατινοκρατίας;

Τοιοῦτων τότε ὄντων τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, ἐνεσκηψεν ὁ πάντων τῶν Χριστιανικῶν Θρόνων κατ' ἀλκοραλικὴν ἀνάγκην καταστροφεὺς, καὶ κατεξουσίασε τὴν Ἑλλάδα, καθὼς ὁ ἀναξ ἐνέρων Ἀἰδωνεὺς πλάττεται κυριαρχῶν εἰς τὸν Ἄδην ὑπὸ τῆς μυθολογίας.

Ἄς σύρωμεν μελάντατον σιωπῆς παραπέτασμα ἐπὶ τῶν μέγλοδύρτων σκηνῶν τῆς τελευταίας μὲν, ἀλλὰ μυσαρωτάτης αὐτῆς δουλείας, τῆς ὁποίας ἡ μνήμη εἶναι νεαρὰ καὶ εἰσέτι σπαίρουσα, καὶ ἄς σπεύσωμεν νὰ μεταβῶμεν εἰς πράγματα ἄξια νὰ ἐκφωνηθῶσιν ἐπὶ ταύτης τῆς περικλεοῦς Ἀκροπόλεως.

Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, καθ' ὃν ἡ Γερμανία προήγαγε τὸν μέγαν Φρεδερίκον, κατὰ τὸν αὐτὸν αἰῶνα ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ γυνὴ ἐνδοξοτάτη, γυνὴ, τὴν ὁποίαν Αἰκατερίναν τὸν μέγαν καὶ εὐφυῶς καὶ προσφυῶς ἐπωνόμασαν. Αὕτη ἡ ἐκ Γερμανίας ἡγεμονίς, διαγνοῦσα ἑαυτὴν ἀξίαν τοῦ Ῥωσσικοῦ Ἔθνους, ἠτένισε τὰ ἀέτεια αὐτῆς βλέμματα ἐπέκεινα τῆς Ῥωστικῆς Ἐπικρατείας πρὸς τὰ Ἑθνη καὶ τῆς Ανατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Περιδραξαμένη αὕτη μὲ ἰσχὺν Ἡρακλείου χειρὸς τὸ ὑπὸ Πέτρου τοῦ πρώτου τετελεσμένον σκῆπτρον, τὸ μετεχειρίσθη ὡς ῥάβδον τοῦ Μωϋσέως, καὶ ἐθαυματούργησε διπλῶς: ἀπενάρκωσε μὲν θανατηφόρως τὸ Κράτος τῶν Ὀσμανειδῶν, ἠλέκτρισε δὲ τὴν λήθαργον Ἑλλάδα.

Μετούπολιν ὁ Γαλάτης γίγας ἀνέθορε καθ' ὅλον αὐτοῦ το ἑκατονταόργειον ὕψος, καὶ γενόμενος τῶν δικαίων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου σηματοφόρος ἀκαταμάχητος, μετέβαλλε καὶ κατ' εὐθωρίαν καὶ πλαγίως πολλαχοῦ πολλὰ τῆς πρεσβυτικῆς τάξεως τῆς κοινωνίας.

Ταῦτα ἄρα τὰ δύο μεγάλα συμβεβηκότα προοδοποίησαν τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ μὲν Ῥωσσία ἀδιάνειπτα ἐπισυνάψασα τρόπαια κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ περισσοβοῦσα τὰς νικηφόρους αὐτῆς σημαίας εἰς τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας, εἶπε διὰ τὴν ταυτότητα τῆς ἱερᾶς Ἱρησκείας εἰς τὴν παράλυτον Ἑλλάδα " Ἄβρον τὸν κράββατόν σου " ἡ δὲ Γαλλία ἐδίδαξεν αὐτὴν, πῶς περιπατοῦσα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν της.

Ἐκτοτε βαδίζουσα μὲ στιβαρὰ καὶ ταχέα βήματα πρὸς τὴν ἑαυτῆς ἀπελευθέρωσιν ἡ Ἑλλάς, ὄρμησεν αἴφνης, καὶ λεοντηδὸν εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ὄχι μόνον μὴδὲ προπαρεσκεύασε, μὴδὲ εἶχε τι τῶν ἀναγκαίων πρὸς ἐπίθεσιν καὶ πρὸς ἄμυναν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀντίπαλος αὐτῆς ἦτο συνεσπειραμένος ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ συντηρητικοῦ καλουμένου συστήματος, ὥστε ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐγένετο καταφανές, ὅτι ἡ ἀπροσδόκητος, καὶ μεγίστη, καὶ ὑπέρτολμος ὄρμη τῆς Ἑλλάδος ἐπράχθη κατὰ θεϊαν βουλήν, τὴν ἀνεξερευνήτον, καὶ τὴν ἄπειρον, τὸ πεπερασμένον καὶ σφαλερὸν ἐξελέγχουσιν τῆς ἀνθρωπίνης προμηθείας.

Εἰς τοιαύτην ἐποχὴν ἐκραγεῖσα ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, εὐοδώθη ὑπὲρ τὰς ἀνθρωπίνους προσδοκίας, καὶ πληρώσασα χάσμα εἴκοσι αἰῶνων, συνῆψε μετὰ τῆς Ἑλλάδος τῶν νεωτέρων αὐτῆς ἀγωνιστῶν τὴν τῶν Δεωνιδῶν καὶ Κιμώνων Ἑλλάδα. Καὶ ἐπισυνῆψε μὲν εἰς τοὺς ἐπινικίους παιᾶνας τῶν Μαραθωνικῶν καὶ Πλαταικῶν τροπαίων τὰς δοξολογίας τῶν νικῶν τοῦ Βαλτετίου καὶ τῶν Βασιλικῶν, προσῆρησε δὲ εἰς τὰ ἀκροστόλια τῆς Σαλαμίνας καὶ τοῦ Εὐρυμέδοντος τὰ ἡμίφλεκτα τῆς Χίου, καὶ τῆς Σάμου καὶ τοῦ Καφηρέως ναύαγια.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἡμετέρα ἐπανάστασις δὲν ἦτον ἀλλοτρία

χειρὸς ἔργον ὑποβολιμαῖον, ἀλλ' ὅλη Ἑλληνικωτάτη, ὅλη τείνουσα πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ τὸ αὐθυπόστατον τῆς Ἑλλάδος, διὰ τοῦτο ἡ συμπάθεια τῶν Χριστεπωνύμων καὶ πεφωτισμένων Λαῶν εὐθὺς ὑπὲρ ἡμῶν συνηγόρησεν. Εὐθὺς κατέπλευσαν εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς λιμένας πολλοὶ Γάλλοι, ἀξίως τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ἀρετῆς καὶ ἀνδρίας προκινδυνεύσαντες.

Εὐθὺς τὸ Γερμανικὸν ἔθνος ἀπέστειλε δέγμα τῆς φιλελληνικῆς αὐτοῦ προθυμίας ἀναμφισβήτητον τὸν στρατηγὸν Νορμάνον, καὶ ἐμακάρισεν αὐτὸν ἔπειτα, διότι θάνατον καλὸν ἔλαχε, μαχόμενος εἰς τὴν Πέταν.

Πολλοὶ ὡσαύτως ἄνδρες ἐκ τῆς καλλίστης γῆς τῆς Ἰταλιώτιδος σπείσαντες νὰ γενῶσιν ἑκούσια σφάγια ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀναγεννήσεως, ἀπέδειξαν, ὅτι εἰς τὰς φλέβας τῶν Ἰταλῶν δὲν ἔπαυσε κυκλοφοροῦν τὸ αἷμα τῶν Φαβρικίων καὶ τῶν Ρηγούλων.

Ἡ δὲν ἦτον ἐν τῶν μεγάλων τοῦ Ἑλληνικοῦ δρίματος ἐπεισοδίων ἢ πρὸς τὴν κινδυνεύουσαν περὶ τῶν ὅλων Ἑλλάδα ὀλοσχερῆς τοῦ Βύρωνος ἀφοσίωσις; ἢ τοῦ Ἀστιγγοῦ καὶ τοῦ Φαβιέρου οἱ ἐπίμονοι ἀγῶνες δὲν μαρτυροῦσι, πόσον δύο μεγάλα Ἔθνη ἐπόθουν τῆς Ἑλληνικῆς ὑποθέσεως τὴν εὐδῶσιν; Ω! πόσakis ἀντήχησαν εἰς τὰς αἰθούσας τῶν Γερμανικῶν Πανεπιστημίων αἱ διάπυροι εὐχαὶ τῶν Καθηγητῶν, ἀπὸ Καθέδρας διατεινομένων ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας! Μὲ πόσῃν ὀργῇ ἐκδικήσεως τὰ παρὰ τὸν Πρῶτον Ῥωσικὰ τάγματα, κατώδουνοι θεαταὶ τῆς θραύσεως τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Σκουλένην ὑπ' ἐχθρῶν εἰκοσάπλασιων, περιέσφιγγον τὰ πυροβόλα αὐτῶν ὄπλα, καὶ ἤυχοντο νὰ ἐπανέλθωσι τῆ; Καρτάλης καὶ τοῦ Ῥιμνίκου αἱ ἡμέραι! Ω! πόσας τοῦ περιοδικοῦ Τύπου διατριβὰς, πύσους Ποιητῶν ἐλέγους, καὶ πόσων Ἀντιπροσώπων Γάλλων δεινοπαθεστάτους λόγους ἐπροκάλεσαν ἢ ἀποτέφρωσις τοῦ Μεσολογγίου, καὶ τῆς Χίου καὶ τῶν Ψαρῶν ἢ καταστροφή! Πόσαι φιλελληνικαὶ Ἐπιτροπαὶ πολλαχοῦ συνεστήθησαν, πηγαὶ βοήθημάτων ἀένναοι! πόσων πολυειδῶν

εὐποιῶν κατέβαλον ἔρανον οἱ λαοὶ τῆς ὑπερατλαντείου Συμπολιτείας! Πόσον ἐνεργητικῆ καὶ εἰλικρινῆς τοῦ Ἑλβετικοῦ Φιλελληνισμοῦ ἔκφρασις ἔγεινε τοῦ Ἐυνάρδου ἡ ἀνένδοτος μεγαλοψυχία! ὦ! μὲ πόσον καὶ ὁποῖον ἐνθουσιασμόν τὸ καλὸν φῦλον καὶ αἱ Γαλλίδες μάλιστα ἐνήργησαν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὐδεὶς ὁ ἀγνοῶν, πόσον τὸ ἀριστον αὐτὸ δημιούργημα ἰσχύει εἰς τὰς πολιτισμένας κοινωνίας, ὅταν ὑπ' εὐγενῶν καὶ γενναίων αἰσθημάτων ἐνθουσιάζεται.

Τίς λαὸς ἄλλος λοιπὸν ἀπήλαυσε τόσην ὑπὲρ ἑαυτοῦ συμπάθειαν ὡς οἱ Ἕλληνες; τί ἄλλο ἔθνος ῥῆξιώθη, ὡς τὸ ἡμέτερον, τοιαύτης καὶ τοσαύτης πανορθοῦς σχεδὸν συνδρομῆς καὶ συνηγορίας;

Ἀντικείμενον ἄρα τοῦ πόθου καὶ τῶν εὐχῶν, προσφιλὲς καὶ πολυμέριμον ἔργον ὄλων τῶν Χριστιανικῶν Λαῶν ἡ ἡμετέρα ἀπελευθέρωσις, συνάπτει μετ' αὐτῶν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς Ἄρκτου ἕως εἰς τὴν Μεσημβρίαν, ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς ἕως εἰς τὴν Δύσιν, ἀπὸ τοῦ ἐνὸς Πόλου ἕως εἰς τὸν ἕτερον, πανταχοῦ, ὅπου εἶναι περικεχυμένον τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου.

Τοιαύτην στερρότάτην συνάφειαν οὐδεμία περίστασις δυσμενῆς δύναται νὰ διαρρήξῃ. Εἰς τὴν τοιαύτην ἡμῶν εὐτυχίαν οὐδεὶς κρόνειος ὀφθαλμὸς δύναται νὰ ἐπιδράσῃ. Αἱ συμμαχικαὶ, καὶ πολιτικαὶ, καὶ ἐμπορικαὶ σχέσεις συνεχῶς μεταβάλλονται, μεταβαλλομένων τῶν ἀμοιβαίων συμφερόντων, καὶ ἀλλοιουμένων τῶν περιστάσεων· ἀλλ' ἡ μετὰ τῶν πεφωτισμένων Ἐθνῶν συνάφεια τοῦ ἡμετέρου ἔθνους εἶναι σύνδεσμος ἀδιάλυτος, ἔνθεν μὲν τῆς εὐγνωμοσύνης, ἔνθεν δὲ τοῦ γλυκυτάτου τῆς ἐνεργεσίας αἰσθήματος. Τρισευδαίμονες καὶ τρισμάκαρες ἡμεῖς, ἐὰν διατιμῶντες καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἀξίαν τὰ μεγάλα πλεονεκτήματα τὴν τοιαύτης συνάφειας, θέλομεν μεταχειρίζεσθαι τὰ μέσα, δι' ὧν νὰ περισφίγγωμεν αὐτὴν μὲ ἀγκάλας ὑγιῶς αἰσθηνομένης εὐγνωμοσύνης.

Ἐν τῶν προσφύων μέσων εἰς τὸ νὰ διατηρῶμεν νεαράν

καὶ ἀκμαιαν αὐτὴν τὴν συνάφειαν εἶναι ἢ Ἀρχαιολογικῆ Ἑταιρία τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ Ἑταιρία αὕτη διατηροῦσα μὲν, καὶ ἐπισκευάζουσα τὰ περισωθέντα τῶν μεγαλοτεχνῶν τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος ἔργα, προάγουσα δὲ εἰς φῶς τὰ μετὰ τῆς φιλοκαλίας διὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους καὶ τῶν πόλεων καὶ τῶν κατοίκων καταστροφὰς συγκατωρυχθέντα, ἢ Ἑταιρία, λέγω, αὕτη, δὲν ἤθελεν ὑπάρχει, ἐὰν ἐδούλευεν ἢ Ἑλλάς. Ἐὰν ἐδούλευεν ἢ Ἑλλάς ἤθελον ἐρευνᾶ οἱ ἐρασταὶ τῆς καλλιτεχνίας τὰ ἀρχαῖα αὐτῆς ἐρείπεια, ὡς μνήμας νεκρῶς ἔθνους πρὸ αἰῶνων ἐκλελοιπότης, καθὼς ἀνασκάπτουσι τὰς Αἰγυπτιακὰς τῶν ἑκατονταπύλων Θηβῶν ἀρχαιότηας. Ἦθελον προσπαθεῖ νὰ ἐφεύρωσιν, εἰ δυνατόν, μηχανὰς, δι' ὧν νὰ μετακομίσωσι τὸν Παρθενῶνα καὶ τὸ Θησεῖον, ὡς τοὺς Ὀβελίσκους τῆς Αἰγύπτου.

Ἦθελον νομίζει τοὺς Ἀγησιλάους, καὶ τοὺς Περικλεῖς, καὶ τοὺς Πελοπίδας, χωρὶς ἀπογόνους, ὡς τοὺς Ὀσυμανδύας καὶ τοὺς Σεσώστριας. Ἦθελε δυσφορεῖ ἢ ἀρχαιολογικῆ ὑπερπολυπραγμοσύνη, διότι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν εἶχον εἰς χρῆσιν τὴν κατακρήρωςιν τῶν νεκρῶν, ὥστε νὰ δύναται νὰ πολυπλασιάσῃ τὴν σήμερον διὰ τῆς λιθογραφίας τὰς μομίας τῶν Σοφοκλέων καὶ τῶν Πλατῶνων.

Ἡ ἀρχαιολογικὴ ἄρα Ἑταιρία εἶναι τῆς Ἑλλάδος τῆς ἐλευθέρας κατόρθωμα. Διὰ τὴν σύσασιν τῆς τοιαύτης Ἑταιρίας ἕκαστον τῶν ἀλλοδαπῶν μελῶν διπλὴν εὐχαρίστησιν συναισθάνεται, καὶ διότι ἢ Ἑταιρία αὕτη τείνει πρὸς τὸ συμφέρον καὶ τὸ κλέος τῶν Ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων καὶ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, καὶ διότι εἶναι ἐν τῶν εὐτυχῶν καὶ μεγάλων ἀποτελεσμάτων τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ὑπὲρ ἧς καὶ τὸ ἔθνος αὐτοῦ συνεισέφερεν. Αὐτὸ τὸ διττὸν αἶσθημα ὑπάρχει ζωηρότερον εἰς τὰς καρδίας τῶν φιλελλήνων, ὅσοι καὶ ἀφορήτων κακουχιῶν, καὶ κινδύνων πολυειδῶν ἀφειδήσαντες, ἐπέζησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀνεξαρτησίαν.

Ἐξ αὐτῶν τῶν προσφιλεστάτων ἀνδρῶν βλέπει ὄχι ὀλίγους τρισάσμενος ὁ Παρθενῶν παρισταμένους, καθὼ συνεταίρους εἰς τὸν σημερινὸν τοῦτον σύλλογον, καὶ μεταξὺ αὐ-

τῶν μάλιστα τὸν στρατηγὸν, τὸν ὑπὸ τῆς κοινῆς εὐγνωμοσύνης καὶ εὐνοίας περιστοιχούμενον.

Πόσον εὐγενοῦς εὐγνωμοσύνης καλλίστη πρᾶξις θέλει νομισθῆ, καὶ μὲ πόσῃν εὐκλείαν θέλει περιβάλλει τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα ἢ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς διὰ πανηγυρικοῦ τινὸς μνημείου παράδοσις τῆς τοιαύτης ἡμῶν συναφείας μετὰ τῶν πολιτισμένων Ἐθνῶν! Συνάφεια, οἷαν δὲν εἶχόν ποτε οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες; συνάφεια ἐκτεινομένη εἰς τοὺς λαοὺς καὶ τῶν δύο Ἡμισφαιρίων. Τὸ ἀριφραδὲς τοῦτο εἶδος τῆς Ἱστορικῆς παραδόσεως ὑπετύπωσε ἢ κατὰ τὸ 1837 ἔτος τῆς ἐπὶ τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως Γραμματείας κοινοποιήσις, ὀρίζουσα διὰ τοῦ ἐβδόμου ἄρθρου, ὅτι
 “ Τὸ ὄνομα ἐκάστου μέλους τῆς Ἐταιρίας, διαμείναντος εἰς
 “ διάστημα τριετίας, θέλει ἐγγράφεσθαι ἐπὶ λιθίνης στή-
 “ λης εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου.”

Τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου ἔχουσα ἡ Ἐφορία μίαν ἐκ τῶν πρώτων αὐτῆς φροντιδῶν, θέλει σπεύδει νὰ ἐγχαράτῃ καθ' ἕκαστον ἔτος, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ παρόντος, ὅχι μόνον τὰ ὀνόματα τῶν τακτικῶν, καὶ ἀντεπιστελλόντων μελῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ πανταχοῦ ἐπιτίμων συνεταίρων.

Συνιστῶν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου εἰς τὸν ζῆλον τῶν ἐκλεχθησομένων εἰς τὴν σημερινὴν συνεδρίασιν νέων μελῶν τῆς Ἐφορίας, δὲν νομίζω πιθανὴν τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι ἡ φιλαυτία εἶναι ἐν τῶν ἐλατηρίων τῆς τοιαύτης μου προθυμίας. Ἡ χεὶρ τοῦ γλύπτου, ἢ μέλλουσα νὰ ἐγκολάψῃ εἰς στήλην τόσα ὀνόματα μνήμης ἄξια, ἃς ἀφήσῃ τὸ ἐμὸν εἰς τῶν τέκνων μου τὴν φιλοστοργίαν, ἥτις θέλει τὸ ἐγχαράξει ἐπὶ τοῦ τάφου μου.

Παυσαμένου τοῦ Κ. Ῥίζου, προέβη ὁ Κ. Ἀ. Ρ. Ῥαγκαβῆς, Γραμματεὺς τῆς ἑταιρίας, καὶ ἀποτείνων τὸν λόγον πρὸς τοὺς παρευρισκομένους, εἶπε τὰ ἀκόλουθα.

“ Όταν ὡς πομπεύοντες τὰ παλαιὰ Παναθηναία, πέμπτον ἤδη ἐπετείως συνερχώμεθα ὑπὸ τὰς σῆλας τῆς Ἀθηναίας, ἃς συγχαίρωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς, Κύριοι, διὰ τὸ ἐθνικὸν ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπερατώσαμεν, καὶ σεμνυόμενοι ἃς ἐπιδεικνύωμεν εἰς τοὺς ἐρευνητὰς καὶ ἐκτιμητὰς τῆς ἠθικῆς τῶν ἐθνῶν καταστάσεως, τὸ ἄπταιστον τοῦτο γνῶρισμα ἔθλους τείνοντος πρὸς τὰ πρῶτα, τὴν αὐτόματον καὶ ἀπρόκλητον λέγω πρόνοιάν του ὑπὲρ τῶν συντεινόντων πρὸς τιμὴν καὶ πρὸς δόξαν του. Ἀφ’ ὅτου κατετέθη τῶν πολέμων ἢ σπάθῃ, ἂν οἱ φίλοι τῆς ἀνθρωπίνης προόδου ἐξέλαβον ὡς τάφων σιγὴν τὴν δι’ ἀλληλομάχων συστημάτων σιωπῆν μὲν, ἀλλὰ σταθεράν μας πορείαν πρὸς τὸν ἀλάνθαστόν μας προορισμόν, καὶ νομίσαντες τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ φύλου λαμπρὸν ἀλλὰ φροῦδον ὀνειροπόλημα, ἐστράφησαν πρὸς τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Νεῖλον νὰ ἐπικαλεσθοῦν τὸ Κοράνιον πρὸς ἐξευγένισιν τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἃς ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν των ὄχι εἰς τὴν νεκρὰν ἐπιφάνειαν ἣτις ἀπλούται εἰς τελματώδη ἀκίνησιαν, μόνις ὑποφρίσσουσα ὡς καὶ ὅτε ἤθελε δόξει εἰς σπανίας ριπὰς τοῦ ἀνέμου, ἀλλ’ εἰς τὸν ἐνδόμυχον ἐθνικὸν βίον, ὅστις φωρᾶται ἀεικίνητος καὶ γόνιμος πανταχοῦ, καὶ θελοῦν νοήσει ὅτι ἡ ζῳτικὴ τῆς Ἑλλάδος ἰκμᾶς, ἣτις ἐπὶ τῶν ἀγώνων μας ἀνέδιδε δάφνας ἐπινικίους, κυκλοφορεῖ καὶ ἐπὶ τῆς εἰρήνης ἀκόμη καὶ κοσμεῖ τὸ ἀρχαῖον στέλεχος μὲν εὐθαλλεῖς κλάδους. Ναὶ, Κύριοι, εἰς τοὺς κρίνοντας καὶ κατακρίνοντας τὴν Ἑλλάδα διὰ φαινόμενα εἰς τὰ ὁποῖα πολλάκις αὐτὴ δὲν ἐνέχεται, ἃς ἐπιδεικνύωμεν τὸ ἐθνικὸν σέβας μας πρὸς τὰ σεβύτμια ταῦτα μνημεῖα, τὸ ἐθνικὸν φρόνημα ὑπὲρ ἐλευθέρων θεσμῶν, ὑπὲρ εὐνομίας καὶ τάξεως, τὴν γενικὴν ἀνάθεκτον πρὸς τὴν παιδείαν ὄρμηγν, καὶ τὰς συνελεύσεις μας ταύτας εἰς τὰς ὁποίας δὲν μᾶς φέρει σχοινίον μεμιλωμένον, ἀλλ’ ἡ συναίσθησις καὶ ἡ ἐκτίμησις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀληθῶς συμφέροντος, καὶ ἃς τοῖς λέγωμεν “ ἴδου τὸ ἔθνος.” Τὴν ἀκαδημίαν συνέστησεν εἰς Γαλλίαν πρὸς αἰώνιαν δόξαν αὐτῆς μεγαλε-

πήβολον ὑπουργοῦ πνεῦμα. Ἄντ' αὐτοῦ, τὸ μεγαλεπήβολον ἐθνικὸν πνεῦμα συνέστηκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα διαφόρους ἐπιστημονικὰς Ἐταιρίας, ὅλην ἀκαδημίαν.

Ἡ ἀρχαιολογικὴ μὲ διαφόρους ἀντιπαλαίοντα δυσχερείας, καὶ ἰδίως μὲ τὴν τῶν πόρων τῆς πενιχρότητα, ἀναλογιζομένων πρὸς τὸ γιγαντιαῖον καὶ τὸ δαπανηρὸν τοῦ σκοποῦ τὸν ὁποῖον προτίθεται, ἐντελῆ μὲν ἐπιτυχίαν ἐλπίζει ἀπὸ μόνῃ τὴν σταθερὰν τῶν μελῶν τῆς ἐπιμονῆν, καὶ ἀπὸ τῆς διαρκείας τῆς τὸ πολυτετές, ἀλλὰ καὶ ἤδη καυχᾶται ὅτι ἐξετέλεσέ τινα οὐχὶ λόγου ἀνάξια, καὶ ὅτι ἐκ τῶν μικρῶν ὀρμωμένη συνετέλεσε καὶ κατὰ τὸ παρὸν καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας τὸν πλουτισμὸν.

Πέρυσιν εἶχον ἐν συνόψει ἐκθέσει εἰς τὴν συνελθοῦσαν Ἐταιρίαν ὅσα ἀπ' ἀρχῆς μέχρις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς εἶχονπραχθῆ ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν μνημείων, ἄξια τῶν προσδοκιῶν ὅλων τῶν πεφωτισμένων φίλων τῆς ἐλευθερίας μας. Κατὰ δὲ τὴν παροῦσαν περίοδον ἡ Ἐταιρία ἐπεμελήθη τὸ κατὰ δύναμιν τῶν τε ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος λειψάνων.

Ὁ πύργος τοῦ Κυρῆστου, τοῦ ὁποῖου ἐπὶ τῶν παρελθουσῶν περιόδων ἤρχισεν ἡ ἀνασκαφῆ, εἶναι ἤδη ὅλος καταφανῆς, ἐκαθαρίσθη μέχρις ἐδάφους, περιετειχίσθη μετὰ τῶν σωζομένων γλυπτικῶν τεμαχίων του, ἐκλείσθη μὲ πύλην κατὰλληλον, καὶ ἀπεδόθη μὲν ὅλος εἰς τὴν περιέργειαν τῶν φίλων τῆς ἀρχαιότητος, ἐπροφυλάχθη δὲ καὶ ἀπὸ τὰς βεβηλώσεις καὶ φθορὰς τῶν ἀπειροκάλων. Πρὸς μεσημβρίαν τοῦ πύργου τούτου ἐκτείνεται τοῖχος ἀρχαῖος ἐφαπτόμενος τῆς κυκλικῆς τοῦ πύργου δεξαμενῆς, καὶ διαιρῶν ἐνταῦθα τὴν πόλιν εἰς δύο ἀνισοῦψῆ μέρη, τὰ ὅποια πιθανῶς ἐκοινῶναυ μετ' ἀλλήλων διὰ μεγάλης τινὸς ἀναβάθρας. Ἦθελεν εἶσθαι μέγας τῆς πρωτευούσης κωλοπισμὸς, καὶ ὁ ἤδη ὡς εἰς φρέαρ τεθαμμένος πύργος ἤθελε διαπρέπει ἐπ' ἰσοπέδου ἐπιφανείας πρὸς κόσμον τῆς πόλεως, ἂν τὸ ἀρκτικὸν ἢ κατώτερον ἡμῖσιν τῆς περὶ αὐτὴν

(ΤΟΜ. ΦΥΛ. Δ.) 47.

πλατείας ἀνεσκάπτετο ὅλον, καὶ ἂν ἡ πόλις εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἀνελάμβανε τὴν ἀρχαίαν μορφὴν τῆς. Ἄλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο ὑπερβαῖνον τὰς δυνάμεις τῆς Ἐταιρίας, εἶναι καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς ξένον, ὡς ἀφορῶν τῆς πόλεως τὴν εὐπρέπειαν, ἢ δ' Ἐταιρία δύναται μόνον νὰ ἐκφράσῃ εὐχὴν ὅπως ἡ νεωστὶ εἰς τὴν δημοτικὴν διοίκησιν ἐνιδρυμένη ἀρχὴ φιλοτίμως ἐνεργήσῃ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην, ἐγκαταλείπουσα εἰς τοὺς συμπολίτας τῆς ἄξιον μνημεῖον τῆς ἐξουσίας τῆς.

Καὶ εἰς προηγουμένας συνεδριάσεις ἐγένετο ἤδη λόγος περὶ τῶν προσπαθειῶν τῆς Ἐταιρίας ὑπὲρ ἀνασκαφῆς τοῦ θεάτρου τοῦ Βύκχου, καὶ τῶν προσκομμάτων εἰς τὰ ὁποῖα εἶχε προσκρούσει. Ὑπὸ τὴν τυραννίαν ἦτις τὰ πάντα ταπεινοὶ καὶ σμικρύνει, τὸ στάδιον ὅπου ἐδολιχοδρόμουν αἱ Μοῦσαι ἐπωλήθη ὡς ἀγρὸς σιτοφόρος, καὶ ἀπητέτο νὰ ἐξαγορασθῇ δι' ἀργυρίου τὸ ἀνεκτίμητον τοῦτο ἔδαφος τῆς αἰωνιότητος. Τοῦτο ἐγένετο. Ὁ ἀγρὸς, ὡς καὶ πέρυσιν εἶχον ἀγγεῖλει, ἐξηγοράσθη, καὶ ἡ ἀνασκαφὴ ἤρχισε κατὰ τὸ λήξαν ἔτος δαπάνη τῆς Ἐταιρίας. Ἄλλὰ μετὰ διαφόρους ἀποπείρας, λυπηρὰ βεβαιότης διεδέχθη τὰς παλαιὰς προσδοκίας μας. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι οἱ δουλικοὶ χρόνοι δὲν κατίσχυσαν καὶ τῆς Ἑλληνικῆς εὐφυΐας, καὶ ὅτι νέοι πρυτάνεις ποιήσεως θέλουν ἀνεγείρει νέους τῆς δραματικῆς θρύλους εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ τὸ ἀρχαῖον θέατρον δὲν ὑπάρχει πλέον! Τάφροι βαθέως ἀνορυχθεῖσαι πρὸς πολλὰς διευθύνσεις ἀνεκάλυψαν πανταχοῦ καταστροφὴν, πανταχοῦ τὸν γυμνὸν βράχον μαρτυροῦντα ὅτι ἐξέλιπε μέχρις ἔχθους τὸ μέγα σχολεῖον εἰς τὸ ὁποῖον ἐξηγουγίζετο ὁ λαὸς ὁ ἐξηγενίσας τὴν οἰκουμένην. Οἱ σατράπαι κατέστρεψαν τὰ μνημεῖά μας διὰ νὰ οἰκοδομήσουν φρούρια καὶ ἀνάκτορα ἔπρεπε νὰ καταστρέψουν καὶ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα τῶν Ἑλλήνων, καὶ αἱ οἰκοδομαὶ των ἠθέλον εἶσθαι πάγια.

Ἄλλο μνημεῖον μεγαλοπρεπές, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν οἰκοδομὴν δὲν ἐξήρκεσαν αἰῶνες ὀλόκληροι, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον ὀλίγοι χρόνοι δουλείας ἤρκεσαν διὰ νὰ κατεδαφίσουν, τὸ

Ὀλύμπιον, ἐνησχόλησε μετὰ ταῦτα τὴν Ἑταιρίαν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ μεγαλουργημα τοῦτο τῆς γλυπτικῆς ἀπετι-
τανώθη διὰ τὸ παρέξῃ ἄσβεστον εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς, καὶ
ὅτι τὸ ἔδαφος ἐφ' οὗ ἴστανται αἱ τὴν σήμερον εἰς μεγαλο-
πρεπῆ μόνωσιν καὶ καθαρὰν γραμμῶν συμμετρίαν παρα-
μείνασαι ὀλίγαι στήλαι αὐτοῦ, περικυκλοῦνται ἀπὸ τοῖχον
ἀρχαῖον καὶ στερεὰς ἀντηρίδας, αἵτινες αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς
καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐπικκοδομημένου ναοῦ εἶναι περίερ-
γον ἀρχιτεκτονικῆς ἀντικείμενον. Τοῦ τοίχου τούτου πολ-
λοὶ λίθοι εὐμεγέθεις καὶ τακτικῶς λελαξευμένοι εἶχον κα-
ταπέσει εἰς τοὺς πέριξ ἀγροὺς, καὶ ἡ Ἑταιρία προῖδούσα
ὅτι αἱ ἐπήρειαι τοῦ χρόνου ἤθελον αὐξήσει τὸ ἅπαξ γεγονός
ῤῆγμα, ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκευάσῃ αὐτὸ, καὶ εἰκοσιτριῶν
δοκῶν τεθεισῶν δαπάνῃ τῆς ἐταιρίας εἰς τὴν ἀρχαίαν των
Ἰέσιν, ἡ ἀνατολικὴ ὅλη πλευρὰ τοῦ ὑποστηρίγματος τού-
του ἀνεκενίσθη ἐν καιρῷ, καὶ δύναται ν' ἀψηφῆσῃ πολλοὺς
αἰῶνας ἀκόμη.

Εἰς τὴν ἄμμον τῆς Μεγαρικῆς ὄχθης κατέκειτο λουόμε-
νον ἀπὸ τῆς Νισαίας τὸ κύμα, φθειρόμενον ἀπὸ τὴν Θα-
λασσίαν ἄλμην, κ' ἐκτεθειμένον εἰς νυκτερινὴν ὑφαίρεσιν
παραπλέοντός τινος εὐλαβοῦς φιλαρχαίου, ἄγαλμα γυναι-
κεῖον, ἀναστήματος κολοσσαίου, καὶ ἐποχῆς τῆς λαμπρο-
τέρας ὡς πρὸς τὴν τέχνην. Εἶναι πιθανὸν ὁ τοσοῦτον ἀκρι-
βολόγος περὶ τὰ ἱερά, καὶ ὁ τὰ πρότιστα τῶν ἐν Μεγά-
ροις ἐν πρὸς ἐν ἐπαριθμῶν Πausanias [α] νὰ παρέλειψε
τὸ ἄγαλμα τοῦτο, ἐν τῶν καλλίστων ἀναμφιβόλως ἀφ' ὅ-
σα εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ἀπήνητησεν; Εἰς τὰ νῶτα τοῦ ἀ-
γάλματος τούτου φαίνονται ἴχνη πτερῶν περιαιρεθέντων,
οἱ δὲ πόδες του εἶναι ὑποδεδεμένοι. Τὸ πρῶτον εἶναι ἔμβλη-
μα γνωστὸν τῆς Νίκης, ὡς δὲ πρὸς τὸ δεύτερον παρατηροῦ-
μεν ὅτι εἰς τ' ἀνάγλυφα τὰ περὶ τὸν ἐν τῇ ἀκροπόλει ναὸν
τῆς Ἀπτέρου Νίκης, μία ἀπὸ τὰς πολλὰς ἐπειρασμένας
νίκας, τῆς ὅποιας διακρίνονται καθαρῶς οἱ πόδες, φαίνεται

(1) Πausan. Ἄττ.

ὑποδεδεμένη ἢ μάλλον ὑπολύουσα τὴν ὑπόδεσιν τῆς, συμ-
φώνως ἴσως μὲ τὴν ὅλην ἀλληγορίαν τοῦ ναοῦ καὶ τῆς ἀπο-
δυθείσης τὰ πτερά τῆς καὶ τῆς δεσμευθείσης εἰς τὸ ἄζυ τῶν
Μαραθονομάχων θεᾶς, δηλοῦσα καὶ αὐτὴ διὰ τούτου ὅτι ἡ
Νίκη ἀφιχθείσα ἄπαξ εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπολύεται, ὡς μὴ ἔ-
χουσα νὰ ὀδοιπορήσῃ μακρύτερον. Τὸ προκείμενον λοιπὸν
ἔγαλμα, ὡς φέρον ἴχνη πτερῶν καὶ ὑπόδεσιν, ἦτις φαίνε-
ται οὖσα ἐπίσης ἐν τῶν ἐμβλημάτων τῆς αἰεὶ ὀδοιπορούσης
Νίκης, εἶναι ἴσως τὸ τῆς Ἀθηναίας Νίκης, τῆς ὁποίας τὸ ἱε-
ρὸν ἀναφέρει ὁ Πausanias εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Μεγάρων,
ὅθεν καὶ αὐτὸ πρό τινων μόνον ἐτῶν μετηνέχθη εἰς τὸν
αἰγιαλόν. Καὶ διὰ τὸν λόγον τούτου καὶ διὰ τὸ ἔξοχον τῆς
τέχνης αὐτοῦ δὲν ἔπρεπε τὸ ἀριστούργημα τοῦτο νὰ παρο-
ραθῇ φθειρόμενον καὶ ἄγνωστον εἰς τὴν ἔρημον παραλίαν.
Διὰ τοῦτο μετακομισθὲν ἐκ Μεγάρων εἰς Ἀθήνας, ἐστή-
θη ὑπὸ τῆς ἐταιρίας εἰς ὑψηλὸν βᾶθρον πλησίον τοῦ Θη-
σείου εἰς τόπον καταφανῆ, καὶ πρὸς καλλωπισμὸν τῆς
πλατείας ἐκείνης, καὶ πρὸς εὐχερεστέραν ἐπίσκεψιν τῶν φί-
λων τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῆς τέχνης.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐνήργησεν ἡ ἐταιρία ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν,
ἀλλὰ καὶ τὰς ἐκτὸς ἀρχαιότητος δὲν παρημέλησε. Δυτι-
κῶς τοῦ λιμένος τῆς Μουνυχίας [τοῦ Πασᾶ Διμανίου]
κεῖνται ἐπὶ τοῦ λόφου ὅστις κατέχει τοῦ δήμου Μουνυ-
χίας τὴν θῆσιν ἐρείπια ναοῦ δωρικῆς τάξεως, τὰ ὁποῖα
πρέπει νὰ εἶναι τὰ τοῦ ναοῦ τῆς Μουνυχίας Ἀρτέμιδος, ἢ
τὰ τοῦ Βενδιδίου, ἄλλου ναοῦ τῆς αὐτῆς θεᾶς, διότι Βέν-
διδις καλεῖται ἀπὸ τοὺς Θραῖκας ἢ Ἀρτεμις. Ἄλλο λόγου
ἄξιον οἰκοδόμημα δὲν ἀναφέρουν οἱ ἀρχαῖοι εἰς ἐκείνην τὴν
θῆσιν, ἐξ αὐτῶν δὲ τὸ μὲν μνημονεῖε ὁ Πausanias, τὸ δὲ,
ὡς παρακείμενον εἰς τὸ πρῶτον, ὁ Ξενοφών. Περὶ τὰ ἐρεί-
πια ταῦτα ἡ ἐταιρία ἐνήργησεν ἀνασκαφὰς μὲ τὴν ἐλπίδα
ἴσως εὔρη τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος τοῦ ναοῦ καὶ τινα πλεονα-
λείψανα τῶν στηλῶν του, κ' εὐτυχῆσῃ ν' ἀνεγείρῃ πάλιν
αὐτόν. Ἄλλ' αἱ προσπάθειαι τῆς ἀπέβησαν μάταιαι, κ' ἐ-
ξακολουθήσασιν ὅσον ἐνεδέχετο τὰς ἀνασκαφὰς χωρὶς ν' ἀ-

παντήσῃ τι λόγου ἄξιον, παρητήθη τῆς ἐργασίας ταύτης ὡς ἀτελεσφορήτου, κ' ἔστρεψε τὴν προσοχὴν τῆς πρὸς σπουδαιότερα.

Ἐπὶ τῆς ἀρχαιότητος ἐρείπιον ἀρχαιότητος, καταστραφεῖσα μὲν καθ' ὃν καιρὸν αἱ λοιπαὶ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἤνθουν ἢ ἀνεφύοντο, διὰ δὲ τῆς οἰκοδομῆς τῆς τοὺς ἡρώϊκούς παριστώσα αἰῶνας καὶ τῆς τέχνης προελλήνιον ἐποχὴν, ἡ πόλις τῶν Μυκηνῶν ἦτον πρὸς τοὺς ἀρχαίους περιηγητὰς ὅ,τι σήμερον εἶναι ὅλη ἡ Ἑλλὰς πρὸς τοὺς νέους, λείψανον ἡρώϊκῶν ἀναμνήσεων, στάδιον συζητήσεων καὶ εἰκαστῶν, ἀντικείμενον θρησκευτικοῦ σεβασμοῦ. Ὁ ἀναβαίνων τὸν λόφον τῶν Μυκηνῶν αἴρεται ἄνω τῆς ζώνης τῆς πεζῆς ἱστορίας, ὀμηρικῆς ποιήσεως αὔρα τὸν περιπνέει καὶ ὁ φανταστὸς κόσμος τῶν μύθων ἐγείρεται περίξ του. Αἱ ἐπιπολάζουσαι εἰς τὴν ἔρημον τὴν ὁποίαν διατρέχει σκιαὶ εἶναι ἡ τοῦ Εὐρυσθέως καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος οἱ ἀρχιτέκτονες οἱ ἀνεγείραντες τὰ τεῖχη τὰ ὁποῖα καταμετρεῖ εἶναι οἱ Κύκλωπες. Πρὸ τριάκοντα τριῶν αἰῶνων τὰ ὠκοδόμησεν ὁ Περσεύς. Ὁ Ἀγαμέμνων τὰ ἐδόξασε μετὰ ταῦτα, ἀλλὰ μετὸν θάνατόν του ὤχρητο ἡ ἐφήμερος δόξα των. Εἰς τὸν Μαραθῶνα ἔπεμψαν ὀγδοήκοντα μαχητὰς, ἀλλ' οἱ Ἀργεῖοι ἐφθόνησαν καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦτο σημεῖον ζωῆς τῆς ψυχορροφουμένης πόλεως, καὶ πορθήσαντες αὐτὴν τὴν κατέσρεψαν. [α]· τάφων σιωπὴ πλανᾶται ἔκτοτε ἐπ' αὐτάς· ἡ ἰσορροπία τὰς ἐλησμόνησε, καὶ ὁ Στράβων ἀρνεῖται καὶ τῶν ἐρείπιων τῶν ἀκόμη τὴν ὑπαρξιν. Ἄλλ' αὐτὰ, ἀψηφήσαντα τοὺς αἰῶνας, σώζονται ὡς τὸ πρωτότυπον τῶν ἐρείπιων, ὡς τὸ σεβασμιώτερον τῶν λειψάνων πρὸς τὸ ὁποῖον προσέρχεται τεθλιμμένος ὁ διαβάτης.

Ἡρώων ὀλίγα μὲν ἐν ὄμμασιν, αἱ δ' ἔτι λοιπαὶ

Πατρίδες οὐ πολλῶ γ' αἰπύτεραι πεδίων,

Οἶνον καὶ σέ, τάλαινα, παρερχόμενός γε Μυκίην

Ἐγνων, αἰπολίου παντὸς ἐρημοτέραν,

(*) Κατὰ τὰ 468 π. χ. ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

Διπολικὸν μῦθον· γέρον δέ τις, ἢ πολὺ χρυσοί,

Εἶπεν, Κυκλώπων τῆ δ' ἐπέκειτο πόλις. (α)

* Ἄν ὁ ξένος μὲ Ἰρησκευτικὴν εὐλάβειαν πατῆ τὴν γῆν εἰς τὴν ὁποίαν εἰς ἕκαστον βῆμα ἀπαντᾷ ἐγκεχαράγμενον ἀνὰ ἐν τῆς ἱστορίας μνημόσυνον, ἀλλὰ μοναδικὸν κ' ἐκπληκτικὸν φαινόμενον ἀπαντᾷ τὴν πόλιν τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς, τὴν τέχνην τῆς κυκλωπικῆς φιλοκαλλίας, καὶ ὑπὸ ξένου τινὸς πόθου ἐπείγεται νὰ ὑποκλέψῃ τὸν νοῦν τῶν ἀρχαίων ἐκείνων φιλοτεχνῶν εἰς τὰ ἔργα των, καὶ νὰ μαντεύσῃ πῶς ἐσκέπτοντο καὶ ἠσθάνοντο πρὸ τρισχιλίων χρόνων οἱ ἀνθρώποι. Ἄν πολλοὶ πολλακίς ἐπεσκέφθησαν κ' ἐμελέτησαν τὰ λείψανα ταῦτα, μ' ὅλον τοῦτο ἔμεινον ἀκόμη πολλὰ περὶ αὐτῶν ζητήματα ἄλυτα, καὶ τὸ ὑπόγειον κωνικὸν οἰκοδόμημα, τὰ κοινῶς λεγόμενον "τάφος τοῦ Ἀγαμέμνονος" εἶναι ἀκόμη ἱστορικὸν πρόβλημα. Ἐπὶ τῆς ὑπόπτου τυραννίας αἱ ἐπιτόπιοι ἔρευναι δὲν ἐδύναντο νὰ εἶναι πλήρεις, καὶ ἡ ἐταιρία ἀνέλαβε νὰ συντελέσῃ τὸ κατὰ δύναμιν διὰ νέων ἀνασκαφῶν εἰς τὴν διευκρίνισιν τῶν ἀμφιβαλλομένων περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ συστήματος τοῦ ὑπογείου ἐκείνου οἰκοδομήματος, καὶ νὰ σχολιάσῃ τρόπον τινὰ διὰ πραγματικῶν διδομένων τὰ ἱστορικὰ περὶ αὐτοῦ διδόμενα, τὰ ὁποῖα ἐν κεφαλαίῳ εἶναι τ' ἀκόλουθα.

* Ὁ Πανσανίας μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τῶν Μυκηνηῶν ἀναφέρει [β] τὸν τάφον τοῦ Ἀτρέως καὶ τῶν ἐπανεληθόντων ἐκ Τροίας μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ φονευθέντων ὑπὸ τοῦ Αἰγίσθου, προσέτι τὸν τάφον τοῦ Ἀγαμέμνονος, τὸν τοῦ ἠνιόχου τοῦ Εὐρυμέδοντος καὶ τὸν τοῦ Τηλεδάμου καὶ Πέλοπος. Ἐκ τούτου τὸ ὄνομα τὰ φ ο ς τ ο ῦ Ἀ γ α μ έ μ ν ο ν ο ς ἐδόθη κοινῶς εἰς ἐν, τὸ μέγιστον καὶ μόνον ἐντελῶς γνωστὸν ὑπόγειον οἰκοδόμημα παρὰ ταῖς Μυκῆνας, τὰ δ' ἄλλα [διότι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λῆφου σφῶνται καὶ ἄλλα ὁ-

(α) Ἀλφείου Μιτυληναίου.

(β) Κορῶθ. 15.

μία] έθεωρήθησαν ως οί τάφοι τῶν λοιπῶν τοὺς ὁποίους ὀνομάζει ὁ Πausανίας. Οἱ στηρίζοντες τὴν ἰδέαν ταύτην προτείνουν τὸν στίχον τοῦ Σοφοκλέους [α], λέγοντος διὰ τῆς Χρυσοθέμιδος περὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀγαμέμνονος.

Ἀρχαίον τάφον κολώνης ἄκραϊς
καὶ αἰνιττομένου ὅτι ὁ τάφος οὗτος ἔκειτο ἐπὶ λόφου.

Ἄλλ' ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἡ πόλις Μυκηνῶν ἤρχισεν ἤδη νὰ παρακμάξῃ ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου καὶ μόνου κυρίως ἤκμασε, καὶ ὅτι ὁ Θουκυδίδης, ὅστις ἦτον σχεδὸν σύγχρονος τῆς καταστροφῆς τῆς δυσπιστεῖ διὰ τὴν μικρότητά της πρὸς ὅσα ὁ Ὅμηρος εἶχε ψάλλει περὶ αὐτῆς [β], δικαιοῦμεθα νὰ πιστεύσωμεν ἄρα ὅτι ἡ πόλις ἐξετείνεται ἀπὸ τῶν ἤδη σωζομένων τειχῶν της μέχρις ἐπέκεινα τοῦ ὑπογείου οἰκοδομήματος; Τούτου δὲ μὴ ὄντος, ἡ ἰδέα περὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀγαμέμνονος καταστρέφεται ἀφ' ἑαυτῆς, διότι κατὰ τὸν αὐτὸν Πausανίαν ὁ Ἀγαμέμνων ἐτάφη ἐντὸς τῶν τειχῶν.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν τάφων ἀναφέρει ὁ Πausανίας εἰς Μυκῆνας καὶ “ ὑπόγαια οἰκοδομήματα Ἀτρέως καὶ τῶν παίδων, ἔνθα οἱ θησαυροὶ σφισι τῶν χρημάτων ἦσαν.” Ὅταν ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ὁ αὐτὸς ἀλλαχοῦ [γ] περιγράφει τὸν θησαυρὸν τοῦ Μινύου μὲ τοὺς λόγους τούτους “ λίθου μὲν εἴργασται, σχῆμα δὲ περιφερὲς ἔστιν αὐτῷ, κορυφὴ δὲ οὐκ ἐς ἄγαν ὀξὺ ἀνηγμένη, τὸν δ' ἀνατάτω τῶν λίθων φασὶν ἀρμονίαν παντὶ εἶναι τῷ οἰκοδομήματι,” ἀναγκαζόμεθα νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι αἱ λέξεις αὗται ἐφαρμόζονται ἐντελῶς εἰς τὸ σχῆμα τοῦ προκειμένου οἰκοδομήματος, τὸ ὁποῖον καὶ λίθινον καὶ περιφερὲς εἶναι, καὶ ἡ κορυφὴ αὐτοῦ δὲν λήγει εἰς ὀξὺ, διότι ἡ διατομὴ του ἀποτελεῖ σχῆμα παρα-

(α) Σοφοκλ. Ἡλέκτρ.

(β) Ὁ Θουκυδίδης ἐγεννήθη 471 π. χ. αἱ Μυκῆναι καθαρὰφίσθησαν 468 π. χ. ἐξωρίσθη δ' ὁ Θουκυδίδης ἀπὸ τὰς Ἀθήνας 423 π. χ. καὶ τότε ἤρχισε καὶ τῆς ἱστορίας του τὴν συγγραφὴν.

(γ) Πaus. Βοιωτ. λή.

βολοειδές. Διαφέρουν δὲ κατὰ τοῦτο τὰ δύο οἰκοδομήματα, ὅτι τοῦ μὲν ἐν Ὁρχομενῷ [ἀν ὀρθῶς νοοῦμεν τοῦ Παισαυρίου τὴν ἔκφρασιν] ὁ ἀνώτατος λίθος εἶναι ὡς θόλου ψαλῖς, συνδέουσα καὶ συνέχουσα τὴν ὅλην οἰκοδομὴν, τὸ δὲ ἐν Μυκήναις, ὡς συγκείμενον ἐξ ὀριζοντίων δόμων, οἷτινες μόνον προκύπτουσιν ἐπαλλήλως κατὰ τι μέτρον διὰ ν' ἀποτελέσωσι τὴν καμπύλην, λαμβάνει ὅλην τῆς ἀντιστάσεώς του τὴν δύναμιν ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς κυκλικῆς τῶν λίθων του διαθέσεως καὶ τοῦ ἐπισεσωρευμένου ἀκόμη χώματος, καὶ ἐπομένως ὁ ἀνώτατος λίθος ἐπίκειται μόνον ἐπὶ τῶν λοιπῶν χωρὶς οὐδὲν νὰ συνδέη, καὶ ἐθραύσθη μάλιστα χωρὶς νὰ παραβλαφθῇ ἢ στερεότης τοῦ οἰκοδομήματος.

Ἐκ τῆς ἀντιπαραθέσεως ταύτης ἀδιστακτως δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ οἰκοδόμημα τὸ ὁποῖον ὁ Παισαυρίας καλεῖ θησαυρὸν τοῦ Ἀτρέως, καὶ τὰ ἄλλα τὰ παρακείμενα καὶ ὅμοια μετ' αὐτοῦ, οἱ θησαυροὶ τῶν υἱῶν του. Διὰ τούτου δὲν θέλομεν νὰ διῶσχυρισθῶμεν ὅτι ἢ ἐπὶ Παισαυρίου παράδοσις ἦτον ἀληθής, καὶ ὅτι ἀν ἐδυνάμεθα ν' ἀνατρέξωμεν τοὺς αἰῶνας τῆς ἀρχαιότητος δὲν ἠθέλαμεν ἀνακαλύψει ἄλλην τὴν ἀληθῆ ἰσχυρίσιν τῶν ὑπογείων. Ὁρειχάλκινοι ἦλοι καλύπτουν ἀκόμη σήμερον εἰς συμμέτρους ἀποστάσεις τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ οἰκοδομήματος ἐπιφάνειαν, καὶ εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι συνέειχον χάλκινα πέταλα καλύπτοντα ὅλην ἐσωτερικῶς τὴν οἰκοδομὴν, καὶ δίδοντα εἰς αὐτὴν σχῆμα χαλκοῦ πίθου ἀντεστραμμένου. Δὲν εἶναι ἄρα τοῦτο πιθανὴ ἔρμηνεία τοῦ ἄλλου παραλόγου μύθου τοῦ Εὐριπιδέως [α], ὅστις ἰδὼν τὸν Ἡρακλέα ἐπανερχόμενον μὲ τὸν κάπρον ἐπὶ τῶν ὤμων, τὸν ὁποῖον κατέβαλε, “καὶ φοβηθεὶς, ἔκρυψεν ἑαυτὸν εἰς χαλκοῦν πίθον;” Εἰς τὸ Ἄργος, ὅπου πιθανῶς κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐπεκράτει τὸ αὐτὸ ἀρχιτεκτονικὸν σύστημα, ὁ Ἀκρίσιος κρύπτει τὴν Δανάην εἰς κατάγαιον οἰκοδόμημα καὶ χάλκεον θάλαμον, κατὰ Παισαυρίαν καὶ

Ἐπολλόδαρον [α], ἐν χαλκοδέτοις αὐλαῖς, . . . ἐν τυμβήρει θαλάμῳ, ὡς ποιητικῶς ἐκφέρει τὸ πρᾶγμα ὁ Σοφοκλῆς, [β] turris athena, κατ' Ὁράτιον [γ]. Ὑπὸ τοὺς μύθους τούτους πρέπει ν' ἀναγνωρίσωμεν ἴσως τὰ ὑπόγεια ταῦτα οἰκοδομήματα, τῶν ὁποίων δείγματα διεσώθησαν εἰς Μηκύνας, καὶ τὰ ὁποῖα ἴσως νὰ ἦσαν κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς κυκλωπικῆς οἰκοδομῆς, διότι τῆς αὐτῆς φύσεως εἶναι, ἂν καὶ κατ' ἄλλας βάσεις ὠκοδομημένοι, αἱ ὑπόγειοι τῆς κυκλωπικῆς Τίρυνθος στοαί, ἴσως ὁμοῖα νὰ ἦσαν οἰκοδομήματα οἱ ὑπόγειοι θαλάμοι τῶν θυματέρων τοῦ Προίτου εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν, καὶ συγγενῆ ἔργα εἶναι τὸ Μεμνόγιον [δ] καὶ αὐταὶ αἱ πυραμίδες τῆς Αἴγυπτου, ἧτις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τῆς κυκλωπικῆς τέχνης πατρίς· διότι ἂν οἱ Κύκλωπες ἦλθον ἐκ τῆς Περσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα [ε], ἀλλ' ἢ Περσία ἐλάμβανε τοὺς ἀρχιτέκτονάς της ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον [ς].

Τινὲς ἠθέλησαν νὰ διαμφισβητήσων τὴν τὴν τὴν ἀρχαιότητα τῶν οἰκοδομημάτων αὐτῶν [η], δίσχυριζόμενοι ὅτι ἡ ἀρχιτεκτονικὴ δὲν ἐδύνατο νὰ παραγάγῃ τοιαῦτα θαύματα πρὸ τοῦ Δαιδάλου, ὅστις πρῶτος ἐφεύρε τὸν πέλεκυν, τὸν πρίονα, τὸ τρύπανον, τὸν γωνιομέτρην καὶ ἄλλα [θ]. Ἄλλ' ἂν ὁ Δαίδαλος δὲν ἦτον προσωποποίησης ἀπλῆ τῶν πλαστικῶν καὶ τεκτονικῶν τεχνῶν, ἀποδοθειῶν συλλήβδην εἰς εὐφυῆ τινα λιθοξόον, ὅστις πρῶτος ἀπῆλλαξε τὴν Ἑλληνικὴν τέχνην τῶν Αἴγυπτιακῶν τῆς σπαργάνων, εἶναι πιθανὸν οὐχὶ μόνον ὁ πέλεκυς καὶ τὸ τρύπανον, ἀλλὰ καὶ πολ-

(α) Πaus. Κορινθ. 23. Ἀπολλόδ. Β. 4.

(β) Σοφοκλ. Ἀντιγ. 943.

(γ) Ὁρατ. Βιβλ. Γ. φῦδ. 16.

(δ) Descript. de l'Égypte antique. V. II, pt. 39.

(ε) Ὁ σχολιαστὴς τοῦ Εὐριπίδου λέγει ὅτι οἱ Κύκλωπες ἦλθον ἀπὸ τὴν Συρίαν, ἧτις ἦτον Μηδικὴ ἐπαρχία.

(ς) Διόδ. Β.

(η) Goguet, de l'origine des lois 2 p. 205.

(θ) Πλίν. φυσ. ιστορ. VII.

λά ἄλλα ἐντελέστερα ἐργαλεῖα τὰ μὴ ἰπῆρχον γνωστὰ πρὸ τοῦ οἰκοδομήσαντος εἰς Κρήτην τὸν Λαβύρινθον, εἰς Σικελίαν τὴν κολυμβήθραν, δι' ἧς ἐξερέυγето μέγας ποταμὸς εἰς τὴν θάλασσαν, τοῦ κρεμάσαντος φρούρια εἰς καθέτους κρημνοὺς, καὶ τόσα ἄλλα θαυμαστὰ φιλοτεχνήσαντος [α]; Ἄλλὰ καὶ πάλιν ὁ Δαίδαλος ἐδιδάχθη παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ οἱ εἰσαγαγόντες οὗτοι τὴν κυκλωπικὴν τέχνην εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐξηώριζόν τὴν χρῆσιν τῶν ἐργαλείων.

Ἄλλὰ καὶ ἂν αἱ περὶ τῆς ἐποχῆς τῶν οἰκοδομημάτων τούτων εἰκασίαι αὐταὶ ἤθελον ἔχουσθαι τινὸς πιθανότητος, ἢ λύσις τῶν ζητημάτων περὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς οἰκοδομῆς τῶν ξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὴν γνώσιν τοῦ γενικοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ τῶν κανόνος, ὅστις διὰ μόνης τῆς ἀντιπαραθέσεως διαφόρων τοιούτων οἰκοδομημάτων, ἂν ἦτο δυνατὴ, ἤθελε γίνεαι κατὰληπτός. Τοῦτο σκεφθεῖσα ἡ ἐταιρεία, ἀπεφάσισε ν' ἀνασκάψῃ ἐν ἀκύμῃ τῶν ἐν Μυκηναῖς οἰκοδομημάτων, καὶ μετὰ ταῦτα ἀυξηθέντων τῶν πόρων τῆς, καὶ τὸν ἐν Ὁρχομένῳ θησαυρὸν τοῦ Μινύου. Οὕτως ἔχουσα πλεονας τοῦ ἐνὸς συγκρίσεως ὄρους, θέλει ἀνακαλύψει τὴν γενικὴν οἰκοδομικὴν αὐτῆν μέθοδον, τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀρχιτεκτονικῶν κοσμημάτων τῶν, καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ καθέκαστά, τὰ ὅποια θέλουν σαφηνίσει ὁλόκληρον τὴν ἀρχαιοτάτην ἐκείνην τῆς τέχνης περίοδον [β]. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἀνετέθη ὑπὸ τῆς ἐταιρίας εἰς τὸν Κ. Ἐφορον τοῦ Μουσείου, ὅστις μετέβη ἐπιτοπίως, μετὰ τὴν παραγγελίαν ν' ἀνορύξῃ τὸ πλησιέστερον εἰς τὴν πύλην τῶν Μυκηνῶν ὑπόγειον οἰκοδόμημα, τοῦ ὁποῦ ἢ κορυφὴ μόνον φαίνεται, ὀριζοντίως

(α) Διδό. Δ. 77 καὶ 78.

(β) Κατὰ τὰ 1832 ὁ σεβασμῶς φίλος μου Θείρσιος, τὸν ὁποῖον συνώδεον, ἐνήργησεν ἐντὸς τοῦ θησαυροῦ τοῦ Ἀγρίως ἀνασκαφῆν, καὶ εἶρε τὸ ἔδαφος αὐτοῦ, συγκείμενον ἐκ λείου καὶ σκληροῦ τινοῦ μίγματος ἐρυθροῦ.

ἀποκεκομμένη, καὶ τὸ ὁποῖον ἀκόμη ὑπὸ τῶν ἐγχοριῶν καλεῖται βαρβαρονύμως *X. a. ζ. ν. ε. s.* Τὴν ἀνασκαφὴν αὐτοῦ ἐπεχείρησεν ὁ Βελὴ πασάς, ὄχι ἀπὸ φιλαρχαίῳ ἀλλ' ἀπὸ φιλοχρήματον κινούμενος ξῆλον, καὶ ἐγκατέλιπεν ἀτελή, ἀπελπισθεὶς γὰρ εὖρη θησαυρὸν τὸν ὁποῖον ἢ κοινὴ τῷ ὑπέσχετο ἐπιθυμία. Τὸ πᾶχος τῶν λίθων τοῦ οἰκοδομήματος τούτου εἶναι κατὰ ἐν τρίτον ἔλασσογ ἀπὸ τὸ τοῦ ἡμετέρογ θησαυροῦ, καὶ πιθανῶς καὶ τὸ ὕψος καὶ ἡ διάμετρος αὐτοῦ κατ' ἀναλογίαν. Τοῦ μεγάλου θησαυροῦ ὁλόκληρον τὸ ἔμβαδὸν δύναται γὰρ ὑπολογισθῆ εἰς τρεῖςκοντα περίπου χιλιάδας ἀγγλικῶν κυβικῶν ποδῶν [a], ἐπομένως τὸ χῶμα τὸ ὁποῖον ἔμελλε ν' ἀνασκάψῃ ἡ ἐταιρία, δύναται, ὡς ὄντος μικροτέρου τοῦ δευτέρου τούτου θησαυροῦ, καὶ ὡς ἔλλειπούσης τῆς κορυφῆς του, γὰρ ἐκτιμηθῆ εἰς 20, 000 πῶδ. κυβ. 'Ο Κ. Ἐφορος ἰδὼν τὸ ἔργον ἐκ τοῦ πλησίον, καὶ ἀναλογισάμενος ὅτι δὲν ἤθελεγ ἀποπερατωθῆ πρὸ τῆς γενικῆς τύτης συνεδριάσεως, ἥτις ἤγγιζεν, ἐπροτίμησεν αὐτὸ μὲν γ' ἐναβάλη καθ' ἣν εἶχε πληρεξουσιότητα, μέχρι τῆς προσεχοῦς περιόδου, ὅταν ἐδύνατο γὰρ γίνῃ ἐκλογὴ μεταξὺ αὐτῆς καὶ ἄλλης τινὸς θέσεως, ὅπου πιστεύεται, ὅτι ὑπάρχει κεικωσμένος ἄλλος ἀκέραιος θησαυρὸς, ἐπεχείρησε δ' ἀμέσως τὴν ἀνασκαφὴν ἄλλων μικροτέρων λιθίνων κύκλων, οἵτινες ἐφαίνοντο ὡς κορυφαὶ ἀποκεκομμένοι θησαυρῶν ἐλασσόνων. Ἀλλὰ πρὸς πόδας τινὸς κατὰ βάθος, ἐπίεσθη ὅτι οἱ λιθοὶ αὗτοι ἀσυμμέτρως καὶ πολυγώνως λελαξευμένοι κείνται πλησίον ὁ εἰς τοῦ ἄλλου εἰς μίαν μόνην σειρὰν, χάρις τινος ἄλλης βάσεως ἢ ἐποικοδομῆς, ὡς οἱ δρυϊδικοὶ περίπου κύκλοι τῆς Ἄρκτου. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο εἶναι περιέργον, διότι ἀνακαλύπτει ἄλλην τάξιν μνημείων, καὶ δίδει εἰς νέα συμπεράσματα ἀφορμὴν. Δὲν θέλω τρλμήσει γὰρ ἐπιφέρω κατεσπευσμένην κρίσιν περὶ αὐτῶν. Ἄλλ' εἶναι

(a) Ὑπολογισάμθα διὰ τὸ προχειρότερον τὸ ἔμβαδὸν τοῦ θησαυροῦ τούτου ὡς ἐντελὸς κῶνον τοῦ ὁποῖου ἢ μὴν διάμετρος τῆς βάσεως εἶναι 47' 6", τὸ δὲ ὕψος 50' ἀγγλ.

γνωστὸν ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἐπεφύλαττον τὸ κυκλικὸν σχῆμα εἰς τοὺς τάφους των ἐξαιρέτως. Δὲν δικαιούμεθα νὰ πιστεύσωμεν τὸ αὐτὸ καὶ περὶ Μυκηνῶν, ἀφ' ὅτου μετήνεγκεν ὁ Δαναὸς τὸν Αἰγυπτιακὸν βίον εἰς Ἀργολίδα; Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀποφανθῶμεν θετικῶς καὶ περὶ αὐτῶν καὶ περὶ τῶν ὑπογείων οἰκοδομημάτων, ἄς περιμείνωμεν τὰς παραιτέρω ἀνασκαφὰς εἰς τὴν ἐπομένην περίοδον.

— Ἀλλ' ἡ εὔρεσις μόνον αὕτη δὲν ἤρκει εἰς τὴν ἑταιρίαν, ἥτις ἀνέθετο εἰς τὸν Κ. Ἐφορον καὶ τὴν ἀνασκαφὴν καὶ σχεδὸν καθάρισιν τῆς γνωστῆς τῶν λεόντων πύλης, τοῦ μοναδικοῦ καὶ περιέργου τούτου λειψάνου ἰδιαιτέρας τῆς γλυπτικῆς ἐποχῆς. Τὸ φρούριον τῶν Μυκηνῶν ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς ἔργον κυκλωπικόν, διὰ τοῦτο οἱ ποιηταὶ τὸ ἀποκαλοῦν οὐράνια τείχεα [α]. κυκλωπίων πόρον χειρῶν [β], κυκλώπων θυμέλας [γ], κυκλωπίδας ἐστίας [δ], κυκλώπων βάθρα [ε] καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἀλλὰ τὸν ἀρχαῖκὸν χαρακτήρα φέρουν καὶ τὰ σωζόμενα τεῖχη του, καὶ ὁ ἐξ ἄλλεπαλλήλων ἀπύργων τευχισμάτων τρόπος τῆς ὀχυρώσεώς του, καὶ ἰδίως αὐτῇ ἢ πύλῃ μὲ τὸ τριγωνικὸν τῆς ἐπίθεμα, σχῆμα σύνηθες εἰς τὴν κυκλωπικὴν ἀρχιτεκτονικὴν, ὡς ἀπαντῶμενον καὶ εἰς τὴν μεγάλην καὶ εἰς τὴν μικρὰν θύραν τοῦ θησαυροῦ καὶ εἰς τῆς Τίρυνθος τὰς ὑπογείους στοὰς. Ὁ Γέλλιος, καὶ ὁ Δείκιος κατ' αὐτὸν, ἠθέλησαν νὰ ἐξηγήσουν τῆς πύλης τοῦς λέοντας καὶ τ' ἄλλα κοσμήματα ὡς λατρείας σημεῖα. Ἀλλὰ καὶ ἀνυπόστατος ἀν φαίνεται ὁ δῦσχυρισμὸς οὗτος, οὐχ ἦττον εἶναι ἡ πύλη αὕτη ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἀξία ὡς προῖδὸν τέχνης τῆς ὁποίας εἶναι δεῦγμα μοναδικόν, καὶ πολλάκις ἠνυχήθησαν οἱ περιηγηταὶ νὰ ὑπῆρχέ τις προνοῶν περὶ τῶν Ἑλληνικῶν λειψάνων, ὅστις ν' ἀνασκάψῃ αὐτὴν. Τοῦτο ἔπραξεν ἡ ἑταιρία, καὶ ἰδοὺ ποίας δυνάμεθα νὰ δώσω:

α) Εὐριπ. Ἡλέκτρ. 1158 (β) Εὐριπ. Ἴφι. ἐν Αἰλ. 1500.

γ) Αὐτόθ. 152, (δ) Εὐριπ. Ἴφιγ. ἐν Ταυρ. 845.

ε) Εὐριπ. Ἡρακλ. μεινόμε. 949.

μεν περὶ τῆς πύλης πληροφορίας. Τὸ πλάτος αὐτῆς εἶναι 6' ἀγγλ. ποδ. τὸ δὲ ὕψος τῆς εἶναι δυσανάλογον πρὸς τὸ πλάτος, μόνον δηλ. 11' 3". Εἰς τοῦτο ἴσως ὑπεχρέουν τοὺς τότε οἰκοδόμους αἱ μονόλιθοι ἑκατέρωθεν παραστάδες, καὶ πιθανῶς καὶ τὸ σχῆμα τῶν στρεφομένων κλεισιᾶδων μὲ τὰς ὁποίας ἡ πύλη ἐκλείετο, ὡς τοῦτο τεκμέρεται ἀπὸ τετραγωνον ὀπῆν κατὰ τὸ μέσον τοῦ οὐδοῦ, ὅπου ἐστηρίζετο ὁ κίων περὶ τὸν ὅποιον ἐστρέφοντο τὰ θυρώματα, καὶ ἀπὸ ἄλλας ὁπὰς κατὰ τὰς γωνίας καὶ τὸ μέσον τῶν παραστάδων ὅπου ἐνηρμόζοντο οἱ μοχλοὶ. Τέλος ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ φαίνονται αὐλακες παράλληλοι μὲ τὴν τῆς πύλης διεύθυνσιν, ἡ διὰ τινὰ ἰδιαίτερον τρόπον καθ' ὃν ἠνοίγοντο καὶ ἐκλείοντο τὰ θυρώματα, ἡ διὰ τὴν ἐκροὴν τῶν ὑδάτων ὅταν αὐταὶ εἶναι κεκλεισμέναι. Ἀκριβέστεραι παρατηρήσεις καὶ καταμετρήσεις τοῦ μνημείου τούτου δύνανται νὰ γίνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τοὺς φιλαρχαίους περιηγητὰς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐφιλοτημήθη ἡ εἰσαίρεσις νὰ εὐκαλύψῃ τὴν προσπέλασίν του.

Ταῦτα μὲ μικροὺς πόρους ἐνεργήσασα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἡ ἐφορεία, ἐνόμισε προϋργαίτατατον συγχρόνως ν' αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν τῆς ἐταιρίας μελῶν, καὶ 44 νέα μέλη προσετέθησαν εἰς τοὺς καταλόγους τῆς, τινὰ μὲν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, πολλὰ δὲ καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καταγραφέντα ἐπιμελεῖα τοῦ Κ. Ν. Δραγούμη. Ἐνταῦθα χρεωστῶν νὰ προσθέσω ὅτι ἡ ἐταιρία σεμνύνεται ἐγκαταριθμήσασα μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ὡς ἐπίτιμον πρόεδρον καὶ τὴν Α. Β. Ὑψηλότητα, τὸν πρίγγιπᾶ Μαξιμιλιανὸν τῆς Βαυαρίας, διάδοχον τοῦ ἐστεμμένου προστάτου τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων, καὶ ἀδελφὸν τοῦ φυσικοῦ προστάτου τῆς ἐταιρίας μας. Ἡ ἐφορεία προσέτι πεποιθυῖα ὅτι πράττει κεχαρισμένως πρὸς ὑμᾶς, Κύριοι, καὶ ὅτι ἀποτίνει Ἑλληνικὸν ὄφλημα, παρεκάλεσε τὸν στρατηγὸν Φαβιέρων νὰ δεχθῆ ἀντεπιστέλλοντος μέλους δίπλωμα. Ὅσαίκις συνεχόμεθα ὑπὸ τὰς ἀρχαίας στήλας εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἀεὶ ἀφῆνωμεν μίαν θέσιν κενὴν μεταξὺ μας διὰ τὸν πρόμαχον τῆς Ἀκροπόλεως καὶ αὐτῶν, ὡς οἱ παλαιοὶ ἄφηνον εἰς τὰς φά-

λαγγάς των κενήν νήν θέσιν τοῦ Μιλτιάδου, καὶ ἄς χωρῶς ἴ-
μεν πρὸς τοῦ πατριωτικοῦ ἔργου μας τὴν εὐδωσιν ἄρι-
στον ἔχοντες οἰωνὸν τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τοὺς προμά-
χους τῆς ἐλευθερίας μας.

Ἡ ἐφορεῖα ἐσκέφθη ἀκόμη ὅτι ἡ ἐπίτευξις τοῦ σκοποῦ
μας, ὡς ἐνδιαφέροντος ἰδίως τὴν ἐπιστήμην, ἐξαρτᾶται οὐκ
ὀλίγον ἀπὸ τὴν εὐνοίαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ πεπαιδευμένων, διὰ
τοῦτο παραγγέλια αὐτῆς ἔγραψα πρὸς ἓνα τῶν ἐπισημοτέ-
ρων, τὸν Συναγματοάρχην Κ. Δεῖκιον, ἐπικαλούμενος τὴν
συνέργειάν του, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ὁ μύστης οὗτος τῆς Ἑλληνι-
κῆς ἀρχαιότητος, ὅστις μακρόθεν ποδηγετεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ
ἔδαφος τῆς πατρίδος μας, δὲν θέλει περιυδεῖ τὰς προσπα-
θείας μας ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ σκοποῦ πρὸς ὃν ἔτεινον αἱ
προσφιλέστεραι τῆς ζωῆς του μελέται, καὶ θέλει κινήσει ὑ-
πὲρ τῆς ἐταιρίας τῆς φιλέλληνοσ Ἀγγλίας τὴν προσοχήν.
Τοιαύτας προσφωνήσεις δύναται ν' ἀποτείνῃ ἡ ἐταιρία καὶ
εἰς τὸν Ἑλληνα τὴν ψυχὴν Θείριον, καὶ εἰς τὸν σοφὸν
Βοίκιον, καὶ εἰς τὸν Γεράρδον καὶ ἀλλαχοῦ εἰς ἄλλους ἡ-
γήταρας τῆς φιλολογικῆς κοινωρίας, πεποιθυῖα ὅτι οἱ τρα-
φέντες μὲ γνήσιον τῶν Μουσῶν γάλα εἶναι φίλοι τῆς μητ-
τρὸς τῶν Μουσῶν, τῆς Ἑλλάδος.

Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἔχομεν νὰ ἐπι-
δείξωμεν τεκμήρια πολλοῦ λόγου ἄξια τῆς ὑπὲρ τῶν
προσπαθειῶν μας συμπαθείας πολλῶν πεπαιδευμένων.

Ὁ Κ. Βοίκιος ἐπρόσφερεν εἰς τὴν ἐταιρίαν τὸ περὶ
Ναυτικοῦ τῶν Ἀθηνῶν πόνημά του.

Ὁ Κ. Μιχ. Δ. Γκίκας ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν εἰς
Βλαχίαν, καὶ φίλος τῶν ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν, τρίτο-
μον παλαιῶν Γεωγραφίαν τοῦ Κατανξίχου, καὶ λιθογρα-
φήματα ἀρχαίων χρυσῶν σκευῶν ἀνακαλυφθέντων εἰς
τὴν Βλαχίαν.

Ὁ Κ. Β. Σιλμιάννος τὴν Ἀμερικανικὴν ἑφημερίδα τῶν
τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, τῆς ὁποίας εἶναι ἐκδότης.

Ὁ Κ. Οὐμβέρτος ἐκ Γενέβης ἐγγχειρίδιον Ἀραβικῆς

συνδιαλέξεως, καὶ ἀνάλεκτα Ἀραβικὰ, τὰ ὅποια ἐξέ-
λωκεν.

Ὁ Κ. Βισκόντης ἐκ Νεαπόλεως συγγράμματά του περὶ
μετρικοῦ συστήματος τῆς Νεαπόλεως.

Ὁ Κ. Βοδδιέν ἐκ Μεκλεμβούργης πραγματείαν περὶ
τοῦ Μεκλεμβουργικοῦ ἀρότρου.

Ὁ Κ. Θεόδωρος Λαράϊος πλοίαρχος Γάλλος, ιστο-
ρίαν τοῦ Πολιτισμοῦ, ὑπὸ Γίζοτου, καὶ ζητήματὰ διοικη-
τικοῦ δικαίου ὑπὸ Καρμονίνου.

Ὁ Κ. Ἀλδενχόβεν τὸν ὁδηγόν του εἰς τὴν Ἑλλάδα
καὶ τὸν Ἑλληνικὸν χάρτην του.

Ὁ Κ. Πάππαδόπουλος Βρετὸς τὴν ἔκδοσιν τῶν ἀρ-
χαιοτήτων τῆς Ἡρακλείας.

Ὁ Κ. Λειμάνος εἰς Αεῦδην ὑπεσχέθη τὸν δεῦτερον,
φάκελλον τῆς ἐκδόσεως τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Μουσείου τῆς
ὁποίας ἐπεμφεν ἤδη τὸν πρῶτον κατὰ διαταγὴν τῆς
Κυβερνήσεως τῆς Δ. Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Ὀλλάνδας.

Ὁ καθηγητὴς Κ. Θύλεριχος ἐπρόσφερε τὴν περι-
εργον εἰς τὴν Ἑλλάδα περιήγησίν του.

Ὁ Κ. Κόμης Ἀλβ. Πορταλῆς, θαλαμηπόλος τῆς Δ.
Μ. τοῦ Β. τῆς Προυσίας, καὶ γραμματεὺς τῆς ἐν Κων-
σταντινουπόλει πρεσβείας ἐπρόσφερε Δρ. 70.

Ὁ Κ. Νικόλσων Χάβ, πλοίαρχος, Δραχ. 57, 80.

Ὁ Κ. Κρεμιέ δικηγόρος εἰς Παρίσιον, 45, 44.

Ὁ Κ. Ὀδ. Ἰ. Μ. Μαρκέσιος Ταλερὺ, Πατρικίος τῆς
Γαλλίας, 150, Δραχ.

Ὁ Κ. Ἀγγ. Μουσταξίδης, Πρόξενος Ῥωσικὸς εἰς Θε-
σσαλονίκην, ἐπρόσφερε Δρ. 100.

Τὸ εἰσόδημά τοῦ ἔτους τούτου ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐκ Δραχ.
5790 διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν τακτικῶν μελῶν εἶναι 386. Σὺ-
νήχθησαν δὲ πραγματικῶς Δρ. 4208, 97, διότι τινὰ μὲν τῶν
μελῶν κατεγράφησαν περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους, ἄλλων δ' ἢ
ἑνδρομὴ καθυστερεῖ, καὶ ἰδίως ἢ τῶν ἐκτὸς τῆς πρωτευού-
σης, καὶ θέλει συνάχθῃ κατὰ τὴν προσεχῆ περίοδον. Τὰ

δαπανηθέντα εἶναι Δρ. 3721, 59. ὥστε μένουσιν εἰς τὸ ταμεῖον ἐκτὸς τῶν εἰσέτι συνακτέων, ἀκόμη Δρ. 486, 97.

Τοιαῦτα εἶναι, Κύριοι, τὰ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος πρακτικὰ τῆς ἐταιρίας, τὰ ὅποια ἀποδεικνύουσιν μικρὰν μὲν ἴσως τὴν δύναμίν μας, ἀλλὰ μεγάλην τὴν προθυμίαν μας. Ἄλλ' ἄς ἀνδριζώμεθα, Κύριοι καὶ ἂν τὸ σημερινὸν ὑπουργεῖον(α), διὰ λόγους τοὺς ὁποίους δὲν εἶναι ἡμέτερον νὰ ἐκτιμήσωμεν, κατέπαυσε πρὸ ἐνὸς ἔτους πᾶσαν ἀρχαιολογικὴν ἐργασίαν μὴ χορηγήσαν εἰς τὸν Ἐφορὸν τοῦ Κ. Μουσείου τοὺς πόρους πρὸς ἐξάκολουθῆσιν αὐτῶν, τὸ καθ' ἡμᾶς ἄς ἐπιτείνωμεν τὰς προσπάθειάς μας, διότι ἡ ἐθνικὴ δόξα εἶναι παρακαταθήκη τῆς ὁποίας ὅλοι καὶ ἕκαστος χρεωστούμεν νὰ εἴμεθα ἀγρυπνοὶ φύλακες.

{α} Τὸ ἐπὶ Κ. Θεοχάρη.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

Περὶ τῆς ὑποδήσεως τῶν ἀρχαίων, κατὰ Βέκκερον.

Ἡ χρῆσις τῆς ὑποδήσεως περιωρίζετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι, τοῦλάχιστον παρὰ τοῖς ἀνδράσιν εἰς τὴν ἔκτος τοῦ οἴκου διατριβὴν, ὅπου πάλιν ἀκόμη δὲν ἦτον γενικωτάτη. Εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἐποχὴν τὰ πένδιλα ὑπέδεοντο οὐ μόνον εἰς τὰς ὁδοιπορίας ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν συνήθη ἔξοδον ἐκ τοῦ οἴκου, εἰς μόνας δὲ ταύτας τὰς περιστάσεις. Ἰδ. Ἰλιάδ. Β, 44. Ὀδυσ. Β, 4, Ρ, 2. Αὐτὸ τοῦτο ἦτον καὶ τῶν μεταγενεστέρων καιρῶν τὸ ἔθος, ὅτε ἐχρησίμευεν ἡ ὑπόδεσις εἰς τὸ νὰ προφυλάττῃ μόνον τὸν πόδα τοῦ ἐξερχομένου ἀπὸ τὴν οἰκίαν, καὶ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ τοῦ νὰ πληγῶνῃται, νὰ ῥιποῦται καὶ νὰ συναισθάνεται τὴν ἀνομαλίαν τοῦ δρόμου. Ἐντὸς τοῦ ἰδίου οἴκου ἡ ὑπόδεσις ἦτον περιττὴ, καὶ εἰς τὰς ξένας οἰκίας τὴν ἀπέθετεν ὁ εἰσερχόμενος τοῦλάχιστον πρὶν καθίσῃ εἰς τὴν τράπεζαν. Δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἐκάλυπτον οἱ ἀβρότεροι τὸν χειμῶνα τοὺς πόδας τῶν κατὰ τοῦ ψύχους μὲ θερμὴν τινὰ ὑπόδεσιν, ἂν καὶ μὴ ἔχουσιν στέλμα. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτον ὁ γενικὸς κανὼν βεβαίως, ἐξ ἐναντίας μάλιστα φαίνεται ὅτι πολλοὶ ἀντιβαίνοντες εἰς τὸ γενικὸν ἔθιμον, ἔβαινον ἀνυπόδητοι οὐ μόνον τὸ θῆρος, ὅτε ἴσως πολλοὶ τῶν κατωτέρων καὶ τινες καὶ τῶν ἀνωτέρων τάξεων ἔμενον γυμνόποδες [Πλάτ. πολιτ. Β. 372. Φαίδρ. 229, Δουκ. Ναυτ. Ι, 1], ἀλλὰ καὶ τὸν χειμῶνα αὐτὸν καὶ μὲ τὸ δριμύτατον ψύχος. Εἰς τὴν Σπάρτην τοῦτο ἐπετάττετο ὑπὸ τῶν νόμων διὰ τὴν νεολαίαν, ἣτις ἐτρέφετο σκληρυνομένη πρὸς

(ΤΟΜ. Γ, ΦΥΛ. Δ.)

τας κακοπαθείας. Ξενοφ. περι πολιτ. Λακεδ. 2, 3. " Ἀντί γέ μὴν τοῦ ἀπαλύνειν τοὺς πόδας ὑποδήμασιν, ἔταξαν ἀνυποδησίᾳ κρατύνειν, νομίζων, εἰ τοῦτο ἀσκήσειαν, πολὺ μὲν ῥῆον ἂν ὀρθιάδε βαίνειν, ἀσφαλέστερον δὲ πρηνῆ καταβαίνειν " Πλάτ. νομ. Α. 633. " χειμώνων ἀνυποδησίαι " ἴδ. καὶ ἱβ. 942. Ἄλλὰ καὶ προβεβηκότες ἀκόμη ἠκολούθουν τὸ ἔθος τοῦτο εἰς Σπάρτην, ὡς διηγείται ὁ Αἰλιανός, Π. Ἰς Ζ' 13 περι τοῦ Ἀγησίλαου " Ἀγησίλαος ὁ Λακεδαιμόνιος, γέρων ἤδη ὢν ἀνυπόδητος πολλάκις καὶ ἀχίτων προῆει . . . καὶ ταῦτα ἐωθινὸς ἐν χώρῃ χεῖμερίῳ " Ἄλλὰ καὶ ἀλλαγῆ, πρὸ πάντων δὲ εἰς Ἀθήνας, ἐθεωρεῖτο ὡς χαρακτήρ ἀπλότητος περι τὴν διαίταν τὸ μὴ ὑποδέσθαι εἰμῆ εἰς ἐκτάκτους τινὰς περιστάσεις καὶ δι' εὐσχημοσύνην. Περι Σακράτους λέγει ὁ Ἀλκιβιάδης, [Πλ. Συμπ. 220]. " Πρὸς δὲ τὰς τοῦ χειμῶνος—δεινοὶ γὰρ αὐτόθι [ἐν Ποτιδαίᾳ] χειμῶνες—Θαυμάσια εἰργάζετο τὰ τε ἄλλα καὶ οὐκ ἐξιόντων ἐνδοθεν ἢ, εἴ τις ἐξῆλοι, ἠμφισμένων τε Θαυμαστὰ δὴ ὄσα, καὶ ὑποδεδεμένων καὶ ἐνειλιγμένων τοὺς πόδας εἰς πῖλους καὶ ἀρνακίδας, οὗτος δ' ἐν τούτοις ἐξῆει ἔχων ἱμάτιον μὲν τοιοῦτον οἶον περ καὶ πρότερον εἰώθη φορεῖν, ἀνυπόδητος δὲ διὰ τοῦ κρυστάλου ῥῶν ἐπορευέτο ἢ οἱ ἄλλοι ὑποδεδεμένοι. " οὕτω καὶ ὁ Φαίδρ. 229. " εἰς καιρὸν, ὡς ἔοικεν, ἀνυπόδητος ὢν ἔτυχον· οὐ μὲν γὰρ δὴ αἰεὶ. " Ἰδ. καὶ Ξενοφ. Ἀπομν. Α' 6, 2. Τοῦτο δὲ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἰδιοτροπία τοῦ ἄλλως σπανίου χαρακτήρος τοῦ ἀνδρὸς τούτου, διότι τοιαῦτα παραδείγματα ἀναφέρονται καὶ περι πολλῶν ἄλλων καὶ πλουσίων ἀκόμη, ὡς π. χ. περι τοῦ ῥήτορος Λυκούργου. Πλούταρχ. Ι' ῥήτορ. β. τ. Δ' 379. " Εὐπορος δὲ ὢν ἱμάτιον ἐν καθ' αὐτὸ ἐφόρει τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ θέρους καὶ ὑπεδέετο ταῖς ἀναγκαίαις ἡμέραις. " Καὶ περι Φωκίωνος λέγει ὁ Πλούταρχος, κεφ. 4. " ἀνυπόδητος αἰεὶ—εἰμῆ ψύχος ὑπερβάλλον εἶη καὶ δυσκαρτέρητον. " Ἰδίως δὲ ἦτον τὸ ἔθος τοῦτο γνῶρισμα τῶν αὐστηροτέρων φιλοσοφικῶν αἱρέσεων, καὶ τῆς ἐπιτετηθευμένης πρὸ πάντων ἀπλότητος τῶν μεταγενεστέρων γενειοφόρων φιλοσόφων, Δουκιαν. Ἰκαρομ. 31 τ. Β. 788. " καὶ ψυχολοῦ-

πρῶ καὶ ἀνυπόδητος τοῦ χειμῶνος περιέρχομαι." Ἄλλ' αὐ-
ται ἦσαν ἐξαιρέσεις, συνήθως δὲ ἔφερον ἐξερχόμενοι πέλ-
ματα ἢ τινα ἄλλην ὑπόδεσιν, καὶ ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς δούλους
ἔδιδον τὸν χειμῶνα ἐμβάδας. Ἀριστοφ. Σφήκ. 445'

Καὶ νῦν γε τοῖτω τὸν παλαιὸν δεσπότην

Πρὸς βίαν χειροῦσιν, οὐδὲν τῶν παλαι μεμνημένοι,

Διψθερῶν κἀξομίδων, ὡς οὔτος αὐτοῖς ἠμπόδα.

Καὶ κυβᾶς, καὶ τοὺς πύδας χειμῶνος ὄντος ὠφέλει.

Αἱ ἑλληνικαὶ ὑποδέσεις, ἂν καὶ ποικίλαι κατὰ τε τὸ
σχῆμα καὶ τὴν ὕλην, διαιροῦνται ὁμως εἰς δύο κυρίως τά-
ξεις, εἰς ἀπλᾶ πέλματα, τὰ ὑποδεύμενα ὑπὸ τὸν πόδα, καὶ
εἰς ὑποδέσεις περικαλυπτούσας αὐτὸν, ὅλαι δὲ τὰ λοιπὰ
σχήματα καὶ εἶδη εἶναι κυρίως τροποποιήσεις τῶν δύο τού-
των. Τὰ ὑπὸ τὸν πόδα μόνον ὑποδεόμενα ἐκαλοῦντο ὑπο-
δήματα, ἐσφαλμένως δὲ δι´σχυρίσθη ὁ Σαλμάσιος [εἰς
Τερτουλ. de Pallio. 387 ἐπ.], καὶ κατ' αὐτὸν ἄλλοι, ὅτι
ἡ λέξις ὑπόδημα ἐσήμαινε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὴν ἐμ-
βάδα [παπούτσι, γόβαν], τὴν δὲ ἀπλὴν ὑπὸ τὸν πόδα δεο-
μένην ὑπόδεσιν ὅτι ἐκάλουσαν ἀλιον. Εἰς τὰς ἀρ-
χαίας ἐκδόσεις τοῦ Πολυδεύκου ἀναγινώσκεται [Ζ. 84],
"λέγοις δ' ἂν καὶ ὑποδήματα κοῖλα, βαθέα, εἰς μέσην τὴν
κνήμην ἀνήκοντα· τὰ δὲ οὐκ οἶδα εἰ μόνον ἀποχρῶν ἐστὶν
εἰπεῖν ὑποδήματα." Ἄλλ' ὁ Κύνιος [ἐκδοτῆς τοῦ Πολυ-
δεύκου] διώρθωσε τὸ χωρίον τοῦτο κατὰ χειρόγραφα, γρά-
ψας: "τὰ δὲ οὐ [μὴ] κοῖλα αὐτὸ μόνον ἀποχρῶν ἐστὶν εἰ-
πεῖν ὑποδήματα." καὶ τοῦτο βεβαίως ἤθελε νὰ εἰπῇ ὁ Πο-
λυδεύκης, διότι εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι ὑπόδημα πρέπει
εὐλόγως νὰ ὀνομάζεται τὸ κυρίως ὑποδεόμενον. Τὰ δὲ
κοῖλα δὲν εἶναι καθ' αὐτὸ ὑποδήματα, καὶ ἂν ἡ ἐπωνυμία
αὕτη δίδεται ὡς γενικὴ καὶ εἰς αὐτὰ, πρέπει νὰ ἔχουν καὶ
ἰδιαιτερόν τι ὄνομα. Τὸ σανδάλιον ἐξ ἐναντίας ἡσανδα-
λον, ὅχι κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην τῆς λέξεως σημασίαν, ὡς
ἀπαντᾶται π. χ. εἰς τὸν Ὅμηρον [Ἵμν. εἰς Ἑρμ. 79. 83.]
ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν ἱστορικῶν χρόνων, εἶναι ἡ μετάβασις
τοῦ ἀπλοῦ πέλματος εἰς τὴν ὑπόδεσιν τὴν καλύπτουσαν καὶ

τὸ ἄνω τοῦ ποδὸς μέρος, διότι περιεδέετο εἰς τὸν δάκτυλον μὲ ἱμάντα, ἧ καὶ μὲ πλατύτερόν τι δέρμα τὸ ὑποῖον ἐκαλεῖτο ζυγὸς ἢ ζυγόν. Ἀριστοφ. Λυσιστρ. 416.

Ἐσκυτοτόμε τῆς μου γυναικὸς τοῦ ποδὸς

τὸ δακτυλίδιον πιέζει τὸ ζυγόν,

Ἄθ' ἀπαλὸν οὖν τοῦτ' οὖν σὺ μεσημβρίας

Ἐλθὼν χάλασον, ὅπως ἂν εὐρυτέρως ἔχη·"

Καὶ ἡ σχολιαστὴς λέγει: "μέρος τοῦ σανδαλίου—ζυγὸς γὰρ καλεῖται ὁ περικείμενος τοῖς γυναικείοις σανδαλίοις ἱμᾶς κατὰ τοὺς δακτύλους πρὸς τὸ συνέχειν ἐξαγόμενον τὸν πόδα." Ὁμοίως ἐξηγεῖ καὶ ὁ Ἡσύχιος τὴν λέξιν ἱμᾶς. Ἀφ' ἐτέρου ὁ Πολυδεύκης, Ζ' 81 [ἴδ. καὶ I' 177], καὶ ὁ Φώτ. Λεξ. 54, λέγουσιν γενικώτερον "τοῦ σανδαλίου τὸ τοὺς δακτύλους συνέχων" "Ἄνευ τοῦ ζυγοῦ τ ο ὕ τ ο υ αἰ ἰποδέσεις δὲν εἶναι σ α ν δ ἄ λ ι α. Εἰς τὸ χωρίον καθ' ὃ ὁ Στράβων [ζ' I, 8] διηγείται τὰς ὕβρεις τοῦ Διονυσίου κατὰ τῶν παρθένων τῶν Λοκρῶν: " συναγαγὼν δὲ τὰς ὠραίας παρθένους περιστεράς ὀλοπτέρους ἐν τοῖς συμποσίοις ἠφίλει, κἀκείνας ἐκέλευε γυρεύειν γυμνάς, τινὰς δὲ καὶ σ α ν δ ἄ λ ι α ὑποδομένας ἄζυγα, τὸ μὲν ὑψηλὸν, τὸ δὲ ταπεινόν, ἐπιδιώκειν ἔφασαν τοῦ ἀπρεποῦς χάριν"· κακῶς ἐνόησαν τὴν λέξιν ἄζυγα ὅσοι τὴν ἐξήγησαν σ α ν δ ἄ λ ι α μ ἢ ἔχοντα ζυγὸν ἢ ἱμάντα, διότι προφανῶς δηλοῖ ἕτερόζυγα, παρᾶ ταίρια, τὸ μὲν ὑψηλόν, τὸ δὲ ταπεινόν. Ὅτι δὲ τὸ ζυγόν δὲν ἦτον ἀπλοῦς ἱμᾶς ἐλισσόμενος περὶ τὸν δάκτυλον ἔπεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι πολλάκις τὰ σανδάλια εἶχον ποικίλματα καὶ χρυσᾶ κοσμήματα, ὡς εἰς τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Κηφισοδώρου [Πολυδεύκης 87]

Σανδάλια τε τῶν λεπτοσχιδῶν

Ἐφ' οἷς τὰ χρυσᾶ ταῦτ' ἔπεστιν ἄνθημα·

καὶ εἰς τὸν Κλημ. Ἀλεξ. Παιδ. Β. 11 "αἰσχρὰ γοῦν ἀληθῶς τὰ σανδάλια ἐκεῖνα, ἐφ' οἷς ἐστὶ τὰ χρυσᾶ ἀνθήματα [ἀνάγν. ἄνθημα]. Κατὰ τοῦτο τὸ σ α ν δ ἄ λ ι ο ν δύναται νὰ παραβληθῇ μὲ τὰς σημερινὰς ἐμβάδας μας, ἐδέετο δὲ ἐκτὸς τούτου καὶ μὲ ἱμάντας εἰς τὸν πόδα. Οὕτως ἐξηγεῖται τὸ τοῦ

Πολυδεύκους περὶ τῶν τυρρῆνικῶν σανδαλίων [Ζ. 92]: "οἱ δὲ ἱμάντες ἐπίχρυσοι σανδάλιον γὰρ ἦν." Κυρίως δὲ εἶναι τὰ σανδάλια γυναικεῖα ὑπόδεσις. Ἡσύχ. "Σανδάλια, σάνδαλα, γυναικεῖα ὑποδήματα, ἃ καὶ βλαύτια." καὶ τ' ἀνάπαλι. Πολυδ. 87. "ἢ δὲ βλαύτη σανδαλίου τι εἶδος." Οὕτως εὐρίσκεται πανταχοῦ, καὶ τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις ὅτι δὲν ἦσαν ἀπλᾶ ὑποδήματα ἢ πέλματα, διότι αὐτὰ ἦσαν καὶ εἰς τοὺς ἀνδρας κοινά.

Τοιαῦτα πέδιλα ἀπαντῶνται καὶ εἰς τὸν Ὅμηρου [Ὀδυσ. Ζ, 24] καὶ εἰς τὸν Ἡσίοδου, [Ἔργ. 542] ἀπὸ βόϊον δέρμα κατεσκευασμένα, καὶ τοιαῦτα ἴσως μεταγενεστέρως μετεχειρίζοντο καὶ αἱ γυναῖκες ἐντὸς τοῦ οἴκου, καὶ ὁ κοινὸς ὄχλος [ἴδ. κατωτέρ. ἀ π λ α ῖ]. Ἄλλ' οἱ ἐξερχόμενοι τοῦ οἴκου μετεχειρίζοντο στερέωτερα ὑποδήματα ἐκ πολλῶν ἀλλεπαλλήλων δερμάτων, ὡς ἀπέδειξεν ἀπὸ σωζόμενα λείψανα τέχνης ὁ Βιγκελμάνος [Ε. σ. 41]. Πρὸς κατασκευὴν δὲ αὐτῶν μετεχειρίζοντο ὅχι μόνον δέρμα ἀλλὰ καὶ φέλλον, ὅστις παρεντίθετο μεταξὺ δύο δερμάτων. Ὁ συνηθέστερος τρόπος τῆς ἐπιδέσεως αὐτῶν εἰς τὸν πόδα ἦτον δι' ἱμάντος διερχομένου μεταξὺ τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ δευτέρου δακτύλου, καὶ διὰ πόρπης ἐχούσης συνήθως σχῆμα καρδίας ἢ φύλλου, συνδεομένου μὲ ἄλλον ἱμάντα ἐκτεινόμενον ἐπὶ τοῦ ποδὸς κατὰ μῆκος, καὶ ἐνούμενον ἢ μὲ τὸν ὀπίσθιον κατὰ τὴν πτέρναν, ἢ μὲ δύο ἄλλους κατὰ τὰς δύο πλευρὰς τοῦ πεδίου. Οἱ πτωχότεροι μετεχειρίζοντο ἀντὶ ἱμάντων σπαρτία, ἢ σχοινία σπάρτινα. Ἀθῆν. Ε. 220. "τὰ ὑποδήματα σπαρτίοις ἐνημμένον σαπροῖς." Πολλάκις οἱ ἱμάντες ἐπληθύνοντο, ὡς ἐκάλυπτον ὅχι μόνον τὸν πόδα ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν κνήμην, ὡς φαίνεται εἰς διαφόρους εἰς ἀγγεῖα ἐπιγεγραμμένας εἰκόνας. Millingen Peinture des vas. pl. 51. Millin peint. des vas. gr. T. I. P. 11. 51. Μουσ. Βορβ. Ζ. 19. Τοιαῦτα πέδιλα μὲ ἱμάντας, εἰς τὰ ὅποια ἐφαρμόζεται ἴσως τὸ ὄνομα ράϊδι α [Πολυδ. 94.] π ο λ υ ἑ λ ι κ τ ο ν ὑ π ὄ δ η μ α [ἴδ. Winkelm. 45.], ὁμοιάζουν διατρήτους ἐμβάδας ἢ ὑποδήματα, καὶ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐν εἶδος τῶν κυρίως κοίλων ὑποδημάτων. Τὰ κοίλα

ταῦτα ὑποδήματα, τὰ ὅποια ἄλλοτε μὲν ἐκάλυπτον ὡς τὰ ἡμέτερα τὸν πόδα μέχρι τῆς κνήμης, ἄλλοτε δὲ καὶ τὸν ἄνω πόδα ἢ μέρος αὐτοῦ, κατεσκευάζοντο εἰς καλὰ ποδα ὡς πῆν σήμερον, ἀλλ' ἰδιαίτερος δι' ἕκαστον πόδα. Τὰ ἔφερον δὲ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, καὶ εἶχον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ σχῆμα τῶν ἡμετέρων ὑποδημάτων, ἀναβαίνοντα μέχρι τῶν ἀστραγάλων, καὶ δεόμενα δι' ἐνὸς ἱμάντος εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ ποδός· τοιαῦτα φαίνονται συνεχῶς εἰς εἰκονικὰ παραστάσεις, ὡς εἰς Millingen, Peint. d. vas. pl. 39. Pitt d' Ercol. I, 13—28. Mus. Borb. VII, 20, 23—40.

Ἄσκοπος ἤθελεν εἶσθαι ἢ ἐπαριθμησις ὄλου τοῦ πλήθους τῶν ὀνομάτων τὰ ὅποια ἀναφέρει ὁ Πολυδεύκης ὡς ἐφαρμοζόμενα εἰς τὰ διάφορα σχήματα, διότι ἐκ τῆς βραχυλόγου ἀναφορᾶς τῶν πλείστων δὲν δυνάμεθα νὰ μορφώσωμεν εὐκρινῶς περὶ αὐτῶν ἰδέαν. Τινὰ δὲ τὰ ὅποια συνεχέστερον μνημονεύονται, ὡς ὄντα συνηθεστέρας χρήσεως, εἶναι ἀξιώτερα προσοχῆς καὶ ἐρεῦνης· ἐν τῶν ἀμφιβολωτέρων ὀνομάτων, τὸ ὅποιον ὀλίγον εὐκρινίζον αἱ μεταγενέστεραι ἐξηγήσεις, εἶναι ἡ λέξις κρηπίς. Ἡ λέξις αὕτη ἐπὶ ὑποδημάτων ἐδύνατο νὰ ἐκληφθῆ ὡς σημαίνουσα ἀπλοῦν πέλμα, οὐ μόνον διότι ὁ Σουΐδας λέγει περὶ αὐτῆς: “εἶδος ὑποδήματος ἢ τοὺς πόδας κρύπτουσα ὑποβάθρα,” ἀλλὰ καὶ διότι εἶχον οἱ ἀρχαῖοι εἶδος πλακοῦντος κρηπίς καλουμένου, πιθανῶς ὡς ἐκ τῆς τοῦ σχήματος ὁμοιότητος μετὰ τὸ ὑπόδημα τοῦτο. Ἀθήν. ΙΕ. 645. “Ἐμπέπτας — πύρινος ἄρτος κοῖλος καὶ σύμμετρος, ὅμοιος ταῖς λεγομέναις κρηπίσιν, εἰς ἃς ἐντίθεται τὰ διὰ τοῦ τυροῦ σκευαζόμενα πλακοῦντια.” Πολυδ. ζ'. 77 “ἦν δὲ καὶ κρηπίς ἐξ ἀλεύρου καὶ μέλιτος, ἣ ἐνέκειντο ἀμπελίδες τιναὶ ἢ συκαλίδες ὀπταί, ὧν βρωθεισῶν τὴν κρηπίδα ζομφῶ ὕρνιθῶ ἐνθρύψαντες ἤσθιον.” Τέλος λέγει ὁ Ἡσύχιος “κρηπίς, λέγεται δὲ καὶ τὸ ἐπίθεμα τῶν ἐγχύτων πλακοῦντων.” Ἦτον λοιπὸν ἢ κρηπίς πλακοῦς περιτετυλιγμένος περὶ διάφορα ἀντικείμενα, ὡς καὶ τὴν σήμερον κατασκευάζομεν τοιούτους, καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ ἦτον βεβαίως ἐπίμηκες ὡς τὸ ποῦ ὑποδήματος. Ἄλλ' εἰς τὸ αὐτὸ βιβλίον ὁ Ἀθηναῖος

ὄμιλῶν περὶ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ Ἰλαριῶδου διακρίνει τὴν κρηπίδα ἀπὸ τὸ κυρίως ὑπόδημα. "καὶ τὸ μὲν παλαιὸν ὑποδήμασιν ἐχρήτο, ὡς φησὶν Ἀριστοκλῆς, νῦν δὲ κρηπίσι." Καὶ ὁ Πολυδ. Ζ. 91 λέγει, "ἦν δέ τι ὑπόδημα καὶ ὀπισθοκρηπίς" ἐδυνάμεθα ἐκ τούτων νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ μὲν Ἀθηναῖος ἐννοεῖ πέλμα ἐκ πολλῶν ἀλλεπαλλήλων δερμάτων συγκείμενον ἐν ᾧ τὸ ὑπόδημα ἦτον ἐν μόνον ἀπλοῦν δέρμα, ὁ δὲ Πολυδεύκης ὅτι ἐννοεῖ ἀπλοῦν πέλμα μὲ πρόσθητον κάττυμα εἰς τὴν πτέρναν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν μοι φαίνεται ἐντελῶς συμβιβαζόμενον μὲ ὅ,τι λέγει ὁ Θεόφραστος [χαρ. 2] περὶ κόλακος: "καὶ συνωνούμενος δὲ κρηπίδας τὸν πόδα φῆσαι εἶναι εὐρύθμότερον τοῦ ὑποδήματος," διότι τοῦτο φαίνεται δηλοῦν κυρίως τοῦ ποδὸς ἐνδυμα. Πιθανότερον φαίνεται ὅτι ἡ κρηπίς ἦτον ἡμισεῖα τις ἐμβὰς τῶν ἀνδρῶν [ὅ,τι τὸ σάνδαλιον διὰ τὰς γυναῖκας]; καλύπτουσα ἄνωθεν τὸ ἐμπρὸς τοῦ ποδός, καὶ ὀπισθεν δεομένη μὲ ἱμάντας. Ἰδ. Αἰλιόδ. Αἰθιοπ. Γ. 3. "Κρηπίς μὲν αὐτοῖς ἱμάντι φαινικῇ διάπλοκος ὑπὲρ ἀστράγαλον ἐσφίγγετο." Ὁ δὲ Πολυδ. 85. λέγει: "κρηπίδες, τὸ μὲν φόρεμα στρατιωτικόν," καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐπικυροῦ καὶ ὁ Ἰηλοῦταρχος, Ἀλέξ. 40. "ὥστ' Ἀγωνοὶ μὲν τὸν Τήϊον ἀργυροῦς ἐν ταῖς κρηπίσιν ἤλους φορεῖν." [Ἰδ. καὶ Αἰλιαν. Θ. 3. Πλίν. Φ. 1. ΑΓ. 3, 14. Βαλ. Μαξ. Θ. 1.] Ἀλλὰ δὲν πρέπει ποσῶς νὰ ἐκλάβωμεν τὴν χρῆσιν αὐτῶν ὡς περιοριζομένην εἰς μόνους τοὺς στρατιώτας: Οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ τῆς κρηπίδος ἐσχημάτισαν τὴν λέξιν crepida, ἣτις ὁμῶς ἐνέφαιεν ἄλλο σχῆμα ὑποδήσεως, καὶ δὲν ἦτον συνώνυμος, ὡς τινες ἐξέλαβον [οἶον Heind εἰς Ὠράτ. Σατύρ. I, 3, 127] μὲ τὴν λέξιν Solea. Ἰδ. περὶ αὐτῆς Κικ. p. Rab. 10. Liv. XXIX 19. Serv. εἰς Οὐργιλ. Αἰν. VIII. 453.

Πληρέστεραι ὁπωσοῦν εἶναι αἱ περὶ τῶν ἐμβάδων πληροφορίαι. Αὗται πρέπει νὰ συγκαταριθμῶνται μετὰ τῶν κοίλων ὑποδημάτων ἐν γένει, διότι ἦσαν ὅποια τὰ σημερινὰ παπούτσια ἢ γόβαι. Ἦσαν δὲ κυρίως εἰς χρῆσιν τῶν ἀνδρῶν, ὡς ῥητῶς λέγει ὁ Σουίδας, "ἐμβὰς τὰ ὑποδήματα τὰ ἀνδρεῖα," καὶ ὡς δηλοῦται ἐκ πολλῶν

χωρίων τοῦ Ἀριστοφάνους [ἴδ. ἐκκλ. 47, 314, 318. ἴππ. 872 κ.λ.] Ὡς φαίνεται, κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν αὐταὶ ἦσαν ἢ κοινωτέρα ὑπόδεσις, ὡς ὁ Πολυδεύκης, Σ. 85 λέγει, " εὐτελὲς ὑπόδημα ", τὸ μὴ φερόμενον ἀπὸ τὰς ἀνωτέρας τάξεις. Τοῦτο ἐπικυροῖ πρὸ πάντων ὁ Ἰσαῖος [περὶ Δικαιολογ. κλ. 94], ὅπου ἐπιπλήττεται τις διὰ τὴν πενιχράν του καὶ πρὸς τὸν βαθμὸν του ἀκατάλληλον ἐνδυμασίαν, ἀπὸ αὐτὸν ἐκείνον ὅστις τὸν κατήνησεν εἰς πενίαν " καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς ὀνειδίζει καὶ ἐγκαλεῖ αὐτῶ, ὅτι ἐμβάδας καὶ τριβῶνια φορεῖ, ἀλλ' οὐκ ἀδικῶν, ὅτι ἀφελόμενος αὐτὸν τὰ ὄντα πένητα πεποίηκεν. " Τοῦτο δὲ ἀφορᾷ ἰδίως τὰς Ἀθήνας, διότι ἡ ἐμβὰς δὲν ἦτον πανταχοῦ ἢ αὐτῇ, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ Ἡροδότου [Α. 195] ὅστις διακρίνει ῥητῶς τὰς ἐμβάδας τῆς Βοιωτίας, λέγων ὅτι οἱ Βαβυλωνίους ἔφερον " ὑποδήματα ἐπιχώρια, παραπλήσια τῆσι βοιωτικῶσι ἐμβάσαι " ἐκτὸς ἂν ἐκκληφθῆ ὅτι αἱ ἐμβάδες ἦσαν κυρίως βοιωτικὴ ὑπόδεσις, ἐκεῖθεν μετενεχθεῖσα καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο ἀναιρεῖ ὁ Πολυδεύκης λέγων [Σ. 85] " Θράκιον δὲ τὸ εὖρημα τὴν δὲ ἰδέαν κοθόρνοις ταπεινοῖς ἔοικε ", [ἔχων δ' ἴσως ὑπ' ὄψιν τὴν θεατρικὴν ἐμβάδα]. Οἱ δὲ ἐκλαβόντες τὸ χωρίον τοῦ Δικαιάρχου τὸ ὅποῖον ἀναφέρεται κατωτέρω, ὡς περιγραφὴν τῆς Βοιωτικῆς ἐμβάδος, ἠπατήθησαν, διότι ὁ Δικαίαρχος ὁμιλεῖ περὶ γυναικείας ὑποδήσεως, ἐν ᾧ ἡ ἐμβὰς ἦτον ὑπόδεσις ἀνδρεία.

Ἀνδρῶν ὑποδήσεις ἦσαν, καὶ ὅμοιαι ἴσως μὲ τὰς ἐμβάδας, αἱ Λακωνικαὶ, καταγόμεναι μὲν, ὡς ἐκ τῆς ἐπιγραμμίας φαίνεται, ἀπὸ τὴν Λακεδαίμονα, ἐν χρήσει δὲ καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας. Καὶ ἄλλοτε μὲν διακρίνουσι οἱ ἀρχαῖοι αὐτὰς ἀπὸ τὰς ἐμβάδας, ἄλλοτε δὲ τὰς συγχέουσι. Οὕτω π. χ. ὁ Ἀριστοφάνης [Σφ. 1157] λέγει

" Ἄγῃ νῦν ἀποδύου τὰς καταράτους ἐμβάδας,
Τασοὶ δ' ἀνύσας ὑπόδυθε τὰς Λακωνικάς. "

Ἀφ' ἐτέρου ὅμως τὰ δύο ὀνόματα φαίνονται ταυτὸσημα εἰς τὰς ἐκκλησιαζούσας, ὅπου ὁ Βλέπυρος πρῶτον λέγει [ς. 314] ὅτι ἐζήτησε τὰς ἐμβάδας του, καὶ μετὰ ταῦτα

[ς. 345] τὰς ὀνομάζει *Λακωνικάς*. Ἐπίσης λέγει καὶ ἡ Πραξαγόρα, ὅταν αἱ γυναῖκες ἐπιστρέφουσι ἀπὸ τὴν συνεδρίασιν [ς. 507].

“ ῥιπτεῖτε χλαῖνας ἐμῶς ἐκποδῶν ἴτω”

Χαλῦτε συνάπτους ἡμῶς Λακωνικάς. „

*Ἴσως ὑπῆρχον δύο εἶδη Λακωνικῆς ὑποδήσεως, ἐν εὐτελέστερον καὶ ἐν πολυτελέστερον ὑπόδημα, τὰ Πολυδ. [ς. 88] “ ἐλευθεριώτερον ὑπόδημα. „ Ὁ Ἡσύχιος λέγει: “ Ἀμυκλαῖδες, εἶδος ὑποδήματος πολυτελοῦς Λακωνικοῦ. „ Αὐτὰς ἐννοεῖ βεβαίως ὄθραϊ. „ ἐνταῦθεν δ' ἔπεται ὅτι δὲν πρόκειται περὶ αὐτῶν ὁποίας οἱ Λακωνίζοντες ἔφερον ὁμοῦ μὲ τὸν τρίβωνα. Δηκᾶσι καὶ λακωνίζειν φασί, καὶ τρίβωνας ἔχουσι καὶ ἀπλᾶ ὑποδέδενται. „ Περὶ αὐτῶν λέγει ὁ Ἀρποκρατίων “ Καλλίστρατός φασι, τὰ μονόπελμα τῶν ὑποδημάτων οὕτω καλεῖσθαι „ [καὶ εἰς Σουίδ.]. Αὐταὶ ἦσαν ἐπομένως αἱ ἀπλούσταται ὑποδέσεις, μὲ ἐν μόνον δέρμα κατὰ τὸ πέλλως. Τοιαῦτα πέλματα ἐννοεῖ ἀναμφιβόλως ὁ Πολυδεύκης [ς. 89] λέγων “ αὐτοσχεδίς τὸ ὑπόδημα τὸ ἀπλῶς εἰργασμένον Ἐρμιππος εἴρηκεν ἐν Δημόταις. „ Ἰδ. καὶ Μυλλέρου Δωριεῖς, Τμ. Β'. Σ. 20, 270.

*Ἄλλη ὑπόδεσις κομψότερα αὐτῆς, οἰκεία δὲ εἰς τοὺς ἄνδρας, καὶ ἰδίως ἐν χρήσει ὅταν μετέβαινον εἰς ξένον οἶκον πρὸς δεῖπνον, ἦσαν αἱ βλαῦται ἢ βλαυτία. Αὐτὰς φέρει καὶ ὁ Σωκράτης ἐρχόμενος πρὸς τὸν Ἀγάθωνα. Πλάτ. Συμπ. 174. ἔφη γὰρ οἱ Σωκράτη εὐτυχεῖν λελουμένοντε καὶ τὰς βλαύτας ὑποδεδεμένον, ἂ ἐκεῖνος ὀλιγάκις ἐποίει. Ἰδ. καὶ Ἀριστοφάνης Ἰππ. 889. Ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, ὁ Πολυδεύκης, Σ. 87 τὰς καλεῖ “ σανδαλίου τι εἶδος, „ ὥστε ἦσαν εἶδος ἡμιεμβάδων, δεομένων εἰς τοὺς ἀστραγάλους δι' ἱμάντων οὕτως ἐξηγεῖται τὸ τοῦ Ἀθηναίου IB. Σ. 543 κατὰ Κρέαρχον τὸν Παρῤῥάσιον: χρυσεῖς ἀνασπαστοῖς ἐπέσφυγγε τῶν βλαυ-

τῶν τὰν ἀναγωγίας. „ Ἰδ. καὶ Heind εἰς Ὠράτ. Σάτ. II, 8, 77.

Μετὰ συνηθέστερα ἀπαντῶμενα ταῦτα ὀνόματα δύνανται γὰρ συγκαταριθμηθῶσι μὲ τὰ ἀνδρεία ὑποδήματα καὶ αἱ ἐνδρομίδες, καὶ αἱ καρβάτιναι. Αἱ πρῶται ἦσαν ὑψηλὰ ὑποδήματα, τὰ ὁποῖα ὁ Πολυδεύκης, Γ. 155, ἴσως ἀπὸ τὴν ἐτυμολογίαν πειθόμενος [ἐκ τοῦ δράμω] λέγει ἴδια τῶν ἀθλητῶν, ἐν ᾧ ἀλλαχοῦ, Ζ, 93, τ' ἀποδίδει, εἰς τὴν Ἄρτεμιν, “ ἴδιον τῆς Ἀρτέμιδος τὸ ὑπόδημα. „ Μὲ τοῦτο συμφωνεῖ καὶ σχόλιόν τι εἰς Καλλιμάχον, ὕμν. εἰς Δηλ. 238, “ ἐνδρομίδας, κυρίως τῶν κυνηγῶν ὑποδήματα. „ ἐκ τούτων δὲ, ὡς καὶ ἐκ τοῦ Γαλην. εἰς Ἴπποκ. ΙΗ'. 1. φαίνεται ὅτι ἦσαν κυρίως ὁμοιοὶ μὲ τοὺς κοθόρνους. Ἰδ. Σαλμάς. εἰς Τερτουλλ. le pallio Σ. 310 ἐκδ. Βιγκελμ. Τμ. Ε'. 355. Σπανχ. εἰς Καλλιμάχ. Σ. 142 Βραγκ. Anal. III. Σ. 206. Περίεργον εἶναι τὸ ὄνομα τοῦτο· εἶχε παρὰ Ῥωμαίοις ὅλως διόλου διάφορον σημασίαν, δηλοῦν θερμόν τι ἔνδυμα ἴδ. Μαρτ. Δ. 19. 4. καὶ Ἰουβεν. Γ. 103. — Αἱ καρβάτιναι ἐξ ἐναντίας ἦσαν, φαίνεται, ἢ εὐτελεστάτη τῶν ὑποδήσεων τῶν χωρικῶν, ἀπὸ ἀνεξέργαστον ἴσως δέρμα κατεσκευασμένοι. Πολυδ. Σ. 88 “ Καρβατίνη μὲν ἀγροικῶν ὑπόδημα, κληθὲν ὑπὸ Καρῶν (!). „ Ἰδ. καὶ Φώτ. Δεξ. Σ. 131. Ἡσύχ. Ξενοφ. Ἀνάβ. 4. 5. 14. Λογκ. ποιμ. Β'. Σ. 35. Σχ. κτλ.

Ἐκτὸς τούτων ἀναφέρονται καὶ πάμπολλα ἄλλα ὀνόματα, κ' εὐμεταβλητότερος ἦτον ἴσως ὁ συρμός ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο παρὰ ὡς πρὸς πᾶν ἄλλο τοῦ ἱματισμοῦ, διότι τινὲς μὲν μετέβαλλον αὐτῶν τὸ σχῆμα κατ' ἀρέσκειαν, ἄλλοι δὲ παρεδέχοντο αὐτῶν τοὺς νεωτερισμούς. Διὰ τοῦτο ὑπάρχουν Δεινιάδες, Ἀλκιβιάδια, Σμινδυρίδια, Μυνάκια ἀπὸ Μυνάκου. Προσέτι ἡ ἐπιτοπία ἐργασία δὲν ἤρκει, ἀλλ' εἰσήγοντο καὶ ξένα ὑποδήσεις. Ἰδίως ἡ Σικυῶν ἦτον περίφημος διὰ τὴν κατα-

σκευῆν των, καὶ τὰ Σικυώνια ἀναφέρονται συνεχέ-
στατα.

Ὅμοίως ὑπῆρχε καὶ ἄπειρον πλῆθος γυναικείων ὑπο-
δημάτων, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἀναφέρει ὁ Πολυδεύ-
κης, Ἐ. 92 - 94. ἀλλὰ τῶν πλείστων αὐτὸ μόνον τὸ
ὄνομα εἶναι γνωστόν. Ἐκτὸς τοῦ Σανδαλίου, ἀνα-
φέρονται ἀπὸ τὸν Ἀριστοφάνην καὶ τὰ Περσικὰ ἢ αἱ
Περσικαὶ, εἶδος ὑποδημάτων, καθ' ὅλα τὰ διδόμενα,
τῶν κοινοτέρων, καλυπτόντων ὅλον τὸν πόδα. Ἡσύχ.
Περσικά. Εὐτελῆ ὑποδήματα. ,, Στέφ. Βυζ. Πέρ-
σαι. Καὶ Περσικαί, εἶδος εὐτελοῦς ὑποδήματος, ἔοικε
,, γυναικείον εἶναι ,, ὥστε ἀναμφιβόλως εἶναι ἐσφαλμέ-
νον τὸ τοῦ Πολυδεύκου, Σ. 92. ἴδια δὲ γυναικῶν ὑπο-
δήματα Περσικά· λευκὸν ὑπόδημα, μᾶλλον ἑταιρικὸν ,, ἐκ-
τὸς ἂν αἱ λέξεις λευκὸν ὑπόδημα, δὲν ἀναφέρωνται
διώλου εἰς τὸ Περσικόν· διότι εἰς τὸν Ἀριστοφάνην
Περσικὰ εἶναι τὰ κοινότερα γυναικεῖα ὑποδήματα, δια-
φέροντα πιθανῶς ἀπὸ τὰ λοιπὰ κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν κα-
τεσκευάζοντο, ὡς συνήθως, ἕκαστον δι' ἕκαστον πόδα,
ἀλλ' ἡρμόττοντο ἀδιαφόρως καὶ εἰς τοὺς δύο. Διὰ τοῦτο
φαίνεται ὅτι καλοῦνται ἀπὸ τὸν Ἀριστοφάνην καὶ κό-
θορνοι. Ἐκκλ. ὅπου ὁ Βλέπυρος ἐπειδὴ ἡ Πραξαγό-
ρα ἔλαβε τὸ ἱμάτιον καὶ τὰς ἐμβάδαςτου, λέγει πρῶ-
τον, στ. 319.

Τουτὶ τὸ τῆς γυναικὸς ἡμιδιπλοῖδιον (λαμβάνω)

Καὶ τὰς ἐκείνης Περσικὰς ὑφέλκομαι.

καὶ κατωτέρω, στ. 349

Ἐς τὸ κοθόρνῳ τὸ πόδ' ἐνδὲις ἰέμην.

Ἄλλ' οἱ κόθορνοι (πλὴν τῶν θεατρικῶν καὶ τῶν κυνη-
γετικῶν) ἦσαν εἶδος κοίλων ὑποδημάτων εἰς ἀμφοτέρους
τοὺς πόδας ἐφαρμοζομένων. Ὁ σχολιαστὴς λέγει· " κό-
θορνος, εἶδος ὑποδημάτων, ἀρμόζον ἀμφοτέροις ποσί. ,,
Πολυδ. ἐδ. 90. " ὁ δὲ κόθορνος ἐκάτερος ἀμφοῖν τοῖν πο-
,, δοῖν. ,, Σουῖδ. " ὑπόδημα ἀμφοτεροδέξιον. ,, Ἰδ. Ἡ.

σύχ. καὶ Φώτ. Σ. 176. Ὁ Φώτιος λέγων ὅτι εἶναι
 " κοινὸν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, „ συγχέει πιθανῶς αὐ-
 τὸν τὸν κόθορνον μὲ τὸν κυνηγετικόν. Εὐστόχως δὲ ἐφήρ-
 μωσεν εἰς τὴν ιδιότητα ταύτην ὁ Βάσιος (εἰς σημειώσιν
 ἐπὶ τοῦ Βοιτυγέρου, Σ. 79) τὴν παροιμίαν " εὐμεταβο-
 „ λώτερος κόθορνου „. — Κομψὸν εἶδος ὑποδήσεως ἦσαν
 αἱ βαυκίδες, περὶ τῶν ὁποίων λέγει ὁ Πολυδ. ἐδ. 94,
 " αἱ δὲ βαυκίδες πολυτελὲς ἦν ὑπόδημα κροκοειδές, γυναι-
 κείον" „ Ὡς ὑπόδεσιν δὲ γυναικείαν τῶν δούλων ὀνομάζει
 ὁ Πολυδ. ἐδ. 92 τὰς περιβαρίδας. Ἴδ. καὶ Ἀποσπ.
 Κηφισοδ. 87. — Αἱ Βοιωταὶ ἔφερον κατὰ τὸν Δικαιάρ-
 χον, Σ. 491, " ὑπόδεμα λιτὸν, οὐ βαθύ, φοινικούν δὲ
 τῆ χοιρῆ καὶ ταπεινὸν ὑσκλητὸν δὲ, ὥστε γυμνοῦς σχε-
 δὸν ἐκφαίνεσθαι τοὺς πόδας.

Τὰ ὑποδήματα ἦταν ἐν γένει δερμάτινα, διὰ τοῦτο ἡ
 γενικὴ ἐπωνυμία σκυτοτόμος ἐμπεριλαμβάνει καὶ
 τὸν ὑποδηματορῥάφον μ' ὄλον τοῦτο εὐρίσκονται ὑπο-
 δέσεις καὶ ἐξ ἄλλης ὕλης. Εἰς τοῦ Πλάτωνος εὐσμπό-
 σιον, Σ. 220, οἱ πῖλοι καὶ αἱ ἀρνακίδες δύνανται
 ν' ἀποδοθῶν εἰς τὸ δρυμὸν ψύχος, ἀλλὰ πῖλος ἀπαντᾷ-
 ται καὶ ἀλλαχοῦ, οὕτως εἰς τὸν Ἀντιφάνην ἐν Ἀθηναίῳ,
 IB'. Σ. 545.

" Λευκὴ χλανίς, φαιὸς χιτωνίσκος καλὸς,
 πιλίδιον ἀπαλὸν, εὐρυθμὸς βακτηρία. „

Σφαλερῶς ἤθελεν ἐκλάβει τις ὅτι πιλίδιον σημαί-
 νει ἐνταῦθα σκιάδιον, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν γίνεται παν-
 τελῶς λόγος, διότι δὲν ἀνήκει δῶλου εἰς τὴν ἐνδυμασίαν,
 ἐν ᾧ ἡ ὑπόδεσις ἐθεωρεῖτο ὡς πολλὰ σπουδαία. Περὶ
 τοῦ ἐνδύματος τῶν ποδῶν μαρτυρεῖ ὁ Πολυδ. Ζ. 171,
 " οὐ μόνον δὲ ὁ ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἐπιτιθέμενος πῖλος
 οὕτως ἐκαλεῖτο, ἀλλὰ καὶ ὁ περὶ τοῖς ποσίν, ὡς δηλοῖ
 Κρατῖνος ἐν Μαλθίκοις λέγων „ λευκοὺς ὑπὸ ποσίν
 ἔχων πῖλους. Ἴδ. καὶ Γ'. 50. Δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι
 εἰς τὴν πολύχρωμον λήκυθον [Στεκελβέργ. grab. d. Hell.

τ. 45] ὅπου φαίνεται νέος φέρων ὑποδήματα ἢ πόδια λευκὰ φθάνοντα μέχρι τῆς κνήμης, δεδεμένα ἔμπρὸς δι' ἱμάντος, καὶ κεκοσμημένα δι' ἐρυθροῦ καὶ κυανοῦ, τὸ λευκὸν αὐτῶν χρῶμα ἐμφαίνει πῖλον [ἀμπάν], ὡς καὶ τὸ λευκὸν χρώμα τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς του, τὸ ὅποιον ἔχει ἐρυθρὰν ὄαν. Τοιαῦτα ἦσαν καὶ τὰ ὑποδήματα Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ. Δύρις εἰς Ἀθῆν. IB'. 595. " Τὴν μὲν γὰρ ὑπόδεσιν, ἣν εἶχε, κατεσκευάζεν ἐκ πολλοῦ δαπανήματος· ἦν γὰρ κατὰ μὲν τὸ σχῆμα τῆς ἐργασίας σχεδὸν ἐμβάτης, πῖλημα λαμβάνων τῆς πολυτελεστάτης πορφύρας· τούτῳ δὲ χρυσοῦ πολλὴν ἐνύφαινον ποικιλίαν ὀπίσω καὶ ἔμπροσθεν ἐνιέντες οἱ τεχνῖται. ,, Ἐκτὸς δὲ ἔφερον καὶ πόδεια [κάλτσας] ἀπὸ πῖλον, ὑπὸ τὰς ἐμβάδας ἢ τὰ πέδιλα. Ὁ Ἡσίοδος ἤδη [ἐργ. 541] ζητεῖ.

" Ἀμφὶ δὲ κοτὶ πέδιλα βούς ἴφι κταμένοι,

" Ἀρμενα δέσασθαι πῖλοις ἔντοσθε πικάσας. ,,

" Ἴδε καὶ Πλούταρχ. ἀποσπ. T. E. 784 Wyt. ὅτι δὲ ἐπέειχον τὸν τόπον τῶν ἡμετέρων ποδείων [τσουραπιῶν, κάλτσῶν] φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ χωρίον τοῦ Λουκιανοῦ Ῥήτ. 15 τ. Γ'. 16. " καὶ ἡ κρητὶς Ἀττικὴ καὶ γυναικεία, τὰ πολυσχιδές· ἡ ἐμβὰς Σικυωνία, πῖλοις τοῖς λευκοῖς ἐπιπρέπουσα. ,, Ἐτι δ' εὐκρινέστερον ἐκφράζεται ὁ Πολυδ. 91. " ἂ δὲ πόδεια Κριτίας καλεῖ, εἴτε πῖλους αὐτὰ οἰήτεον εἴτε περιειλήματα ποδῶν, ταῦτα πέλυντρα καλεῖ ἐν φρινίσσαις Αἰσχύλος,

Πέλυντῶ ἔχουσιν εὐθέτοις ἐν Ἀρβύλαις·

Τὰ δὲ πέλυντρα εἶδος ὑποδήματος, ὡσπερ αὐτὰ πόδια ταῦτόν ἦν ταῖς ἀναξυρίσιν, ἃς σκελεὰς ἐνιοὶ ὀνομάζουσιν ,, Ἡσύχ. " Σκελεὰ τὰ τῶν σκελῶν σκεπάσματα. ,, Ταῦτα εἶναι αἱ υδοῖος τῆς μεταγενεστέρας ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς. Ἰδ. Graev. Leett, Hesiod. c. 12. Sahn, εἰς Δαμπρ. Ἀλεξ. Σεβ. Σ. 521.

Εἰς τὰ κατὰ τὰ ὑποδήματα ἢ στερεὰ πέλματα μετεχειρί-

ζοντο φελλόν, ὅστις ἐνερράπτετο μεταξὺ δύο δερμάτων, καὶ ἰδίως ἐφίλουν τὰς τοιαύτας ὑψηλὰς ἀλλὰ συγχρόνως ἐλαφρὰς ὑποδήσεις αἱ γυναῖκες, διὰ τὰ φαίνονται ὑψηλότεραι ἀφ' ὅ,τι ἦσαν. Οὕτω π. χ. βλέπομεν τὴν γυναῖκα τοῦ Ἰσχυομάχου κατὰ τὸν Ξενοφ. Οἶκον. 10, 12. “ ὑποδήματα ἔχουσιν ὑψηλὰ, ὅπως μείζων δοκοίη εἶναι ἢ ἐπεφύκει. „ Οὕτω λέγει καὶ Ἀλέξις περὶ τῶν τεχνασμάτων τῶν ἑταιρῶν, εἰς Ἀθήν. 1Γ'. Σ. 568.

“ Τυχάνει γὰρ μικρά τις οὔσα· φελλὸς ἐν ταῖς βαυκίσιν,
Ἐγκεκάττυται· μακρά τις· διάβαθρον λεπτὸν φορεῖ. „

Ἰδ. καὶ Bættiger Ueb. die Stelzenschuhe der alten Griechinnen. Kl. Th. III. Σ. 69. ὑποδήματα ἀνδρεία ἐκαρφοῦντο πολλάκις καὶ μὲ ἤ λ ο υ ς διὰ τὰ γίνουσι στερεώτερα. Καὶ τοῦτο μὲν δὲν ἐθεωρεῖτο ὡς κομψότητος ἀπόδειξις, διότι ὁ Θεόφρ. Χαρ. 4. ἀναφέρει ὡς σημεῖον ἀ γ ρ ο ι κ ί α ς “ καὶ εἰς τὰ ὑποδήματα ἤλους ἐγκρούσαι. „ Ἀλλὰ δι' ὁδοιπορίας καὶ ἐκτὸς τῶν πόλεων τοῦτο ἦτο σύνθητες, καὶ ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω παραδειγμάτων ἴδομεν ἐγένετο πολλάκις μὲ πολλὴν πολυτέλειαν, καὶ τὰ καρφία ἦσαν ἀργυρὰ ἢ χρυσᾶ.

Ἐν γένει δὲ περιπεποιημένη ὑπόδησις ἦτον μία τῶν πρωτίστων συνθηκῶν τοῦ εὐσχημονεῖν. Διὰ τοῦτο ἀναφέρει τόσον συνεχῶς τὰς ἐμβάδας ὁ Πλάτων, καὶ ὡς ἀντικείμενα τῆς πρώτης ἀνάγκης, [Πρωταγ. Σ. 322], καὶ ὡς ἀντικείμενα κόσμον [Φαίδρ. Σ. 64] “ ἱματίων διαφερόντων κτήσεις καὶ ὑποδημάτων καὶ τοὺς ἄλλους καλλωπισμοὺς τοὺς περὶ τὸ σῶμα. „ Ἰδίως ἐφιλοτιμοῦντο ἢ ἀρμόζωσιν ἐντελῶς αἱ ἐμβάδες. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἀν τὸ καλὸν εἶναι ἐν τῷ πρέποντι, λέγει ὁ Σωκράτης [Πλάτ. Ἰππ. πρεσβ. Σ. 294]. “ Πότερα, ὁ ποιεῖ φαίνεσθαι καλὰ ὥσπερ γε ἐπειδὴν ἱμάτιά τις λάβῃ ἢ ὑποδήματα ἀρμόττοντα κἂν ἢ γελοῖος, καλλίων φαίνεται; „ Ἰδ. καὶ Λουκιαν. π. φ. 10. τ. Β. Σ. 490 β. τὸ δ' ἐναντίον ἐθεωρεῖτο ὡς ἀγροικίας δεῖγμα. Θεόφρ.

Χαρακτ. 4. “ ἐμείζω τοῦ ποδὸς [ὁ Δουκιαν. “ ὑπὲρ τὸν πόδα „] τὰ ὑποδήματα φορεῖν. „

Ἡ συνήθης χροιά τῶν ὑποδημάτων ἦτον ἢ φυακὴ τοῦ δέρματος ἢ ἢ μέλαινα, καὶ ὡς ἡμεῖς τὰ καθαρίζομεν μετὰ τὴν ψύκτραν, οὕτως οἱ ἀρχαῖοι μετὰ τὸν σπόγγον Ἄριζοφ. Σφ. 600.

“ Τὸν σπόγγον ἔχων ἐκ τῆς λεκάνης τὰμβάδι ἡμῶν περικονεῖ. „

Ἄθην. Η. Σ. 351. “ ἀπαντήσας δὲ τινα τῶν γνωρίμων, ὡς εἶδεν ἐσπογγισμένα τὰ ὑποδήματα καλῶς, συνηχθέσθη ὡς πράττοντι κακῶς, νομίζων, οὐκ ἂν οὕτως ἐσπογγίσθαι καλῶς, εἰμὴ αὐτὸς ἐσπόγγισεν. „ Ἄλλ' ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται προφανέστερον, πολλάκις ἔφερον ὄχι μόνον αἱ γυναῖκες καὶ λευκὰ καὶ ποικίλα ἀκόμη ὑποδήματα.

Περὶ τῆς αὐτῆς ὕλης ἀνάγν. καὶ FERRARI σ. RUBENS, de re vest. BALDUIN Calceus antiquus et myst. Lgd. B. 1711. BITTNER. Dies de calceis. Alt. 140 [ἀνάξιον λόγου]. SPERLING, becreqidis in grouon. thes. ant. gr. t. IX. VOSS, Mythol. Briefe. M. I. Σ. 132, 138, ἐπ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

Περὶ τῶν συμποσίων τῶν ἀρχαίων.

Καθὼς παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις διακρίνεται ἡ κυρίως λέγομένη coena καὶ ἡ πάντη αὐτῆς ἀνεξάρτητος comissatio, ἡ ὅποια ὁμως πολλάκις παρηκολούθει ἐκείνην, οὕτω πρέπει νὰ διακριθῇ καὶ τὸ δεῖπνον τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ συμποσίου ἢ πότου. Εἶναι ἀληθινὰ συνηθεστάτη ἢ μετάβασις ἀπὸ τοῦ δείπνου, τοῦτέστιν ἀπὸ τῆς βρώσεως τῶν φαγητῶν, εἰς τὸν πότον, καθὼς ἀποδεικνύεται ἐκ διαφόρων χωρίων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἀλλ' ὁμως εἶναι ὁ πότος νέον τι δράμα, εἰς τὸ ὅποιον παρουσιάζονται εἰς ἡμᾶς πάντη διάφοροι σκηναί, πολλάκις δὲ καὶ πρόσωπα διάφορα τῶν τοῦ δείπνου. Οἱ Ἕλληνες δειπνοῦντες δὲν ἐγένοντο ἐναλλάξ βρωμάτων καὶ ποτῶν· διότι ἐξ ὅλων τῶν δεδομένων συμπεραίνεται, ὅτι, ἐν ὅσῳ ἔτρωγον, δὲν ἔπινον οἶνον. Ἀληθινὰ ὁ Ἀθήναιος λέγει βιβλ. γ'. σελ. 125, “ ὅτι δ' ἔπινον καὶ γλυκὺν οἶνον „ μεταξὺ ἐσθίωντες Ἀλεξίς φησιν ἐν Δρωπίδῃ. „

“ Εἰσῆλθεν ἡ ταῖρα φέρουσα τὸν γλυκὺν. „

“ Ἐν ἀργυρῷ ποτηρίῳ πετάχῳ τιλὶ κ.τ.λ. „

Ἄλλὰ τοῦτο πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος· τοῦλάχιστον κεκραμένος οἶνος δὲν ἔπινετο πρὸ τῆς εἰς τοὺς δείπνους πάντοτε συνήθους σπονδῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὠνομάζετο αὐτὸ τὸ γεῦμα ἀκράτου πρῶτον ποτήριον,

ὡς μαρτυρεῖ ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους ἱππ. 85, “ τὸ πρῶτον ποτήριον ἀγαθοῦ δαίμονος ἔπινον, ὅπουθεν ἐλήφθη ἢ προσθήκη εἰς τὸν Σουίδα. “ ἄλλοι δὲ φασὶ τὸ πρῶτον ποτήριον οὕτω, [δηλ. ἀγαθοῦ δαίμονος] λέγεσθαι. Τοῦτο βεβαιώνει καὶ ὁ Πλούταρχος ἀποδοκιμάζων τὰ εἰς τοὺς χρόνους του συνήθη προπομίματα καὶ λέγων, “ μέγα δὲ καὶ τὸ τῶν καλουμένων προπομίτων, οὐδὲ γὰρ ἕδωρ οἱ παλαιοὶ πρὶν ἐντραγεῖν ἔπινον. ” Συμποσ. ἡ 9. 3.

Τὰ συμπόσια λοιπὸν ταῦτα, ἀρτυνόμενα μὲ ποικίλους τερπνοὺς διαλόγους, ἱλαρυνόμενα μὲ μουσικὴν, ὄρχησιν καὶ ἄλλας τέχνας, μὲ παντοειδῆ παίγνια καὶ ἀστειεύματα παριστάνουσι θεῶν εἰς ἄκρον εὐφρόσυνον· ἡ δὲ εὐφροσύνη αὕτη καὶ ἡ χάρις τῶν ἡθῶν καὶ τοῦ τρόπου δὲν συμβάλλει ὀλίγον εἰς τὸ νὰ καθιστᾷ τερπνοτάτας τὰς ἐπιτυχεῖς περιγραφὰς τῶν τοιούτων συμποσίων, ὁποίας τὰς ἀπαντῶμεν εἰς τὰ συγγράμματα τῆς ἀρχαίας φιλολογίας, οἶον τὴν φυσικὴν καὶ τερπνὴν διήγησιν τοῦ Ξενοφῶντος, τῆς ὁποίας ἡ ζωηρότης καὶ ἀλήθεια μᾶς πείθει, ὅτι ἀναγινώσκομεν γεγονότος τινὸς ἐξιστόρησιν, τὰς πνευματώδεις καὶ φαντασίας πλήρεις παραστάσεις τοῦ Πλάτωνος, τῶν ὁποίων καὶ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος μᾶς φέρουσιν εἰς λήθην, ὅτι λόγοι οὕτω βαθέως ἐσκεμμένοι καὶ τὴν οὐσίαν τῆς ἀγάπης καθ' ὀρισμένον καὶ μόνιμον σχέδιον διασταθμῶντες, δὲν δύνανται νὰ ἦναι ποτε αὐτοσχέδιοι. Ἦτον ἀτυχεστάτη ἐπίνοια τοῦ Πλουτάρχου [ἀν τῷ ὄντι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πόνημα ἀνήκη εἰς τὸν Πλούταρχον] νὰ παραθέσῃ πρὸς τὰ ρηθέντα ἀριστουργήματα τὰς ἀηδεῖς καὶ σοφιστικὰς τῶν ἑπτὰ σοφῶν ἀμφισβητήσεις, αἱ ὁποῖαι τῷ ὄντι τοὺς ἀτιμάζουσι, καὶ τῶν ὁποίων τὴν ἀθλιότητα ἐδύνατο νὰ ὑπερβῆ μόνον τὸ ἄχαρι καὶ κακόγευστον τῶν δειπνοσοφιστῶν τοῦ Ἀθηναίου, τοὺς ὁποίους ὅμως ὁ σκοπὸς τοῦ γραμματικοῦ καθιστᾷ συγγνωστούς. Τὸ ἀντίθετον τῶν εὐθύμων ἐκείνων εἰκόνων, εἰς τὰς ὁποίας ἡ εἰρήνη κυριεῖ, συνοδευομένη μὲ ἐρεσχηλίας

καὶ ἀγχίνους ἀμφισβητήσεις, παριστάνει τὸ τοῦ Λουκιανοῦ συμπόσιον τῶν Λαπιθῶν, τὸ ὁποῖον φαίνεται μὲν, κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ Λουκιανοῦ, ἐπὶ τὸ κωμικώτερον παρεσχηματισμένον, εἶναι ὁμως πλήρες χαρακτηρισμῶν ἐπιτυχῶν καὶ ἀστειοτάτων. Ἀληθινὰ αἱ ῥηθείσαι τῶν συμποσίων περιγραφὰὶ προσφέρουσιν εἰς ἡμᾶς ὀλίγον ὄφελος πρὸς γνῶσιν τῶν καθ' ἕκαστα ἡθῶν καὶ τοῦ ὑλικοῦ τῶν συμποσίων, τὰ δὲ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα εἰς αὐτὰς παρουσιάζονται ἔμπροσθέν μας, ἀνήκουσιν εἰς τόσον ὑψηλὴν τάξιν, καὶ ἡ πνευματικὴ αὐτῶν δύναμις φαίνεται εἰς τὸν σύλλογόν των τοῦτον τόσον ἐπιτεταμένη, ὥστε χρειαζομένη σμικρύνωμεν πολὺ τὸ μέτρον, ἂν θέλωμεν ἐξ αὐτῶν νὰ σχεδιάσωμεν σκηνὴν τινα τοῦ κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων βίου καθόλου ὁμως παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς αἱ περιγραφὰὶ τοῦ Ξενοφῶντος καὶ Πλάτωνος τὸ σχεδιάσμα τοῦ πίνακος, ὅστις εἶναι ἐπιτήδειος νὰ δεχθῆ καὶ ἀσημαντοτέρας εἰκόνας.

Αὐτὸ τὸ ὄνομα μᾶς διδάσκει, ὅτι ἡ γεῦσις τοῦ ποτηρίου εἰς τὴν συναναστροφὴν ἦτο ὁ κύριος σκοπὸς τῶν συμποσίων. ἄλλο δὲ ποτὸν πλὴν τοῦ ἀμπελίνου οἴνου καὶ τοῦ ὕδατος δὲν ἐγνώριζεν ὁ Ἕλληνας λέγεται μὲν κατὰ τὸν σικελιώτην Διόδωρον βιβλ. δ'. 2. ὅτι αὐτὸς ὁ Διόνυσος ἐφεῦρε καὶ τὸ ἐκ τῆς κριθῆς ποτόν. “ Εὐρεῖν δ' αὐτὸν „ καὶ τὸ ἐκ τῆς κριθῆς κατασκευαζόμενον πόμα, τὸ προσαγορευόμενον μὲν ὑπὸ ἐνίων ζύθος, οὐ πολὺ δὲ λειπόμενον τῆς περὶ τὸν οἶνον εὐωδίας „ [Παραβ. Εὐστάθ. Ἰλιάδ. λ. 637, σελ. 871, 57. καὶ χ. 283, σελ. 1270, Η, ὅπου ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα βρύτος καὶ πίνος], καὶ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις ἦτο τὸ ποτὸν τοῦτο σύνηθος, Ἡρόδ. β. 77, ὡς εἰς τὰς φοινικοφύτους χώρας τῆς Ἀσίας συνεπιβίβητο ὁ φοινίκινος οἶνος, Ἡρόδ. α, 193, 194, [ὅπου συμπεραίνεται ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Εὐσταθίου εἰς Ὀδυσσ. β. “ οἴνου φοινικίνου βίκος, „ ὅτι πρέπει ν' ἀναγνωσθῆ “ βίκους φοινικηίου κατάγουσι οἴνου πλέους], ἀλλὰ δὲν ἀπαντᾶται που σημεῖον, ὅτι τοιαῦτα ποτὰ

εἶχόν ποτε εἰσαχθῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἢ δὲ ἀφθονία τοῦ εὐγενεστέρου οἰνοφόρου φυτοῦ καθίστα περιττὸν πᾶν ποτὸν ἀντικατάστατον. Διὰ τοῦτο ὁ οἶνος εἶναι τὸ γενικὸν ποτὸν τοῦ Ἑλληνος ἀνδρὸς, καὶ αὐτοὶ οἱ δούλοι καὶ μισθωτοὶ ἐργάται λαμβάνουσι μέρος οἴνου, ἂν καὶ φαύλου ἢ ἐνίοτε καὶ διεφθαρμένου. Δημοσθ. κατὰ Λακρ. σελ. 933, “τότε οἰνάριον τὸ κῶον, ὀγδοήκοντα στάμνοι ἕξε-
 ,, σπηκότος οἴνου, καὶ τὸ τάριχος ἀνθρώπων τινὶ γεωρ-
 ,, γῶ παρεκομίζετο ἐν τῷ πλοίῳ — τοῖς ἐργάταις τοῖς
 ,, περὶ τὴν γεωργίαν χρῆσθαι ,, ἔτι Πλουτάρχ. παραβ.
 Ἄριστ. καὶ Κῆτ. 4. Ποιεῖν ὃν ἐργάται πίνουσι καὶ θε-
 ράποντες οἶνον. ,, Τὸ εὖωνον τοῦ οἴνου [ἴδ. Boeckh,
 Staats hansh, á. Ath. Th. I. S. 65, 107,] ἐξηγεῖ τὸ
 πρᾶγμα, καὶ εἶναι ἴσως ἡ κυριωτέρα αἰτία, διὰ τὴν ὁ-
 ποίαν ἡ πόσις αὐτοῦ καθόλου κατὴν τα εἰς τινα ὑπερ-
 βολήν. Εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους ἤδη χρόνους ἐθεωρεῖτο ἡ
 γεῦσις τοῦ οἴνου ὡς ἡ ἐξαιρετος πηγὴ τῆς εὐθυμίας καὶ
 διαχύσεως, καὶ σύμφωνοι μὲ τὴν δόξαν ταύτην ὁ Μου-
 σαῖος καὶ ὁ Εὐμόλπος παριστάνουσιν, ὅτι οἱ ἀγαθοὶ εἰς
 τὸν ἀδὴν ἀπολαμβάνουσι τὸν μισθὸν τῶν ἐναρέτων πρά-
 ξεῶν τῶν μεθύοντες αἰωνίως. Πλάτ. Πολιτ. β. σελ. 363,
 “ Μουσαῖος δὲ τούτων νεανικώτερα τὰγαθὰ καὶ ὁ υἱὸς
 ,, αὐτοῦ παρὰ θεῶν διδάσκει τοῖς δικαίοις· εἰς ἄδου γὰρ
 ,, ἀγαγόντες τῷ λόγῳ καὶ κατακλίναντες, καὶ συμπόσιον
 ,, τῶν ὀσίων κατασκευάσαντες ἐστεφανωμένους ποιοῦσι
 ,, τὸν ἅπαντα χρόνον ἤδη διάγειν μεθύοντας, ἡγησάμε-
 ,, νοι κάλλιστον ἀρετῆς μισθὸν μέθην αἰώνιον. ,, Τὰ
 νεανικώτερα ἀγαθὰ δηλοῦσιν, ὅτι τὰ συμπόσια,
 ὡς πανταχόθεν βεβαιώνεται, ἦσαν συνεχέστερα μεταξὺ
 τῶν νέων, φαίνεται δὲ ὅτι νηφαλιότης καὶ μετριοποσία
 δὲν ἦσαν ἐκ τῶν πρώτων ἀρετῶν τοῦλάχιστον τῶν Ἀθη-
 ναίων. Ὁ Πλάτων, ὅστις ἐν τοῖς νόμοις I. σελ. 637
 ὑπερασπίσθη σπουδαίως τὰ ἀπτικὰ ἤθη κατὰ τῶν
 σπαρτιατῶν, ἀποφαίνεται VI. σελ. 775 ὅτι εἰς τὰ Διο-
 νύσια ἦτο συγχωρημένη ἡ μέθη· “ πίνειν δὲ εἰς μέθην

„ οὔτε αλλοθί που πρέπει, πλὴν ἐν ταῖς τοῦ τὸν οἶνον
 „ δόντος Θεοῦ ἑορταῖς, οὐτ' ἀσφαλές. „ Ἐνταῦθα δι-
 καιολογεῖ βέβαια τὴν μέθην αὐτὴ ἢ σημασία τῆς ἑορ-
 τῆς, καθ' ἣν δὲν ἔπρεπε κανεὶς νὰ πίνῃ καθαρὸν ὕδωρ,
 ἀλλ' ὅμως καὶ τὰ συμπόσια ἐτελείωνον συνήθως μὲ μέθην,
 καὶ διὰ τοῦτο ἀπηγορεύοντο εἰς τὴν Σπάρτην καὶ Κρήτην.
 Μίν. σελ. 320. “ Πολλῶν γὰρ ὄντων ἀνθρώπων καὶ
 „ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων οὐκ ἔστιν οἷτινες ἀπέχονται
 „ συμποσίων καὶ ταύτης τῆς παιδιᾶς, οὗ ἔστιν οἶνος,
 „ ἄλλοι ἢ Κρήτες καὶ Λακεδαιμόνιοι. „ Ἀναφέρεται
 ὅμως εἰς τὰ ἀποφθέγματα τοῦ Πλουτάρχου ἀνεκδοτὸν τι
 τοῦ Ἀγησιλάου ὡς συμποσιάρχου. Παράβ. καὶ Πλου-
 τάρχ. Κλεομ. 13, καὶ Ἀθην. 1. σελ. 432.

Περὶ δὲ τῶν εἰδῶν τῶν Ἑλληνικῶν οἴνων, τῆς ποιό-
 τητος καὶ τῶν προτερημάτων αὐτῶν ἔχομεν πολλὰ ὀλι-
 γωτέρας πληροφορίας παρὰ περὶ τῶν οἴνων τῆς Ἰταλίας·
 οὐδ' ἐδύναντο γὰρ ἦναι ἐπίσης ἀντικείμενον τῆς καλλι-
 γευστίας, ὡς εἰς τὴν Ῥώμην. Ὅ,τι λέγει ὁ Πλάτων ἐν
 Πολιτείᾳ βιβλ. ε. σελ. 475, “ τοὺς φιλοίνους οὐ
 „ τὰ αὐτὰ ταῦτα ποιοῦντας ὁρᾶς; πάντα οἶνον ἐπὶ
 „ πάσης προφάσεως ἀσπαζομένους; „ ἀληθεύει περὶ
 ἐκείνων μόνον λεγόμενον, ὅσοι ἦσαν ἐπίδεδομένοι εἰς τὴν
 πόσιν. Ἀληθινὰ ἐξέλεγεν ἕκαστος τὸν οἶνον κατὰ τὴν
 ἀρέσκειάν του, καὶ ἠγόραζε μετὰ τὴν ἀπόγευσιν αὐτοῦ,
 ὡς μαρτυρεῖ ὁ Δουκιανὸς Ἐρμώτ. καὶ ὁ Εὐριπίδης Κύκλ.
 149, “ γεῦμα τὴν ὄνην καλεῖ; „ ἀλλὰ δὲν διέκρινον μὲ
 τὴν προσοχὴν τὰ κλήματα κατὰ τοὺς βουνοὺς καὶ
 τὰς χώρας, ἔπου ἐφύοντο. Διὰ τοῦτο ὀλίγα ὀνόματα
 οἴνων εὐρίσκονται ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου χρόνου, καὶ ἀρκεῖ
 ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ γενικὴ προσηγορία τοῦ οἴνου. Ὁ
 Δημοσθένης ὀνομάζει οἶνους τινὰς κατὰ Λακρ. σελ. 935.
 “ Πᾶν γὰρ δήπου τούναντίον εἰς τὸν Πόντον οἶνος εἰσά-
 „ γεται ἐκ τῶν τόπων τῶν περὶ ἡμᾶς, ἐκ Πεπαρήθου καὶ
 „, Κῶ, καὶ Θάσιος, καὶ Μενδαῖος; „ καὶ ἂν προσεθῆ εἰς αὐ-
 τοὺς ὁ οἶνος τῆς Χίου, τῆς Δέσβου, τῆς Νάξου, ὁ καὶ

βίβλιος κατὰ τὸν Δημοσθένην λεγόμενος, καὶ ὁ Πράμνιος, πληροῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν περιφημοτέρων οἴνων τῶν ἀρχαίων, ἂν καὶ κατὰ τὸν Στράβωνα βιβλ. ιδ'. 1, 15, καὶ κατὰ τὸν Ἀθήναιον βιβλ. α'. 42, ἐδύναντο νὰ καταλεχθῶσι περισσότερα οἴνων εἶδη. Ὁ Χῖος οἶνος φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ τιμιώτερος, καθὼς συμπεραίνεται ἐκ τῆς τοῦ Δημητρίου ἀπολογίας, τοῦ ἐγγόνου Δημητρίου τοῦ Φαληρέως, ὅστις κληθεὶς ἔμπροσθεν τοῦ Ἀρείου Πάγου διὰ τὴν διαγωγὴν του εἶπεν, “ ἀλλὰ καὶ νῦν ἐλευθερίως ζῶ ; „ καὶ γὰρ εἶταίραν ἔχω τὴν καλλίστην, καὶ ἀδικῶ οὐδένα, „ καὶ πίνω Χῖον οἶνον. „ Ἀθῆν. βιβλ. δ. σελ. 167, Ὁ δὲ πρᾶμνιος οἶνος ὁ καὶ παρὰ τῷ Ὀμήρῳ περίφημος δὲν ἐτιμᾶτο πολὺ εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ τὴν αὐστηρὰν γευσίν του, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἀθήναιος βιβλ. I. σελ. 80, “ Οἷω Ἀριστοφάνης οὐχ ἤδεσθαι Ἀθηναίους φησὶ λέγων, τὸν Ἀθηναίων δῆμον οὔτε ποιηταῖς ἤδεσθαι „ σκληροῖς καὶ ἀστεμφέσιν, οὔτε πρᾶμνίοις σκληροῖς „ οἴνοις, συνάγουσι τὰς ὀφρῦς τε καὶ τὴν κοιλίαν, ἀλλ' „ ἀνθοσμία καὶ πέπονι νεκταροσταγεῖ. „ Ὁ Δάσιος οἶνος ἀναφέρεται συνεχέστατα ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους, Οἶνους τῆς Ἰταλίας δὲν εὕρισκει τις ἀναφερομένους εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους· ὅμως εἶναι πιθανώτατον, ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀκμῆς τῶν ἰταλιωτιδῶν καὶ σικελιωτιδῶν πόλεων αἱ ἄμπελοι ἐκαλλιεργοῦντο ἐπιμελῶς εἰς ἐκείνην τὴν ἀξιόλογον καὶ εἰς τοῦτο προσφορωτάτην γῆν, καὶ ὅτι τὸ προϊόν αὐτῶν μετεκομίζετο εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς καὶ ὁ σικελικὸς πυρὸς καὶ ἄλλα προϊόντα τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας, Ὁ Θεόπομπος ὅμως [παρ' Ἀθηναίῳ σελ. 26] γνωρίζει ἀκριβῶς τοὺς ἰταλικοὺς οἶνους καὶ ἀποδίδει εἰς ἕκαστον αὐτῶν ιδιότητάς τινας· ὁ δὲ παρὰ Λουκιανῷ [Πλοῖον ἢ εὐχαὶ 23] πλοῦσιον ἑαυτὸν ὄνειροπολῶν θέλει εἰς τὸ μέλλον νὰ ἔχη εἰς τὴν τράπεζάν του μόνον οἶνον ἐξ Ἰταλίας. Ὁ δὲ Πολυδεύκης λέγει σ. 16, “ οὔπω γὰρ οἱ παλαιοὶ τὸν Ἰταλιώτην ἀκριβῶς ἤδεσαν, „ ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ὄν τινα ἂν τούτου προῦθσαν. „ Κατὰ

τὸ χρώμα διηρεῖτο ὁ οἶνος εἰς μέλανα, λευκὸν καὶ κίρρον. Ὁ μέλας λέγεται ὅτι ἐκαλλιεργήθη κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Χίον, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἀθηναῖος σελ. 26. “ Θεόπομπος
 „ δέ φασι παρὰ Χίοις πρώτοις γενέσθαι τὸν μέλανα οἶ-
 „ νον — ὁ δὲ λευκὸς οἶνος ἀσθενὴς καὶ λεπτός, ὁ δὲ κίρ-
 „ ρὸς πέπτει ῥᾶον ξηραντικὸς ὢν· σελ. 32. Τῶν δὲ οἴνων
 „ ὁ μὲν λευκὸς, ὁ δὲ κίρρὸς, ὁ δὲ μέλας. „

Οἱ οἶνοι δὲν ἐτηροῦντο πάντοτε καθαρὸι καὶ ἀμιγῆς, ἀλλ’ ἀνεμιγνύετο πολλάκις ὁ εἰς μὲ τὸν ἄλλον, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Θεόφραστος παρ’ Ἀθηναίῳ σελ. 32. “ Ἐάν τις κε-
 „ ράση σκληρὸν καὶ εὖοσμον μαλακῶ καὶ ἀόσμφ, κα-
 „ θάπερ τὸν Ἡρακλεώτην καὶ τὸν Ἐρυθραῖον, τοῦ μὲν
 „ τὴν μαλακότητα, τοῦ δὲ τὴν εὖοσμίαν παρεχομένου
 „ κτλ. „ Ἐτι δὲ καὶ ὁ Πλούταρχος Συμπ. IV, 1, 2,
 “ αἱ γὰρ ἀλλοιναὶ λεγόμεναι τάχιστα μεθύσκουσι --
 „ διὸ φεύγουσι τὸν μεμιγμένον οἶνον οἱ πίνοντες, οἱ δὲ
 „ μιγνύοντες πειρῶνται λανθίνειν. „ Ἄν καὶ κατ’ αὐτοὺς
 τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους προσετίθετο εἰς τὸν οἶνον ὕδωρ θαλάσσιον, δὲν εἶναι φανερόν· ἀναφέρεται δὲ τοιαύτη μίξις κατὰ πρῶτον εἰς τὸν Διοσκορίδην ἐ. 27. Εἰς τὸν Πλίνιον XIV, 21, εἰς τὸν Πλούταρχον φυσ. ζητ. 10. σελ. 69, καὶ εἰς τὸν Ἀθηναῖον σελ. 26. Ὁ δὲ Πλούταρχος ἐν συμποσίῳ V. 3, 1, μνημονοεῖ ἀκόμη, ὅτι καὶ ἐπισπῶντο ἔντοσθεν οἱ πίθοι καὶ ὁ οἶνος ἐμιγνύετο μὲ ῥητίνην· τοῦτο δὲ συνηθίζετο μάλιστα εἰς τὴν Εὐβοίαν. Ἐκτὸς δὲ τούτου μετεχειρίζοντο καὶ ἄλλα μέσα διὰ νὰ καταστήσωσι τὸν οἶνον τερπνὸν καὶ εὖοσμον, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἀθηναῖος ἀ. σελ. 31. “ Ἐχρῶντο δ’ οἱ ἀρχαῖοι καὶ πώματι τινὶ ἐξ
 „ ἀρωμάτων κατασκευαζομένῳ, ὃ ἐκάλουσαν τρίμμα. „ Ὁ οἶνος λοιπὸν οὗτος ἦτο κυρίως ἀρωματομιγῆς καὶ ἠγαπάτο τοῦλάχιστον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς νέας κωμωδίας. Πολυδ. 5. 18. “ Τὸ δὲ τρίμμα πόμα ἦν μετὰ ἀρωμάτων
 „ παρὰ τοῖς νέοις κωμικοῖς. „ Ἄλλ’ ἐνέβαλλον εἰς τὸν οἶνον καὶ μέλι, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Θεόφραστος παρ’ Ἀθηναίῳ σελ. 32, “ τὸν ἐν τῷ Πρυτανεῖῳ διδόμενον θανμαστὸν

„ εἶναι τὴν ἡδονὴν ἠρτυμένος γὰρ ἐστὶν ἐμβάλλουσι
 „ γὰρ εἰς τὰ κεράμια σταῖς μέλιτι φυράσαντες, ὥστε
 „ τὴν ὄσμην ἀπ' αὐτοῦ, τὴν δὲ γλυκύτητα ἀπὸ τοῦ σταί-
 „ τος λαμβάνειν τὸν οἶνον. „ Παράβαλε καὶ Ἡλούταρχ.
 σύμποσ. I. I. 4. Ἡ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις γενομένη μίξις
 τοῦ οἴνου μὲ μύρα ἀναφέρεται ἐνιαχοῦ ὅτι ἐγένετο καὶ
 παρὰ τοῖς Ἑλλησιν οὕτω λέγει ὁ Αἰλιανὸς ποικιλ.
 Ἰστ. ββ. 31. “ Τί δὲ, οὐκ ἐκεῖνα τοῖς Ἑλλησι τρυ-
 „ φῆς ἀπόδειξις; μύρω γὰρ οἶνον μιγνόντες οὕτως ἔ-
 „ πινον, καὶ ὑπερηναγκάζοντο τὴν τοιαύτην κρᾶσιν, καὶ
 „ ἐκαλείτο ὁ οἶνος μυρρῖνίτης. „ Ἀναφέρει δὲ μάρτυρα
 τούτου τὸν Φιλιππίδην, ποιητὴν τῆς νέας κωμωδίας·
 καὶ εἶναι ἀπορίας ἄξιον, διὰτὶ ἐφάνη τοῦτο εἰς τὸν Ῥω-
 μαῖον παράδοξον, ἐνῶ ἀδιστάκτως συνηθίζετο εἰς τὴν
 Ῥώμην. Τὸ δὲ παρὰ Πλουτάρχῳ συμπ. 3, περὶ τοῦ
 Ἀλεξιδήμου μνημονευόμενον “ ἐπεὶ καὶ μειράκιον ἔτι
 „ μύρου σπουδαίου Θρασυβούλῳ κομισθέντος, εἰς ψυ-
 „ κτήρα κεράσας μέγαν καὶ προσεγχεῖας ἄκρατον ἐξέπιεν „
 ἀμφιβάλλεται ἂν πρέπη ν' ἀποδοθῆ εἰς τὴν ἔμπληξιν, ἢ
 εἰς τὴν τρυφὴν τοῦ Ἀλεξιδήμου. Παράβαλε καὶ Ἀθή-
 ναιον β. σελ. 66.

Προσέτι, καθὼς παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἡ sapa καὶ τὸ
 defrutum, οὕτω παρεσκευάζετο καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ
 λεγόμενον ἔψημα οἴνου, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἀθηναῖος ἐ.
 σελ. 31. “ Ἄπυρον δὲ εἶπε τὸν οὐχ ἔψημένον. ἐχρῶντο
 „ γὰρ ἐφθοῖς οἴνοις „ καὶ παρακατιῶν “ καὶ γλύξις δ'
 „ οἶνος καλεῖται ὁ τὸ ἔψημα ἔχων. „

Ἡ ἡλικία τοῦ οἴνου ἔδιδε καὶ παρὰ τοῖς Ἑλλησιν εἰς
 αὐτὸν μεγαλητέραν τιμὴν καὶ ὑπόληψιν, ὡς συμπεραίνε-
 ται ἐκ τῶν γνωστῶν στίχων τοῦ Πινδάρου Ὀλ. 9, 52,
 “ αἰνεῖ δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων. „
 Ἔτι ἐκ τῶν τοῦ Εὐβουλίδου παρ' Ἀθηναίῳ σελ. 25.

“ Ἄτοπον δὲ τὸν μὲν οἶνον εὐδοκιμεῖν αἰεὶ „

“ Παρὰ ταῖς ἐταίραις τὸν παλαιόν, ἄνθρα δὲ „

“ Μὴ τὸν παλαιὸν, ἀλλὰ τὸν νεώτερον. ”

Καὶ ἐκ τοῦ Ἀλέξειδος αὐτόθι β'. σελ. 36.

“ Οἶνον δὲ τὸν παλαιότατον σπουδάζομεν. ”

Ἀμφιβάλλεται ὅμως, ἂν παλαιὸς οἶνος λέγηται ἐνταῦθα ὁ ἔχων ἡλικίαν τοιαύτην, ὅποια ἀπηρτεῖτο εἰς τὴν Ῥώμην. Οἶνος ἐκκαϊδεκέτης θεωρεῖται παρ' Ἀθηναίῳ γ'. σελ. 334, ὡς λίαν παλαιός· “ ἐπιδόντος δὲ τινος οἶνον ” ἐν ψυκτηριδίῳ μικρὸν καὶ εἰπόντος, ὅτι ἐκκαϊδεκαέτης· “ Μικρὸς γε, ἔφη, ὡς τοσοῦτων ἐτῶν. ” Παρὰ δὲ τῷ Λουκιανῷ Δεξιφ. 6, πίνεται οἶνος νέος, ἀκόμη ἄβραστος· “ οἶνος δὲ ἦν οὐ γέρων, ἀλλὰ τῶν ἀπὸ βύρσης, ἤδη μὲν ” ἀγλευκῆς, ἄπεπτος δ' ἔτι. ”

Ὁ οἶνος ἐπίνετο μεμιγμένος ἢ μὲ θερμὸν ὕδωρ ἢ μὲ ψυχρὸν· ὥστε ἡ λεγομένη παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις *calda* δὲν ἦτο παρ' αὐτοῖς μόνον συνήθης, διότι τὸ θερμὸν ὕδωρ μνημονεύεται καὶ ἐπὶ τῆς καθαρῶς Ἑλληνικῆς ἐποχῆς, ὡς παρὰ Πλάτωνι Πολιτ. δ'. σελ. 437. “ Δίψα ἐστὶν ἀρά ” γε θερμοῦ ποτοῦ ἢ ψυχροῦ κτλ. ” καὶ παρ' Ἀθηναίῳ ἡ. σελ. 352, “ τοὺς δὲ Ῥοδίους ὁ αὐτὸς Στρατόνικος σπαταλῶνας καὶ θερμοπότας θερωῶν ἔφη αὐτοὺς ” λευκοὺς εἶναι Κυρηναίους· ” ὁ αὐτὸς φέρει γ'. σελ. 123, ἀποδείξει τῆς θερμοποσίας ἐκ διαφόρων χωρίων ἀρχαίων συγγραφέων. Καὶ ὁ Πλαῦτος δὲ *cure. II. 3, 9*, λέγει.

Tum isti graeci palliati, capite operto qui ambulant,

Quos semper videas bibentes esse in thermopolio.

Ubi quid surripuere, operto capitulo calidum bibunt.

Παράβαλε καὶ Λουκιανὸν Λούκιος ἡ Ὀνος 7. Διὰ τὰ διατηρῆται τὸ ὕδωρ θερμὸν εἶχον πιθανῶς ἀγγεῖόν τι ἐπὶ τούτῳ κατεσκευασμένον, ἴσως τὸν παρὰ τοῦ Λουκιανοῦ ἐν τῷ Δεξιφάνει ἀναφερόμενον ἱππολέβητα. Ὅτε δ' ἔπινον οἶνον κεκραμένον μὲ ψυχρὸν ὕδωρ, ἐπεθύμουν τὰ ἔχωσιν αὐτὸ πολλὰ ψυχρὸν, καὶ ἢ διὰ χιόνος ψύ-

χρανσις αὐτοῦ καὶ πόσις ἦτον ἤδη εἰς τοὺς ἀρχαίους
συνήθης, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἀλεξίς παρ' Ἀθηναίῳ γ',
σελ. 124.

Καὶ χιόνα μὲν πίνειν παρασκευάζομεν,

Ἔτι δὲ ὁ Δεξιοκράτης αὐτόθι. “ Εἰ δὲ μεθύω καὶ χιό-
να πίνω κτλ.

Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐν Ἀπομνημ. β'. 1, 30, λέγει “ οἶνους
,, δὲ πολυτελεῖς παρασκευάζη καὶ τοῦ θέρους χιόνα πε-
,, ριθέουσα ζητεῖς” ,, ὅθεν συμπεραίνεται, ὅτι ἐζητεῖτο ἡ
χιὼν μάλιστα τὸ θέρος, καὶ ἐφυλάττετο δι' αὐτὸν τὸν
καιρὸν τοῦ ἔτους. Ἡ δὲ μέθοδος, καθ' ἣν ἐφυλάττετο,
ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου, καὶ ὁ Πλούταρχος συμπ.
ς. 6, 1, λέγει, ὅτι “ ἀχύροις σπαργανούντες αὐτὴν καὶ
,, περιστέλλοντες ἱμπίοις ἀγνάπτοις ἐπὶ πολὺν χρόνον
,, διατηροῦσιν” ,, ἐπωλεῖτο δὲ τὸ θέρος εἰς τὰς Ἀθήνας,
ὡς μαρτυρεῖ ὁ Εὐθύκλῆς παρ' Ἀθηναίῳ.

“ Πρῶτος μὲν εἶδεν, εἰ χιὼν ἐστ' ὀνία. ,,

Τὸ ποτὸν δὲν ἐψύχραινον οἱ Ἕλληνες ἐμβάλλοντες μό-
νον αὐτὸ εἰς χιόνα, ὡς συμπεραίνεται ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ
Πλουτάρχου συμπ. ζ'. 4, 1, ὅπου ἐπαινοῦνται τὰ προτε-
ρήματα τοῦ ἀποξέσαντος καὶ ἐν χιόνι ψυχρανθέντος ὕδα-
τος, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνάπαλιν ἐμβάλλοντες εἰς αὐτὸν τὸν
οἶνον τὴν χιόνα· εἰς ταύτην δὲ τὴν ὑπόνοιαν μᾶς φέρει ὁ
σαρκαστικὸς ἀστεῖσμός τῆς Γναθαίνης τὸν ὁποῖον ἀνα-
φέρει ὁ Ἀθήναιος ἰγ'. σελ. 579.

“ Παρὰ Γναθαίῃ Δίφιλος πίνων ποτὲ,

Ψυχρὸν γ' ἔφη, τὰγγεῖον ὦ Γνάθαι', ἔχεις ,,

“ Τῶν σῶν γὰρ, εἶπεν, ἐπιμελῶς, ὦ Δίφιλε,

Εἰς αὐτὸ γ' αἰὲ δραμάτων ἐμβαλλομεν. ,,

Τῆς διηθήσεως τοῦ οἶνου, ἣτις ἦτο πάγκοινος εἰς τὴν
Ῥώμην, γίνεται σπανίως μνήμη παρὰ τοῖς Ἕλλησιν,
ὡς παρ' Ἀθηναίῳ ἀ. σελ. 28. “ Χῖος καὶ Θάσιος ἠθημέ-
νος, ,, καὶ παρὰ Πολυδεύκει ζ'. 18 “ σακκίας δὲ ὁ διῦ
(ΤΟΜ. Γ'. ΦΥΛ. Δ'.)

λισμένος καὶ σαρκὸς παρ' Εὐπόλιδι, „ 19, “ ὅτω δὲ διη-
θεῖται, ὑλιστῆρ καὶ τρύγοιπος. „ Ἐκ δὲ τοῦ χωρίου τοῦ
Πλάτωνος συμπ. σελ. 175, “ ὡσπερ τὸ ἐν ταῖς κυλιξιν
„ ὕδωρ τὸ διὰ τοῦ ἐρίου ῥέον ἐκ τῆς πληρεστέρας εἰς
„ τὴν κενωτέραν, „ καὶ ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Ἀριστοφάνους
Σφήκες 701, “ καὶ τοῦτ' ἐρίω σοι ἐνστάζουσι κατὰ μι-
κρὸν αἰεὶ, „ τὸ ὁποῖον ὁμῶς ἄλλως ἐρμηνεύεται ὑπὸ τοῦ
σχολιαστοῦ, συνάγεται μετὰ πιθανότητος, ὅτι ἡ ῥηθεῖσα
τοῦ οἴνου διήθησις ἐγένετο δι' ἐρίου.

Ὁ οἶνος λοιπὸν ἐπίνετο κοινῶς, ὡς εἶναι πασίγνωστον,
κεκραμένος μὲ ὕδωρ, ἢ δὲ πόσις αὐτοῦ ἀκράτου ἐθεω-
ρεῖτο ὡς ἔθος βαρβαρικόν, [Πλάτ. νόμοι α. σελ. 637].
Κατὰ τὸν Αἰλιανὸν β'. 37, μάλιστα ὁ Ζάλευκος εἶχε
ῤέση νόμον εἰς τοὺς Δοκρούς, κατὰ τὸν ὁποῖον καὶ αὐτὸς
ὄνοσῶν, ἂν ἐπινεν οἶνον ἄκρατον χωρὶς παραγγελίας τοῦ
ιατροῦ, ἐτιμωρεῖτο μὲ θάνατον.

Ἀναζητοῦντες ὅσον δυνατὸν πορρωτέρω τοῦ καθ' ἡμᾶς
χρόνου τὸ περὶ τῆς πόσεως τοῦ κεκραμένου οἴνου ἔθος
τῶν Ἑλλήνων, εὐρίσκομεν αὐτὸ καὶ εἰς τοὺς ἀρχαιατά-
τους χρόνους κοινόν, τὴν δ' ἀρχὴν αὐτοῦ ἀναβαίνουσαν
ἕως τοῦ Ἀμφικτύονος, ὡς πάλιν μαρτυρεῖ ὁ Φιλόχορος
παρ' Ἀθηναίῳ β'. σελ. 33. “ Φιλόχορος δὲ φησιν Ἀμ-
„ φικτύονα τὸν Ἀθηναίων Βασιλέα, μαθόντα παρὰ Διο-
„ νύσου τὴν τοῦ οἴνου κρᾶσιν, πρῶτον κερύσαι. „ Ὁ δ'
Εὐστάθιος σχολιάζων τὸ τῆς ὀδυσσεΐας ρ. 205, προ-
σθέτει. “ Λέγεται οὖν Ἀμφικτύον, Βασιλεὺς Ἀθη-
„ ναίων βωμῶν ἀναστήσαι Διονύσῳ καὶ ἕτερον βωμῶν
„ δεῖμασθαι ταῖς Νύμφαις ἐγγὺς αὐτοῦ, ὑπόμνημα, φα-
„ σί, θέμενος τοῖς χρυμένοις κρᾶσεως οἴνου πρὸς ὕδωρ,
„ ἦν κατὰ τινὰς μὲν Μελάμπους πρῶτος ἐξεῦρε, καθ'
„ ἑτέρους δὲ ὁ ῥηθεὶς Ἀμφικτύον. „ Τὸ πρῶτον τοῦτο
ἔθος διήρκεσεν ἕως τῶν νεωτέρων χρόνων, καὶ ἡ παρά-
βασις τούτου ὅχι μόνον ἐθεωρεῖτο ὡς ἀκρασίας σημεῖον,
ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπιβλαβεστατον ἐπιστεύετο εἰς τὸ σῶμα
καὶ εἰς τὸ πνεῦμα, ὡς συμπεραίνεται ἐξ ὧν διηγείται

περὶ τοῦ Κλεομένουσ ὁ Ἡρόδοτοσ ζ'. 84. " Κλεομένηα
 ,, δὲ λέγουσι, ἠκόντων τῶν Σκυθέων ἐπὶ ταῦτα, ὀμιλέειν
 ,, σφιμεζόνωσ· ὀμιλέοντα δὲ μᾶλλον τοῦ ἰκνευμένου,
 ,, μαθεῖν τὴν ἀκρητοποσίην παρ' αὐτῶν· ἐκ τούτου δὲ
 ,, μανῆναί μιν νομίζουσι Σπαρτιῆται. ,, Ἡ δὲ γνώμη
 αὕτη φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε κοινοτάτη. Περισσότερα λέγει
 ὁ Μνησίθεοσ παρ' Ἀθηναίω β'. σελ. 36.

" Ἐὰν δ' ἴσον ἴσφ προσφέρῃ, μανίαν ποιεῖ·

Ἐὰν δ' ἄκρατον, παράλυσιν τῶν σωμάτων. ,,

Τὴν σφοδρὰν ταύτην τῆσ ἀκρατοποσίασ ἐνέργειαν ἐζή-
 τουν γὰ κολάσωσι διὰ τῆσ κράσεωσ τοῦ οἴνου μὲ τὸ νη-
 φάλιον τῆσ πηγῆσ νᾶμα, ὡσ λέγει ὁ Πλάτων νόμ. ζ'.
 σελ. 773, " μαινόμενοσ μὲν οἶνοσ ἐγκεχυμένος ζεῖ, κο-
 ,, λαζόμενοσ δὲ ὑπὸ νήφοντοσ ἐτέρου θεοῦ· καλὴν κοινω-
 ,, νίαν λαβὼν ἀγαθὸν πόμα καὶ μέτριον ἀπεργάζεται. ,,
 Σύμφωνον μὲ αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ τοῦ Πλουτάρχου ἐν τῷ
 πῶσ δεῖ ποιημάτων ἀκούειν. " ἀφαιρεῖ γὰρ ἡ κρᾶσισ
 , τοῦ οἴνου τὸ βλάπτον, οὐ συναναιροῦσα τὸ χρήσιμον. ,,
 καὶ ἐν συμποσίῳ " ὅτι δεῖ τὸν θεὸν τοῦτον ἐν πλειοσι
 ,, μέτροισ νυμφῶν τιθασσεύομενον καὶ παιδεύομενον ἡμε-
 ,, ρώτερον ποιεῖν καὶ φρονιμώτερον. ,, Ὁ κεκραμένος
 οἶνοσ ὀνομάζεται πάλιν ἀπλῶσ οἶνοσ, ὑπονοουμένου πάν-
 τοτε τοῦ " κεκραμένος. ,, ὅταν δὲ ὁ λόγοσ ἦναι περὶ
 ἀκράτου οἴνου, τότε λέγεται ῥητῶσ ἄκρατοσ. Μαρτυρεῖ
 δὲ τοῦτο ὁ Πλούταρχοσ ἐν τοῖσ γαμικοῖσ παραγγέλμασι·
 " τὸ κρᾶμα, καὶ τοι ὕδατοσ μετέχον πλείονοσ, οἶνον
 ,, καλοῦμεν. ,,

Τὸ μέτρον τῆσ κράσεωσ τοῦ οἴνου ἦτο διάφορον καὶ
 ἀνάλογον μὲ τὴν νηφαλιότητα τῶν πινόντων, ὡσ μαρ-
 τυρεῖ ὁ ἴδιοσ Πλούταρχοσ περὶ πυθ. χρηστ. 23, Ν. " ὁ
 ,, μὲν γὰρ οἶνοσ, ὡσ ἔλεγε Χαιρήμων, τοῖσ τρόποισ κε-
 ,, ράννυται τῶν πινόντων. ,, Εἰσ τοὺσ πρεσβύτασ συγ-
 χωρεῖ ὁ ἴδιοσ ἐπίτασιν τῆσ κράσεωσ Συμπόσ. Σ. 4, 2,
 ὅπου λαλῶν περὶ τοῦ ὀμηρικοῦ " ζωρότερον κέραιε, ,,

ἀποφαίνεται, ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς τὸν Φοῖνικα καὶ Ὀδυσσεά,
 “ πρεσβυτέρους ὄντας εἰδώς, οὐχ ὕδαρεὶ χαίροντας, ἀλλ’
 „ ἀκρατοτέρῳ, καθάπερ οἱ ἄλλοι γέροντες, ἐπιτεῖναι
 „ κελεύει τὴν κρᾶσιν. „ Παράδοξος εἶναι ἡ παρατήρη-
 σις, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀριστοτέλης Προβλήμ. γ. 8, ἐμφαί-
 νει ὅτι ἔκαμε. “ Διὰ μᾶλλον κραιπαλώσιν οἱ ἀκρα-
 „ τέστερον πίνοντες ἢ οἱ ὅλως ἀκρατον. „ — Εἰς τὴν
 Σπάρτην ὠνομάζετο τοῦτο τὸ “ ἀκρατέστερον πίνειν „
 κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ζ’. 84, “ ἐπισκυθίζειν. „ Εἰς τὴν
 κρᾶσιν ἐλαμβάνοντο πάντοτε περισσότερα μέρη ὕδατος
 παρὰ οἴνου, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἐξίσου μίξις τοῦ ὕδατος καὶ
 τοῦ οἴνου ἀπεδοκιμάζετο ὡς πολλὰ μεθυστικὴ. Καθ’
 ὅσα ἀναφέρει ὁ Ἀθήναιος, ὁ Πλούταρχος, ὁ Εὐστάθιος,
 ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ὕδωρ εἶχε λόγον πρὸς τὸν οἶνον ὡς 3:
 1, ἢ 2: 1, ἢ 3: 2. Ἡ πρώτη κρᾶσις, τὴν ὁποίαν ἐπαινεῖ
 ὁ Ἡσίοδος, ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους ὡς ὕδα-
 ρῆς καὶ ἐλέγετο ἀστείως “ βατράχοις οἰνοχοεῖν, „ κατὰ
 τὸν Φερεκρύτη παρ’ Ἀθηναίῳ 1, σελ. 430. Ὑπῆρχεν ὁ-
 μως καὶ οἶνος ἰκανῶς ἰσχυρός, ὥστε ὑπέφερε τοσαύτην
 ἐξυδάρωσιν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Πολυδεύκης ζ’. 18, “ ἐπή-
 „ νον δὲ οἶνον τὸν τρία φέροντα, τούτέστι τὸ τριπλοῦν
 „ τοῦ ὕδατος. „ Τοιοῦτος οἶνος ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν
 Ἀριστοφάνη Πλούτ. 853 “ πολυφόρος. „ ἴδ. τὸν σχολ-
 Ἰ Αντίθετος δὲ τούτου ἦτο ὁ αὐτοκέρας ὁ μηδεμιάς προ-
 σθήκης δεόμενος. Πολυδ. ζ’. 24.

Ἡ κρᾶσις ἐγένετο κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος εἰς ὀγγεῖον
 μεγαλύτερον, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦτο “ κρατῆρ „ ὠνομάζετο.
 Ἐκ τούτου δὲ μετενεχέετο ὁ οἶνος εἰς τὰ ποτήρια, ὡς
 μαρτυρεῖ ὁ Πρόκλος ὑπομνηματίζων τοῦ Ἡσιόδου τὰ
 ἔργα ζ’. 744, “ ὁ μὲν γὰρ κρατῆρ προῦκειτο κοινὸς ἐν
 „ ταῖς τραπέζαις· ἐκ δὲ τῆς οἰνοχόης ἀρῦόμενοι ἔπινον
 „ οἱ συνδειπνοῦντες. „ Ὁ Γοιτλίγγιος ἐξηγεῖ τοῦ Ἡσιό-
 δου τοὺς λόγους. “ Μηδέποτε οἰνοχόην τιθέμεν κρητή-
 „ ρος ὑπερθε πινόντων, „ λέγων “ οἰνοχόη „ denotat
 vas vini non mixti cum aqua, crater vero est vas

vini aqua temperati· ὥστε κατὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην ὁ Ἡσίοδος παραινεῖ νὰ μὴ προτιμῶμεν τὸν ἄκρατον οἶνον τοῦ κεκραμένου. Ἄλλ' ἡ ἐξήγησις αὕτη δὲν φαίνεται ὀρθή. Ἡ οἰνοχόη θεωρεῖται πανταχοῦ ὡς ἀρυστήριον ἀγγεῖον, καὶ ὁ Πολυδεύκης λέγει ζ'. 19. "Ὅτω μὲν οὖν „ ὁ οἶνος ἀρύεται, ἀρυστήρ — οἰνοχόη, κύαθος „ καὶ 1. 75. " Ω' δεῖ ἀρύεσθαι τὸν οἶνον, ἔστιν ἀρυστήρ, καὶ „ ἀρύστιχος, καὶ κύαθος, καὶ οἰνοχόη, καὶ οἰνήρυσσις, καὶ καὶ ἔφηβος καὶ λεπαστή. „ Ὅθεν χωρὶς νὰ ζητήσωμεν βαθύτερόν τι νόημα εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἡσιόδου, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι μεταξὺ τῶν πολλῶν παραγγελμάτων, τὰ ὅποια ἐγέννησεν ἡ δεισιδαιμονία τῶν ἀρχαίων, ἐθεωρεῖτο ὑπ' αὐτῶν ὡς δυστύχημα καὶ τὸ νὰ θέσῃ τις τὴν οἰνοχόην ἐπάνωθεν τοῦ κρατήρος, ὡς νὰ μὴ εἶχον πλέον χρεῖαν αὐτῶν οἱ συμποσιάζοντες. Οὕτως αἱ λέξεις " τιθέμεν ὑπερθεν „ πρέπει νὰ ληφθῶσι κατὰ τὴν φυσικὴν, ὅχι δὲ κατὰ τὴν μεταφορικὴν σημασίαν των.

Τὸ δὲ σχῆμα τῶν κρατήρων εὐρίσκομεν παριστανόμενον εἰς διαφόρους βακχικὰς σκηναίς, ἢ ἀπλᾶ συμπόσια. Ὅτι δὲ τὸ ἔθος τῆς κράσεως τοῦ οἴνου διέμενε μέχρι τῶν ὑστέρων χρόνων, ἀρκεῖ εἰς ἀπόδειξιν τὸ χωρίον τοῦ Θεοφράστου χαρακ. 13 ὅπου ἀναφέρεται ὡς χαρακτηριστικὸν τοῦ περιέργου ἀνθρώπου καὶ τὸ " πλείω ἐπαναγκάσαι „ τὸν παῖδα κεράσαι, ἢ ὅσα δύνανται οἱ παρόντες ἐκπιεῖν „ ἀλλ' ἡ κρᾶσις αὕτη δὲν ἐγένετο πάντοτε. Καὶ τὸ μέτρον δὲ τοῦ οἴνου ἐνεχέετο πολλακίς ἀμέσως εἰς τὰ ποτήρια, καὶ εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους ἐγένετο ἢ ἔγχυσις οὕτως, ὥστε πρῶτον ἐνεχέετο τὸ ὕδωρ, καὶ κατόπιν αὐτοῦ ὁ οἶνος, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ξενοφάνης παρ' Ἀθηναίῳ ιά. σελ. 782.

„ Οὐδέκεν ἐν κύλικι πρότερον κεράσειέ τις οἶνον
'Ἐγχείης, ἀλλ' ὕδωρ, καὶ καθύπερθε μέθυ. „

Καὶ ὁ Θεοφράστος αὐτόθι. " Ἐπεὶ καὶ τὰ περὶ τὴν
„ κρᾶσιν ἐναντίως εἶχε τὸ παλαιὸν τῷ νῦν παρ' Ἑλ-

„ λησιν ὑπάρχοντι οὐ γὰρ τὸ ὕδωρ ἐπὶ τὸν οἶνον ἐπέ-
 , χεον, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ὕδωρ τὸν οἶνον. „ “Οθεν λέγει καὶ
 αὐτὸς ὁ Ἀθηναῖος. “ Ἔθος δ' ἦν πρότερον ἐν τῷ ποτη-
 , ρίῳ ὕδωρ ἐμβάλλεσθαι, μεθ' ὃ τὸν οἶνον. „ Ἡ δὲ
 κρᾶσις τοῦ οἶνου εἰς τὸν κρατῆρα ἐπανελαμβάνετο το-
 σάκις, ὡσάκις ἀπῆτει ἢ πρὸς τὸ πίνειν ἐπιθυμία τῶν
 συμποσιαζόντων. Τοῦτο δὲ θέλει νὰ σημάνη καὶ ὁ Ξυ-
 βουλίδης παρ' Ἀθηναίῳ β'. σελ. 36. εἰσάγων τὸν Διό-
 νυσον λέγοντα.

“ Τρεῖς γὰρ μόνους κρατῆρας ἐγκεραννύω
 τοῖς ἐν φρονούσι· τὸν μὲν ὑγείας ἔνα, „
 “ Ὀν πρῶτον ἐκπίνουσι· τὸν δὲ δεύτερον
 Ἔρωτος ἠδονῆς τε· τὸν τρίτον δ' ὕπνου, „
 “ Ὀν ἐκπίνοντες οἱ σοφοὶ κεκλημένοι
 οἴκαδε βαδίζουσ'· ὁ δὲ τέταρτος οὐκ ἔτι. „
 “ Ἡμέτερός ἐστ', ἀλλ' ὕβρεως· ὁ δὲ πέμπτος βοῆς,
 Ἔκτος δὲ κώμων· ἔβδομος δ' ὑπωπίας. „
 “ Ὁ δ' ὄγδοος κλητῆρος· ὁ δ' ἔννατος χολῆς·
 Δέκατος δὲ μανίας, ὥστε καὶ βύλλειν ποιεῖ. „

Τὸ αὐτὸ σημαίνει καὶ ὁ Πανύασις αὐτόθι ἀπονέμων,
 “ τὴν μὲν πρώτην πόσιν Χάρισιν, Ὡραῖς καὶ Διονύσῳ·
 „ τὴν δευτέραν Ἀφροδίτῃ καὶ πάλιν Διονύσῳ, Ἔβρει
 „ δὲ καὶ Ἄτῃ τὴν τρίτην. „ Ὁ οἶνος μετηγγίζετο πι-
 θανῶς ἐκ τῶν πίθων, „ ὅπου ἔτηρεῖτο, ἀμέσως εἰς τὸν
 κρατῆρα, τὸ δὲ ὕδωρ ἔστεκε πλησίον μέσα εἰς τὰς ὑ-
 δρίας. Ἡ Πραξαγόρα παρ' Ἀριστοφάνει ἐκκλ. 677 θέ-
 λουσα νὰ παρυσκευάσῃ τὸ τῶν ἀνδρῶν συμπόσιον εἰς τὰ
 δικαστήρια, καὶ ἐρωτημένη· “ τὸ δὲ βῆμα τί σοι χρή-
 σιμον ἔσται; „ ἀποκρίνεται· “ τοὺς κρατῆρας καταθήσω
 καὶ τὰς ὑδρίας. „

Πρὸς διεύθυνσιν τοῦ συμπόσιου ἢ παιδαγωγίαν αὐτοῦ
 κατὰ τὸν Πλάτωνα νόμ. α'. σελ. 641, ἐξελέγετο συνήθως
 εἰς τῶν συμποτιῶν ἄρχων τῆς πόσεως, καὶ συμποσίαρ-
 χος, καὶ Βασιλεὺς, καὶ ἐπίσταθμος ὀνομαζόμενος, εἰς τοῦ

ὁποίου τὰς διατάξεις, ἔπρεπε γὰ ὑποτάσσωνται οἱ συμποσιάζοντες ὅλοι. Ἡ ἐκλογή ἐγένετο ἴσως συνήθως διὰ τῆς βολῆς τῶν ἀστραγάλων· ἀλλὰ παρὰ Πλάτωνι συμπ. σελ. 213 ὀνομάζει ὁ Ἀλκιβιάδης αὐτὸς ἑαυτὸν συμποσίαρχον· “ ἄρχοντα οὖν ὑμῖν αἰρούμαι τῆς πόσεως, ἕως ἂν ὑμεῖς ἱκανῶς πῖητε, ἑμαυτόν. „ Ὡς ἐντεῦθεν συμπεραίνεται, ἀπὸ τὸν συμποσίαρχον ἐκρέματο ὁ λόγος τῆς κράσεως καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν κινήτων· ἐδύνατο δὲ καὶ νὰ ἐπιτάξῃ εἰς ἕκαστον διάφορα ἔργα, καὶ ποινὰς νὰ ἐπιβάλλῃ κτλ. Διεξοδικώτερα λαλεῖ περὶ τούτων ὁ Δουκιανὸς τὰ πρὸς Κρόνον 4. “ ἔτι καὶ βασιλέα μόνον ἐφ’ ἀπάντων γενέσθαι τῷ ἀστραγάλῳ κρατήσαντα, ὡς μήτε ἐπιταχθείης γελοῖα ἐπιτάγματα καὶ αὐτὸς ἐπιτάττειν ἔχους τῷ μὲν αἰσχρόν τι περὶ αὐτοῦ ἀναβοῆσαι, τῷ δὲ γυνὸν ὀρχήσασθαι, καὶ ἀράμενον τὴν αὐλητρίδα τρεῖς τὴν οἰκίαν περιελθεῖν. „ Τοιαῦτα παίγνια, τὰ ὅποια ἐνόμιζον ἦσαν ὀλίγον ἄκομψα, προήρχοντο πολλάκις ἐξ ὅλης τῆς ὀμηγύρεως ἢ ἐξ ἐνός τινος μόνον αὐτῆς· ὅστις δὲ δὲν ἠθελεν, ἢ δὲν ἐδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ τὸ προστασσόμενον παίγνιον, ὑπεβάλλετο εἰς τινα ὑπαγορευομένην ποινήν, ὡς μαρτυρεῖ πάλιν ὁ Πλούταρχος Συμπόσ. I, 4. 3. “ Προστάττοντες ἄδειν ψελλοῖς, ἢ κτεινέσθαι φαλακροῖς, ἢ ἀσκωλιάζειν χωλοῖς. Ὡς περ Ἀγαπήνορι τῷ Ἀκαδημαϊκῷ λεπτόν ἔχοντι καὶ κατεφθινηκὸς τὸ σκέλος ἐπηρεάζοντες οἱ ξυμπόται πάντας ἐκέλευσαν ἐπὶ τοῦ δεξιῦ ποδὸς ἐστῶτας ἐκπιεῖν τὸ ποτήριον, ἢ ζημίαν καταβαλεῖν· τοῦ δὲ προστασσεῖν περιελθόντος εἰς αὐτόν, ἐκέλευσε πάντας οὕτω πιεῖν, ὡς ἂν αὐτὸν ἴδωσι· καὶ κεραμίου κενοῦ κομισθέντος εἰς τοῦτο τὸν ἀσθενῆ πόδα καθεῖς ἐξέπιε τὸ ποτήριον, οἱ δ’ ἄλλοι πάντες, ὡς ἐφαίνετο πειρωμένοις ἀδύνατον, ἀπέτισαν τὴν ζημίαν. „ Τὸ αὐτὸ ἔθος, κατὰ τὸ ὁποῖον ὅλοι οἱ συμπόται κατὰ σειρὰν ἐπέβαλλον εἰς τοὺς ἄλλους προστατάγματα, εὐρίσκεται καὶ παρὰ Πλάτωνι, ἀλλ’ εἰς χρῆσιν καλητέραν συμπ. σελ. 214. “ σὺ δ’ ἐπειδὴ οὐκ

„ εἶρηκας, δίκαιος εἰ εἰπεῖν, εἰπὼν δ' ἐπιτάξαι Σωκρά-
 „ τει ὅ,τι ἂν βούλη, καὶ τοῦτον τῷ ἐπὶ δεξιᾷ, καὶ οὕτω
 „ τοὺς ἄλλους. „

Ὁ συμποσίαρχος εἶχε μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὴν ὄλην
 τοῦ συμποσίου διεξαγωγὴν, καὶ διὰ τοῦτο παραγγέλλει
 ὁ Πλάτων νόμ. ἀ. σελ. 646. “ ὅτι νήφοντά τε καὶ σοφὸν
 „ ἄρχοντα μεθύνωντων δεῖ καθιστάναι, „ παραγγελίαν
 ἐξ ἐκείνων, τὰς ὁποίας ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς πολιτικοῖς
 β. 12. σημειώνει ἐκφρασιτικῶς ὡς προσιδιαζούσας εἰς
 τὴν πλατωνικὴν νομοθεσίαν. Εἶναι δ' ἄξιον παρατη-
 ρήσεως, ὅτι ὁ Πλούταρχος σελ. 504. ὀνομάζει τὴν συμ-
 ποσιαρχίαν “ ἔθος ἐκλειφθὲν παντάπασι, „ τὸ ὁποῖον ἤ-
 θελε ν' ἀποκαταστήσῃ ὁ ἴδιος.

Ὅπου μὲν ἐξελέγετο συμποσίαρχος, ἐκεῖ εὐλόγως
 ὑπήκουον εἰς αὐτόν, καὶ εἰς ἀλλοτρίαν οἰκίαν συμπο-
 σιάζοντα, οἱ περὶ τὸν κρατῆρα καὶ κύαθον ἀσχολούμενοι
 ὑπηρεταί, οἱ ὁποῖοι οἰνοχόοι καὶ οἰνηροὶ θεράποντες ὠνο-
 μάζοντο, καὶ συνήθως ἦσαν νέοι αἰχμάλωτοι ἢ ἀργυρώ-
 νητοι δούλοι. Ὅπου δὲ συμποσίαρχος δὲν ὑπῆρχεν, ἐκεῖ
 ἐζήτουν οἱ συμπόται ἀμέσως ἀπὸ τοὺς οἰνοχόους ὅ,τι καὶ
 ὅτε ἤθελον γὰ πίωσιν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Σωκράτης παρὰ
 Ξενοφῶντι συμπ. 2, 26, λέγων “ ἦν δὲ ἡμῖν οἱ παῖδες
 „ μικραῖς κύλιξι πυκνὰ ἐπιψεκάζωσιν — οὕτω πρὸς τὸ
 „ παιγνιωδέστερον ἀφιξόμεθα. „ ὁ δὲ παράσιτος προσθέτει,
 “ ὡς χρὴ τοὺς οἰνοχόους μιμῆσθαι τοὺς ἀγαθοὺς ἄρμα-
 „ τηλάτας, θάπτον περιελαύνοντας τὰς κύλικας. „

Ἡ ἐξαιρετος ἐπιδεξιότης τῶν οἰνοχόων συνίστατο εἰς
 τὸν τρόπον τοῦ προσφέρειν τὸ ποτήριον, καὶ ὁ Γανυμήδης
 ἔπρεπε κατὰ τὸν Λουκιανὸν θεῶν διάλογ. δ'. 5. γὰ δι-
 दाχθῆ πρῶτον εἰς τὸν Ὀλυμπον τὸ “ ὀρέγειν τὸν σκύ-
 φον. „ Δὲν εἶναι πιστευτὸν, ὅτι ὁ Ξενοφῶν ἠθέλησε ν'
 ἀποδώσῃ τὴν περὶ τὸ οἰνοχοεῖν κομψότητα καὶ εὐπρέπειαν
 εἰς μόνους τοὺς πέρσας οἰνοχόους, λέγων Κύρ. παιδ. ἀ.
 3, 8. “ Οἱ δὲ τῶν βασιλέων τούτων οἰνοχόοι κομψῶς τε
 οἰνοχοοῦσι καὶ καθαρῶς ἐγγέουσι καὶ διδῶσιν τοῖς

„ τρισὶ δακτύλοις ὀχοῦντες τὴν φιάλην καὶ προσφέρου-
 „ σιν. „ Διότι ὁ Πολυδεύκης ζ'. 95. παριστάνει τοῦτο
 ὡς γενικὸν κανόνα. “ Οἱ δὲ οἰνοχόοι τὰ ἐκπώματα ἐκπλυ-
 „ νόντων τε καὶ διανιπτόντων καὶ κλυζόντων καὶ καθαι-
 „ ρόντων καὶ τὰς φιάλας ἐπὶ τῶν δακτύλων ἄκρων ἐχέ-
 „ τωσαν, προσφέροντες τοῖς συμπόταις εὐλαβῶς. „ Τὸ
 αὐτὸ ἀναφέρεται καὶ περὶ τοῦ Θεαγένους παρὰ τῷ Ἡλιο-
 δώρῳ αἰθιοπ. ζ. 27. “ καὶ ἅμα προσέφερε τῇ Ἀρσάκῃ
 „ προσηγὸς κερασάμενος εὐρυθμόν τι καὶ ἄκροις τοῖς δα-
 „ κτύλοις ἐποχῶν τὴν φιάλην. „ “ Ὅτι δὲ εἶχον καὶ γυ-
 ναίκα οἰνοχόους εἶναι ἀμάρτημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξωλλίσθη-
 σεν ὁ Εὐστάθιος εἰς τὰς παρεκβολὰς τοῦ Ὀδυσ. α. 146,
 παραπλανηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου I. σελ. 425 διότι τὸ
 μοναδικὸν παράδειγμα τῶν Βασιλείων τοῦ Πτολεμαίου,
 τὸ ὁποῖον ἐκεῖ ἀναφέρεται, δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς
 ἀπόδειξις ἔθους. Εἶναι δὲ πιθανόν, ὅτι καὶ ἑταῖραι ἐξε-
 τέλουν ἐνίοτε τὸ ἔργον τοῦτο.

Πρὸ τοῦ νὰ λάβῃ ἀρχὴν ὁ πότος, ἐσυμφώνουν οἱ
 συμπόται συνήθως περὶ τῆς διαθέσεως τοῦ συμποσίου
 ἢ τοῦ τρόπου τῆς πόσεως. Ὁ Πausanias, ὅστις μετ'
 ἄλλων τινῶν συμποτῶν ἐκ τοῦ χθεσινοῦ πότου εἶχε κα-
 κῶς, ἐρωτᾷ παρὰ Πλάτωνι συμπ. σελ. 176. “ τίνα τρό-
 „ πον ἡδιστα πιώμεθα; Ἐγὼ μὲν οὖν λέγω ὑμῖν ὅτι τῷ ὄντι
 „ πάνυ χαλεπῶς ἔχω ὑπὸ τοῦ χθὲς πότου καὶ δέομαι
 „ ἀναψυχῆς τινος. οἶμαι δὲ καὶ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς
 „ παρῆτε γὰρ χθὲς σκοπεῖσθαι οὖν, τίνι τρόπῳ ἂν ὡς
 „ ῥᾶστα πίνοιμεν. „ Συμφωνοῦσι δὲ “ μὴ διὰ μέθης
 „ ποιεῖν τὴν ἐν τῷ παρόντι συνουσίαν, ἀλλ' οὕτω πί-
 „ νοντας πρὸς ἡδονὴν, καὶ πίνειν ὅσον ἂν ἕκαστος βού-
 „ ληται, ἐπάναγκες δὲ μηδὲν εἶναι. „ Ἐντεῦθεν ἤδη κατα-
 φαίνεται, ὅτι δὲν ἔμενεν εἰς τὴν θέλῃσιν ἐκάστου νὰ πῆ
 ὅσον ἤθελεν, ἀλλὰ διὰ τῆς τοῦ συμποσιάρχου διαταγῆς,
 διὰ τῶν προπόσεων κ. λ. ἐδύνατο καὶ νὰ καταναγκα-
 σθῇ εἰς οἰνοποσίαν. Συνέβαινε δὲ καὶ νὰ ἐπιβληθῇ εἰς
 τινα ὡς ποιγὴ τὸ νὰ πῆ ὠρισμένον τι μέτρον οἴνου. Ἄλ-

λως δ' ἀναφέρεται ὡς ἔθος καθόλου Ἑλληνικόν, μάλιστα Ἀττικόν τὸ νὰ πίνωσιν ἐκ μικρῶν ποτηρίων, ἢ τοῦλάχιστον ν' ἀρχίζωσι μὲ τοιαῦτα. ὡς συμπεραίνεται ἐκ τῶν τοῦ Ἀλέξιδος παρ' Ἀθηναίῳ 1, σελ. 431.

Τοῦτ' ἔσθ', ὄρῳς Ἑλληνικὸς

Πότος, μετρίοισι χρωμένους ποτηρίοις

Λαλεῖντι καὶ ληρεῖν πρὸς αὐτοὺς ἠδέως·

Τὸ μὲν γὰρ ἕτερον λουτρόν ἐστιν, οὐ πότος,

Ψυκτῆρι πίνειν καὶ κάδοις· θάνατος μὲν οὖν.

Κατόπιν ὁμως μετέβαινον συνήθως εἰς μεγαλύτερα ποτήρια, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀνάχαρσις παρὰ Διογένηι Λαερτίῳ 1· 103 $\frac{1}{2}$ "θαυμάζειν φησὶ, πῶς Ἕλληνες ἀρχόμενοι „ μὲν ἐν μικροῖς πίνουσι, πλησθέντες δ' ἐν μεγάλοις. „ Τὰ μεγαλύτερα ταῦτα ποτήρια ἐχώρου ἐνίοτε μεγάλην ποσότητα πόματος. Τοῦτο συμπεραίνεται ἐκ τῶν τοῦ Ἀλέξιδος παρ' Ἀθηναίῳ σελ. 431. ὅπου τις παραπονεῖται λέγων

Οὐ συμποσίαρχος ἦν γὰρ, ἀλλὰ δῆμος

Ὁ Χαιρέας κυάθους προπίνων εἴκοσιν.

Εἴκοσι κύαθοι ἀποτελοῦσι περίπου 217 χροῆς, ταυτέστι $\frac{2}{3}$ περίπου τῆς κατὰ τὴν Ἑλλάδα σημερινῆς ὀκάς. Ἄλλὰ τοῦτο εἶναι ἀκόμη ὀλίγον παραβαλλόμενον πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ Πλάτων συμπ. 213 ἀναφέρει περὶ Ἀλκιβιάδου καὶ τοῦ Σωκράτους „ ἀλλὰ φερέτω Ἀγάθων εἰ τί ἐστὶν ἔκπωμα μέγα· μᾶλλον δὲ οὐδὲν δεῦ ἄλλο „ λὰ φέρε, παῖ, φάναί, τὸν ψυκτῆρα ἐκείνον, ἰδόντα αὐτὸν πλέον ἢ ὀκτὼ κοτύλας χωροῦντα· τοῦτον ἐμπλη- „ σάμενον πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐκπιεῖν, εἶτα τῷ Σακράτει κελεύειν ἐγχεῖν καὶ ἅμα εἰπεῖν. Πρὸς μὲν Σωκράτη, ὦ „ ἄνδρες, τὸ σόφισμά μοι οὐδέν· ὅπόσον γὰρ ἂν κελεύ- „ ση τις, τοσοῦτον ἐκπιῶν, οὐδὲν μᾶλλον μήποτε μεθυ- „ σθῆ· τὸν μὲν οὖν Σωκράτη ἐγχεάντος τοῦ παιδὸς πί- „ νειν. „ Ὀκτὼ κοτύλαι ἢ $\frac{2}{3}$ τοῦ χροῆς ἀποτελοῦσι περίπου 1 $\frac{2}{3}$ τῆς ὀκάς. Ἄλλὰ τί πρέπει νὰ εἶπη τις, μαν-

θάνων ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ Ἐφίππου παρ' Ἀθηναίῳ I σελ. 434, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος προέπτε τοῦ Πρωτεύου ἐν ἀγγεῖον χωροῦν δύο χοέας, περίπου ὀκάδας 5, καὶ ὅτι οὗτος τὸ ἐπανάλαβεν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος δὲν ἐδυνήθη πλέον νὰ τὸ ἐπαναλάβῃ;

Τοιαῦτα ποτήρια ἐδύναντο δικαίως νὰ ὀνομασθῶσι „ λουτρὰ, ἢ φρέατα. „ Σιμὰ τούτου ἀπητείτο νὰ ἐκπύῃ ὁ συμπότης τὸ ποτήριον ἀπνευστί, τὸ ὁποῖον ἀμυστί „ πίνειν καὶ ἀμυστίζειν ἐλέγετο. „ Ἄλλ' ὁ τρόπος τοῦ πότου δὲν ἦτο πανταχοῦ ὁ αὐτὸς κατὰ τὸν Ἀθήναιον ιά. σελ. 463 ὅστις λέγει, “ ὅτι τρόποι εἰσὶ πόσεων κατὰ „ πόλεις ἴδιοι, ὡς Κριτίας παρίστησιν ἐν τῇ Λακεδαι- „ μονίῳ πολιτεία διὰ τούτων. Ὁ μὲν Χῖος καὶ Θάσιος „ ἐκ μεγάλων κυλικῶν ἐπιδέξια, ὁ δ' Ἀττικὸς ἐκ μικρῶν „ ἐπιδέξια, ὁ δὲ Θετταλικὸς ἐκπώματα προπίνειν ὅτῳ „ ἂν βούλωνται μεγάλα. Τοῦτο τὸ “ ἐπιδέξια ἢ ἐπιδεξιά „ ἐτηρείτο ἐπιμελῶς ὄχι μόνον εἰς τὴν πόσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶν ὅ,τι μετέβαινε κατὰ σειρὰν ἀπὸ συμπότου εἰς συμπότην. Οθεν λέγει ὁ Πλάτων πολιτ. δ' σελ. 420 “ ἐπὶ δεξιὰ διαπί- „ νειν „ ἐν δὲ συμποσίῳ σελ. 214 “ ἐπὶ δεξιὰ λόγον εἰπεῖν καὶ πάλιν “ ἐπιτάξαι ἐπὶ δεξιὰ, καὶ σελίδι 223. “ ἐπαινεῖν καὶ πίνειν ἐπὶ δεξιὰ. Παρὰ δὲ Ἡλιοδώρῳ αἰθιοπ. γ'. 11. ἢ περι- „ αγωγή τῆς κύλικος ἐγένετο κατ' ἴδιόν τινα τρόπον. “ ἐπεὶ „ δὲ τὰς κύλικας ἔδει περιώγεσθαι προέπτεν ὁ Θεαγέ- „ νης, καὶ ἄκων ἐκάστῳ φιλοτησίαν ὡς δὲ εἰς ἐμὲ πε- „ ριῆλθεν. Ἐχω τὴν φιλοφρόνησιν εἰπόντος κ. τ. λ. Τοῦτο ἀπαντᾷται καὶ εἰς τὸν Λουκιανὸν ὄνειρ' ἢ ἀλεκτ. 13. “ Ἐντούτῳ ὄντα με καὶ φιλοτησίας προπίνοντα ἐν χρυσαῖς „ φιάλαις ἐκάστῳ τῶν παρόντων. „ Ἐνταῦθα λοιπὸν ἕκα- „ στος τῶν συμποτῶν προπίνειν ἐκάστου τῶν ἄλλων χω- „ ριστά. Τὸ δὲ “ φιλοτησίας προπίνειν „ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ καθ' ἡμᾶς σύνηθες “ πίνειν εἰς ὑγείαν, διότι καὶ τότε κατὰ τὸν Ἀθήναιον ιά. σελ. 498 “ πληροῦντες προέπι- „ νον ἀλλήλοις μετὰ προσαγορεύσεως „ καθὼς καὶ ἡμεῖς σήμερον συνηθίζομεν. Τί δὲ περίπου προσαγορεύοντες ἔλε-

γον, δύναται νὰ συμπερανθῆ ἐκ τοῦ ἀνωτέρω χωρίου τοῦ Ἡλιοδώρου. Αἱ προπόσεις αὗται ἐγίνοντο φυσικῶς τῷ λόγῳ κυριωτέρα ἀφορμὴ τῆς ἀμέτρου οἰνοποσίας, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεδοκιμάζοντο ἐξολο κλήρου ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν κατὰ τὸν Ἀθήναιον I σελ. 432.

Ἡ συνδιάλεξις ἦτο ποικίλη, ἡ δὲ παρῤῥησία, ἡ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ μάλιστα εἰς τοὺς Ἀθηναίους προσιδιάζουσα φαιδρότης καὶ εὐθυμία, ἡ εὐτυχῆς ἐκείνη τῆς ψυχῆς διάθεσις, ἣτις ἦτο προχειροτάτη εἰς σκώμματα καὶ ἐπιτυχῆ ἀστειεύματα, ἐπροξένουν εἰς τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος συμπόσια χάριν ἐξαιρέτων. Διάλογοι ἐπιδεικνύοντες τόσῃν ἀγχινοίαν, ὅσῃν οἱ τοῦ Πλάτωνος καὶ Ξενοφῶντος, καὶ καθιστάνοντες περιττὸν πᾶν ἄλλο εἶδος ψυχαγωγίας, ἦσαν βέβαια σπανιώτατοι ὑπάρχουσι δὲ καὶ τινες δοξάζοντες, ὅτι ὅλοι οἱ φιλοσοφικοὶ διάλογοι ἔπρεπε νὰ ἐξορισθῶσιν ἀπὸ τὰς ὁμηγύρεις τῶν εὐθύμως συμποσιαζόντων, ὡς π. χ. ὁ Πλούταρχος συμπ. α. I, I. ῥητῶς ἀποφαίνεται, “ μὴ δεῖν, ὡσπερ οἰκοδέσποιναν, ἐν οἴνῳ φθέγγεσθαι φιλοσοφίαν. „ Ἀλλὰ καὶ ὅπου κατέφευγον οἱ συμπόται εἰς ἀθύρματα καὶ ἄλλα μέσα ψυχαγωγικὰ, τὴν διάχυσιν ἐδημιούργει τὸ ἴδιον αὐτῶν πνεῦμα καὶ δὲν κατήντων ποτὲ εἰς τὴν παθητικότητα, ὡς εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου ποικίλα ἀκροάματα καὶ θεάματα, ἀναγνώσεις καὶ πολύφωνοι συμφωνίαι, ἀγῶνες πυγμῆς καὶ παντομιμίαι ἐπλήρουν τὰ κενὰ τοῦ δείπνου, καὶ ἡ τοῦ καλοῦ ἀγευστία ἐπροχῶρει τόσῃν μακρὰν, ὥστε καὶ αὐτοὶ τοῦ Πλάτωνος οἱ διάλογοι δραματικῶς παρεστάνοντο κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου συμπ. 8. I, σελ. 923. ἡ κατήντα εἰς ἀηδεῖς διατριβὰς, ὅποιας ὁ Δημοσθένης ἀναφέρει, ἴσως μὲν μεθ' ὑπερβολῆς τινος, ἀλλ' ὄχι χωρὶς λόγου, περὶ τῆς αὐλῆς τοῦ μακεδόνοσ Φιλίππου Ὀλυνθ. β'. σελ. 23. “ λοιποὺς δὲ περὶ αὐτὸν αὐ- „ λητὰς καὶ κόλακας καὶ τοιοῦτους ἀνθρώπους, οἴους „ μεθυσθέντας ὀρχεῖσθαι τοιαῦτα, οἷα ἐγὼ νῦν ὀκνῶ πρὸς „ ὑμᾶς ὀνομάσαι. Δῆλον δ' ὅτι ταῦτ' ἐστὶν ἀληθῆ καὶ

„ γὰρ οὓς ἐνθένδε πάντες ἀπήλυνον, ὡς πολὺ τῶν θαι-
 „ ματοποιῶν ἀσελγεστέρους ὄντας, Καλλίαν ἐκείνον τὸν
 „ δημόσιον καὶ τοιούτους ἀνθρώπους, μίμους γελοίων
 „ καὶ ποιητὰς αἰσχρῶν ἀσμάτων, ὧν εἰς τοὺς συνόντας
 „ ποιοῦσιν ἔνεκα τοῦ γελασθῆναι, τούτους ἀγαπᾶ καὶ
 „ περὶ αὐτὸν ἔχει. „ Εἰς τὰς αὐλὰς τῶν διαδόχων τοῦ Ἀ-
 „ λεξάνδρου διέμειναν μὲν τοιαῦται δειπνῶν διατριβαί, οἷον
 „ αἱ ὀρχήσεις γυμνῶν γυναικῶν τῆς Θεσσαλίας παρ' Ἀν-
 „ τιγόνῳ Ἀθῆν. νύ. σελ. σελ. 607 ἐξ ἐκείνου τοῦ χρό-
 „ νου τὰ καθαρὰ Ἑλληνικὰ ἤθη ἐπροχώρουν ταχέως εἰς
 „ τὴν παντελῆ των φθοράν.

Μουσικὴν καὶ ὀρχησιν ἡγάπα ὁ Ἕλληνας εἰς τὰ συμ-
 „ πόσια. Αἱ αὐλητρίδες ἦσαν, ὡς προείπομεν, ἀναγκαῖαι διὰ
 „ τὰς τελετὰς τῆς θυσίας· ἀλλ' ἔμεναν καὶ μετὰ τὴν θυσίαν
 „ εἰς τὰ συμπόσια, καὶ δυσκόλως ἀπαντᾶται ἐπὶ μνημείων
 „ πλήρης συμποσίου παράστασις, χωρὶς αὐλητρίδων ἢ
 „ κιθαριστριῶν. Ὁ Πλάτων ἀποδοκιμάζει ῥητῶς τὴν πα-
 „ ρουσίαν αὐτῶν, καὶ εἰς τὸ συμπ. σελ. 176 εἰσάγει τὸν Ἐ-
 „ ρυξίμαχον λέγοντα· “ τὴν μὲν ἄρτι εἰσελθοῦσαν αὐλη-
 „ „ τρίδα χαίρειν ἔαν αὐλοῦσαν ἑαυτῇ, ἔαν γε βούληται, ἢ
 „ „ ταῖς γυναιξὶ ταῖς ἔνδον· „ πολὺ δὲ σφοδρότερα λαλεῖ
 „ κατ' αὐτῶν Πρωταγ. σελ. 347, ὅπου διατείνεται, ὅτι
 „ ἀνήκουσι μόνον εἰς τὰ συμπόσια τῶν φαύλων καὶ ἀγο-
 „ ραίων ἀνθρώπων· “ καὶ γὰρ οὗτοι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι
 „ „ ἀλλήλοις δι' ἑαυτῶν ξυνεῖναι ἐν τῷ πότῳ, μηδὲ διὰ τῆς
 „ „ ἑαυτῶν φωνῆς καὶ τῶν λόγων τῶν ἑαυτῶν ὑπὸ ἀπαι-
 „ „ δευσίας, τιμίας ποιοῦσι τὰς αὐλητρίδας, πολλοῦ μι-
 „ „ σθούμενοι ἀλλοτρίαν φωνήν, τὴν τῶν αὐλῶν, καὶ διὰ
 „ „ τῆς ἐκείνων φωνῆς ἀλλήλοις ξύνεισιν· ὅπου δὲ καλοῖ
 „ „ κάγαθοὶ ξυμπόται καὶ πεπαιδευμένοι εἰσὶν, οὐκ ἂν
 „ „ ἴδοις οὐτ' αὐλητρίδας, οὔτε ὀρχηστρίδας, οὔτε ψαλ-
 „ „ τρίας, ἀλλὰ αὐτοὺς αὐτοῖς ἱκανοὺς ὄντας ξυνεῖναι. „
 „ Παράβ. Πλούταρχ. συμπ. ζ'. 7. καὶ 8. ὅστις δὲν παρα-
 „ κολουθεῖ τὸν Πλάτωνα.

* Ἄν ἡ κρίσις αὕτη τοῦ Πλάτωνος ἦναι πικρὰ κατάκρι-

σις, διευθυνομένη κατὰ τοῦ Ξενοφώντος, δὲν ἐξετάζομεν ἐνταῦθα. Φαίνεται ὅμως κατὰ πάντα λόγον αὐστηρά· καὶ πιθανῶς δὲν ὑπῆρξαν πολλὰ συμπόσια, μάλιστα νεωτέρων, εἰς ἰλάρυνσιν τῶν ὁποίων δὲν συνέδραμε Μουσικὴ καὶ ὄρχησις· μιμικὴ δὲ ὄρχησις, ὁποῖαν ὁ Ξενοφὼν ἄριστα περιγράφει, δὲν δύναται ποτε νὰ ὀνομασθῆ φαύλη διάχυσις. Ἄλλ' αἱ αὐλητρίδες καὶ ψάλτραι ἐχρησίμευον, πολλάκις καὶ εἰς ἄλλον σκοπὸν, καὶ τότε ὀλίγον διέφερον τῶν ἐταιρῶν. Παρὰ τῷ Πλαύτῳ ἐμφανίζονται πάντοτε τοιαῦται, καὶ τοῦτο παριστάνουσι σαφῶς πολλαὶ ἀγγελίων γραφαί. Τοιαύτη τις χρῆσις τῶν αὐλητρίδων ὑποσημαίνεται εἰς ὅσα ἀναφέρει ὁ στωϊκὸς Περσαῖος παρ' Ἀθηναίῳ ν. γ. σελ. 607. Σοφιστὴς τις ἀνένευσε πρῶτον ν' ἀφήσῃ τὴν αὐλητρίδα νὰ καθίσῃ πλησίον του. “ Εἴθ' ὕστερον πωλουμένης τῆς αὐλητρίδος, καθάπερ ἔθος ἐστὶν ἐν τοῖς πότοις γίνεσθαι, ἐν τῷ ἀγοράζειν πάνυ νεανίσκος ἦν καὶ τῷ πωλοῦντι ἄλλῳ τινὶ θᾶττον πρῶθεν τι ἠμφισβῆται, καὶ οὐκ ἔφη αὐτὸν πεπρακέναι. ”

[Ἐκ τοῦ Χαρικλέους τοῦ Β. Α. Βεκκέρου]

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

ΕΤΝΑΡΔΟΥ.

* Ὁ Εὐνάρδος (Ἰωάννης Γαβριήλ τὸ ἐπώνυμον) ἔγεννηθη τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1776 ἐκ Γαλλικῆς οἰκογενείας, ἣ ὅποια εἶχε καταφύγη εἰς τὴν Γένεβαν μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ διατάγματος τῆς Νάντας. Ἡ ἀνατροφή του ἐνεπιστεύθη εἰς ἓνα παιδαγωγὸν Γερμανόν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λοδοβίκου 15, ὁ πατὴρ του ἐσύστησε χρηματιστικὴν τράπεζαν εἰς τὸ Λυὸν (Λουγδοῦνον) καὶ ὁ Κ. Εὐνάρδος εὗρισκετο εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, ὅτε ἔπαθε τὴν περίφημον πολιορκίαν κατὰ τὸ 1793. Καίτοι δεκαεπταετῆς ὄν τὴν ἡλικίαν ἐμβῆκεν εἰς λόχον τινα ἐπιλέκτων, ὁ ὁποῖος πάντοτε εἰς τοὺς προμαχῶνας εὗρισκώμενος, ἀπώλεσε τὸ ἥμισυ τῶν στρατιωτῶν του.

Μετὰ τὴν πολιορκίαν ἐξορισθεὶς καὶ καταδικασθεὶς, διεσώθη καταφυγὼν εἰς Γένοβαν, ὅπου ἡ ἐπανάστασις ἣτις εἶχεν ἐκραγῆ ἐκεῖ, ἠνάγκασε τὴν οἰκογένειάν του νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Κατὰ τὸ 1795 ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Γένοβαν, ὅπου ἐσύστησεν ἐμπορικὸν κατάστημα. Κατὰ τὸ 1800 ὑπηρέτησεν ὡς ἐθελοντῆς πυροβολιστῆς ἐπὶ τῆς πολιορκίας ταύτης τῆς πόλεως, καθ' ἣν ἀπώλετο τὸ τέταρτον μέρος τῶν κατοίκων τῆς. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀφίκετο εἰς τὸ Διβόρνον, καθ' ὃν καιρὸν ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑτρουρίας (ἦτοι τῆς Τοσκάνας τῆς ὁποίας ὁ νῦν Κυριάρχης ὀνομάζεται μέγας Δούξ) εἶχε συστήσῃ δανειον, τοῦ ὁποίου τὰς συμφωνίας μόνος ὁ Εὐνάρδος ἐκτιμήσας ἐπρότεινε νὰ τὸ ἀναλάβῃ μόνος του ἐγένοντο δεκταὶ αἱ προτάσεις του καὶ οὕτως ὠφελήσας

τὴν Τοσκάναν, ἠύξησε πολὺ τὴν περιουσίαν του. Κατὰ τὸ 1808 ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ὕστερον ἀφ' οὗ ἀπεπεράτωσε τὰς ὑποθέσεις του, καὶ ἔφερεν ἐκεῖ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας τὴν πρὸς τὰς τέχνας φιλοκαλίαν, καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ βοηθῇ τὴν ἀναπτύξιν αὐτῶν. Κατὰ τὸ 1810 ἐνυμφεύθη τὴν κυρίαν Δουλλιέ δὲ Σχιατωβίου, γυναῖκα κατὰ πάντα τελειποιημένην.

Κατὰ τὸ 1814, ὅτε ἔγινεν ἡ πτώσις τοῦ Βοναπάρτη, ὁ Κ. Εὐνάρδος ὑπήγεγν εἰς Παρίσια διὰ νὰ ἀπαίτησῃ παρὰ τοῖς συμμάχοις βασιλεῦσι ἐπ' ὀνόματι τῆς βασιλίσσης τῆς Ἑτρουρίας, τὰ Δουκάτα τῆς Πάρμας καὶ τῆς Πλακεντίας· αὕτη ἡ ἀπαίτησις ὅμως δὲν ἐπέτυχε, καίτοι ὁ Λόρδος Κάστελρυγ, τὴν ἐσύστησε παρὰ τοῖς βασιλεῦσι, καὶ τὴν ἀναγνώρισεν ὡς δικαίαν.

Ὅτε ἡ Ἑλβετία ἀπέστειλε κατὰ τὸ 1815 πρεσβευτὰς εἰς τὸν σύλλογον τῆς Βιέννης, ὁ Εὐνάρδος συνώδευσεν ἐκεῖ τὸν θείον του Κ. Πεκλῆθων - δὲ Φεσχεμόνδ, καὶ ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἐκεῖ πενταμήνου διατριβῆς του, ἐγνώρισε τοὺς πρωτίστους ἀρχηγοὺς τῆς ὑψηλῆς διπλωματίας. Κατὰ τὸ 1816 ὁ μέγας Δουξ τῆς Τοσκάνης τὸν προσεκάλεσε παρ' αὐτῷ, διὰ νὰ τὸν συμβουλευθῇ περὶ τοῦ πῶς νὰ τακτοποιήσῃ τὸ χρηματικόν του, καὶ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν τιμὴν τοῦ ὑπερόγκου τόκου ὁ ὁποῖος ἀνέβαινεν ἀπὸ δώδεκα μέχρι δεκαπέντε τοῖς ἑκατόν. Ὁ Κ. Εὐνάρδος κατώρθωσε δάνειον πρὸς ἕξ τοῖς ἑκατόν, ἐξαγοράσας διὰ λογαριασμὸν τῆς ἐπικρατείας ἐν μέρος τῶν χρεῶν, ἐσύστησεν ἐν ταμείον χρεωλύτρον, καὶ οὕτως, ἐν διαστήματι ὀλίγων μηνῶν, ὁ τόκος κατέβη εἰς τὸν φυσικὴν του τιμὴν.

Πρὸς ἀνταμοιβὴν τούτων τῶν ὑπηρεσιῶν του, ὁ μέγας Δουξ ἀπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸν σταυρὸν τοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Ἰωσήφ καὶ τὸν ὠνόμασεν Ἰππότην.

Εἴπομεν ὅτι ὁ Εὐνάρδος μετέφερεν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ζωηρὸν ἔρωτα πρὸς τὰς ὠραίας τέχνας, ἠθέλησε δὲ νὰ

ἀποδείξῃ ὅτι αὐτὴ ἡ φιλοκαλία του δὲν περιορίζεται εἰς κενὰς θεωρίας. Κατὰ τὸ 1817 ὠκοδόμησεν οἰκίαν ἀπὸ σχιστοὺς λίθους, χωρὶς νὰ συμβουλευθῇ κανένα ἀρχιτέκτονα· ὁ ἴδιος ἐσχέδιασε καὶ διεύθυνεν ὅλας τὰς ἐργασίας καὶ μετεχειρίσθη τοιαύτην ὕλην, ὥστε τὰ ἐπιστύλια εἶναι ὀλοσχερῆ, καὶ ἕκαστον κλάσμα μαρμάρου τῆς βάσεως, βαρεῖ μέχρις ἑκατὸν ὀγδοήκοστα ἑκατονταστάθμων. Αὕτη ἡ ἀσχολία ὅσον σπουδαία καὶ ἀν ἦτο, ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τὸν Εὐνάρδον, ἀναψυχῆ, διότι ἦτον προωρισμένος νὰ συντελέσῃ εἰς ἔργα ἀνωτέρας τάξεως. Κατὰ τὸ 1818 ὁ μέγας Δουξ τῆς Τοσκάνας ἔδωκεν αὐτῷ ἰδιαίτεραν ἀποστολὴν πρὸς τὸν σύλλογον τοῦ Αἰξλα σχιαπὲλ. Μετὰ δύο ἔτη ὁ αὐτὸς ἡγεμὼν τὸν ὠνόμασεν αὐλικὸν του σύμβουλον, καὶ τῷ ἐχορήγησεν ἔγγραφα φλωρεντιανῆς εὐγενείας.

Κατὰ τὸ 1825 δὲ ἀρχεται τὸ λαμπρότερον μέρος τοῦ σταδίου τοῦ Κ. Εὐνάρδου. Ἡ τύχη τῶν δυστυχῶν Ἑλλήνων, εἰς οὓς ὀφείλομεν τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας, τὴν φιλολογίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν μας, εἶχεν ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν φιλάνθρωπον τοῦτον ἄνδρα, τὴν ζωηροτέραν προσπάθειαν. Ἐξεύρων ὅτι ἄνευ ἀργυρίου τίποτε δὲν γίνεται εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, καὶ ὅτι δὲν ἦτον δυνατὸν χωρὶς αὐτοῦ τοῦ νεύρου ὄλων τῶν ἐπιγείων ὑποθέσεων, νὰ κατορθωθῇ ἡ ἀπελευθέρωσις καὶ ἡ ἀναγέννησις λαοῦ, ὅστις βεβαρυμένος ἀπὸ τοῦ νὰ κατατρώγῃ τὰ δεσμά του, ἤθελεν ὀριστικῶς νὰ τὰ διαρρήξῃ, ἀπῆλθεν εἰς τὰ Παρίσια συνεφώνησεν ἐκεῖ μετὰ τινων ἀξιοτίμων ἐμπορικῶν καταστημάτων περὶ δανείου τινος ἐπωφελούς, τὸ ὁποῖον ἤθελε σώσῃ τὴν Ἑλλάδα ἂν οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτῆς δὲν ἔβλαπτον τὰ συμφέροντά της, διὰ τῆς διαγωγῆς των. Εἶχε συμφωνηθῆ ἡ ἔταιρία τῶν Παρισίων νὰ διευθύνῃ τὴν χρῆσιν τῶν ἐκ τοῦ δανείου προσγενησομένων χρημάτων, οἱ ἀπεσταλμένοι ὅμως παρασυρθέντες ἀπὸ δέλεαρ προσθήκης τινὸς χάριν δωρεᾶς, ἐπρόκριναν τὸ νὰ συμφωνησῶσι

τὸ δάνειον εἰς Λονδίνον, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἐλευθερώθησαν ἀπὸ ὀχληρῶν ἐπιτηρητῶν. Διορισθεὶς κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν μέλος τῆς Ἑλληνικῆς ἐταιρίας τῶν Παρισίων, καθιέρωσεν ὅλον του τὸν καιρὸν εἰς τὴν ἱερὰν ὑπόθεσιν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐναγκαλισθῆ μετὰ τοσαύτης προθυμίας. Ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐπροσπάθησε πανταχοῦ νὰ ἀναθάλη τὸν ζῆλον τῶν φιλελλήνων. Ἀπανταχόθεν δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπετείνοντο, καὶ αὐτὸς ἦτον τὸ κέντρον, ὅπου ἀπέβλεπον ὅλοι αἱ προσπάθειαι καὶ ὅλοι αἱ ἀνταποκρίσεις αἱ τείνουσαι εἰς αὐτὸν τὸν εὐγενῆ σκοπόν.

Κατὰ τὴν ἀξιολογούμενον πολιορκίαν τοῦ Μισολογγίου ἔγραψε πανταχοῦ διὰ νὰ κάμῃ νὰ αἰσθανθῶσι τὴν κατεπείγουσαν ἀνάγκην τοῦ νὰ βοηθηθῆ αὐτὸ τὸ φρούριον. Ἐστειλεν αὐτὸς βοηθήματα, παρώξυνε τὸν ζῆλον τῶν φιλελλήνων καὶ συνετέλεσεν ἰδιαιτέρως εἰς τὸ νὰ ἐρεθίσῃ, εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν, τὸν ἐνθουσιασμόν ἐκείνων, τὸν ὁποῖον οὐδὲν ἐδυνήθη νὰ ἀποσβέσῃ. Ἐπῆγεν εἰς τὸν Ἀγκῶνα διὰ νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ἀποστολὴν τῶν διωρισμένων ζωοτροφῶν διὰ τοὺς πολιορκουμένους τοῦ Μισολογγίου, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο πάνυ βραδέως καὶ τὸ Μισολόγγιον δὲν ὑπῆρχε πλέον. Ἐν τούτοις ὁ Εὐνάρδος δὲν ἔχασε τὴν καρτερίαν του, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐπιμελειῶν του, αἱ ἀποστολαὶ τῶν ζωοτροφῶν διευθύνθησαν εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ κἀνὲν τῶν ἀποσταλέντων πλοίων δὲν συνελήφθη ὑπὸ τῶν Τουρκῶν.

Μετὰ τὴν εἰς Φλωρεντίαν ἐπιστροφὴν του, ἐδιπλασίασε τὰς προσπάθειάς του εἰς τὸ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν δυστυχῶν Ἑλλήνων. Καίτοι ὢν αὐλικὸς σύμβουλος καὶ εἰς θέσιν ὑποκειμένην εἰς τὴν Ἀουστριακὴν ἐπιβρόχην, δὲν ἔπαυσε τοῦ νὰ παρακαλῆ ζητῶν βοηθείας. Αἱ ἐπιτόπιαί ἀρχαὶ καὶ αὐτὸς ὁ Πρέσβυς τῆς Ἀουστρίας δὲν ἀναχαίτιζαν ἐκείνην τὴν ζέσιν τῆς φιλανθρωπίας. Πολυάριθμα φορτία ζωοτροφῶν καὶ πολε-

μεφοδιῶν ἀπεστάλησαν ἀπὸ τὴν Διβόρνον καὶ ἀπὸ τοὺς λιμένας τῆς Ἀδριατικῆς. Τότε ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας, ὅστις ἐφρόντιζε ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως τῶν Ἑλλήνων, ἔγραψε πρὸς τὸν Κ. Εὐνάρδον, διὰ νὰ τῷ ζητήσῃ πληροφορίας περὶ αὐτῆς, τὰς ὁποίας λαβοῦσα ἡ Μεγαλειότης του εὐχαριστήθη διαβαίνουσα δὲ ἀπὸ τὴν Φλωρεντίαν, ἔλαβε συνέντευξιν μετὰ τοῦ Κ. Εὐνάρδου καὶ ἔπειτα τῷ ἔστειλε σημαντικὰς ποσότητας διὰ νὰ τὰς μεταχειρισθῇ εἰς ὑποστήριξιν τῆς Ἑλλάδος· αὕτη ἡ ὠραία ὑπόθεσις ἐκυρίευσεν ὅλας τὰς χριστιανικὰς καὶ εὐαισθητοὺς καρδίας. Ἐταιρίαι ἔχουσαι σκοπὸν τοῦ νὰ ἐπιταχύνωσι τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῆς, συνιστῶνται εἰς τὰ περισσότερα μέρη τῶν ἐπικρατειῶν τῆς Εὐρώπης καὶ ὁ Κ. Εὐνάρδος ἔγινεν οὐχὶ μόνον μέλος αὐτῶν τῶν ἐταιριῶν· ἀλλὰ κατέστη καὶ τὸ κέντρον πρὸς τὸ ὁποῖον διευθύνοντο αἱ διωρισμέναι διὰ τοὺς Ἕλληνας βοήθειαι. Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1826, ἀπέυθυνεν ἐγκύκλιον εἰς ὅλας τὰς Ἑλβετικὰς καὶ Γερμανικὰς ἐταιρίας, διὰ νὰ τὰς ἀναγκάσῃ εἰς καταγραφὴν ἑβδομαδιαίων συνεισφορῶν καὶ ἐπέτυχεν αὐτὸς ὁ σκοπός. Ὁ Κ. Εὐνάρδος ἔλεγεν εἰς ἐκείνην τὴν ἐγκύκλιον, τὴν ὁποίαν διάφοροι ἑφημερίδες ἐδημοσίευσαν “ Ἐὰν αἱ ἀρχαὶ καὶ πάντες ὅσοι φροντίζουσιν ὑπὲρ τῆς τύχης τῶν Ἑλλήνων καταδεχῶσι νὰ συμπράξωσιν εἰς αὐτὴν τὴν συνεισφορὰν, ὑπόσχομαι νὰ καθιερώσω ὄλον μου τὸν καιρὸν, ὅλας μου τὰς δυνάμεις καὶ ἐν μέρος τῆς παρουσίας μου εἰς τὸ νὰ βοηθήσω αὐτὸ τὸ δυστυχὲς ἔθνος, μέχρι τῆς στιγμῆς, τὴν ὁποίαν θέλει προσδιωρίσει ἡ θεία πρόνοια διὰ τὴν ἐλευθέρωσίν του. ,,

Ὁ Κ. Εὐνάρδος δὲν εἶναι κανενὸς κόμματος, ἔνεκα τούτου ὅλα τὰ κόμματα ἔσπερξαι νὰ βοηθήσωσι τοὺς γενναίους καὶ φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς του. Γενικῆ τινος φιλοκαγαθία συνέπραξεν εἰς τὰς ἐργασίας του καὶ πώποτε δὲν δισκόπη καὶ πανταχοῦ τῷ συνεχωρήθη νὰ στέλλῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας παντὸς εἶδους βοήθειας. Ὁ ἔρωσ τῆς ἀν-

θρωπότητος ἐφαίνετο ὅτι ἦτον τὸ κινητήριον τῶν πράξεων του καὶ ὅτι πατριαστικὸν πνεῦμα δὲν εἶχεν χώραν εἰς αὐτάς. Εἶναι πρέπον νὰ ἀποδώσωμεν τὸ δίκαιον εἰς ὅλας τὰς κυβερνήσεις. Οἱ Αὐστριακοὶ πράκτορες πώποτε δὲν ἐναντιώθησαν εἰς τὰς πράξεις τοῦ Εὐνάρδου. Αὐτὸς ἐγνώριζεν ὅλους σχεδὸν τοὺς ξένους ὑπουργοὺς. Ὁ Κ. Εὐνάρδος εἶχεν ἀνταπόκρισιν μὲ ὅλους τοὺς φιλέλληνας τῆς Εὐρώπης, μὲ ὅλους τοὺς ἀρχηγούς Ἑλλήνας καὶ ἡ ἀλληλογραφία του εἶναι ὀγκώδης.

Ὁ Λόρδος Κόχραν προτοῦ ν' ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὑπῆγεν ἀπὸ τὴν Μασσαλίαν εἰς τὴν Ἑλβετίαν, εἰς τοῦ Κ. Εὐνάρδου, διὰ νὰ συνδιαλεχθῇ μετ' αὐτοῦ.

Αἱ γενναῖαι προσπάθειαι τοῦ Κ. Εὐνάρδου συνεπέφερον τὸν πρὸς αὐτὸν θαυμασμὸν τῆς Εὐρώπης· καὶ καμμία κατήγορος φωνὴ δὲν ἐφαίνετο ὅτι μέλλει νὰ ταραξῇ τὴν συμφωνίαν τῶν ἐγκωμίων τὰ ὁποῖα ἐλάμβανε πανταχόθεν ἐπὶ τοῦ βήματος ὅμως τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων, ὁ Κύριος Δυδὸν ὁμιλῶν περὶ τῶν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας γενομένων πειρατειῶν, προσέβαλεν ἐκ πλαγίου τὰς φιλελληνικὰς ἐταιρίας, ὁ δὲ Κ. Εὐνάρδος ἀπέδειξε δημοσίᾳ ψευδεῖς τὰς ἐκφράσεις τοῦ Κ. Δυδὸν εἰς ἐπιστολὴν τὴν ὁποῖαν ἀνέφερον πολλὰ ἐφημερίδες. “ Εἶναι τὶ ἀπρεπὲς καὶ κακόβουλον, ἔ-
 ,, λεγεν ὁ Εὐνάρδος, τὸ νὰ διαβάλωνται ἀπεχθῶς
 ,, ἐκεῖνοι οἵτινες δὲν παύουσιν, ἀπὸ δύο ἤδη ἐτῶν, τοῦ
 ,, νὰ ἐνασχολῶνται εἰς τὰ συμφέροντα τῆς ἀνθρωπότητος
 ,, καὶ πραγματικῶς εἰς τὰ τοῦ ἐμπορίου. Ἄς ἐξακολου-
 ,, θήσωμεν λοιπὸν νὰ βοηθῶμεν ἔτι τοὺς Ἑλλήνας, ἄς
 ,, ἀποπερατώσωμεν τὸ ἕπερ ἤρχισαμεν ἔργον, ἄς πράξω-
 ,, μεν προσέτι μερικὰς θυσίας, καὶ θέλωμεν φθάσει εἰς τὴν
 ,, στιγμὴν ἐκείνην, καθ' ἣν ὑπεράσπισις ἰσχυροτέρα τῆς
 ,, ἡμετέρας, θέλει σώσει ὀλοτελῶς αὐτὸν τὸν δυστυχῆ
 ,, λαόν. Ἀπέναντι τῶν ἀποτόλμων λόγων τοῦ Κ. Δυδὸν.
 ,, ἃ; συγχαίρωμεν αὐτοὺς δι' ὅσα ἐπράξαμεν, καὶ τολ-

„ μῶν νὰ τὸ ἐπαναλάβω, μακρὰν τοῦ νὰ ὑποπέσωμεν εἰς
 „ τὴν μομφὴν τῶν χριστιανικῶν βασιλειῶν, προσεγγίζει
 „ ἤδη στιγμὴ καθ' ἣν αὐταὶ μέλλει νὰ εὐχαριστήσωσι
 „ τοὺς ζωοτροφήσαντας τοὺς Ἕλληνας καὶ ἐμποδίσαν-
 „ τας τὸν ὀλύκληρον ὄλεθρόν των, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ φό-
 „ βος τοῦ μήπως ταραχθῆ ἢ εἰρήνη τῆς Εὐρώπης κα-
 „ τεῖχε τὴν ἀγαθοεργίαν τῶν μονάρχων. Αἱ βοήθειαι
 „ ἡμῶν ἔδωσαν τὸν καιρὸν εἰς τὴν ἰπολιτικὴν νὰ συνέλ-
 „ θῃ ἄς μὴ παύσωμεν τῶν βοηθειῶν μας εἰμὴ ὅταν
 „ ἀποφασισθῆ ἢ τύχη τῆς Ἑλλάδος. „

Κατὰ τὸ 1827 ὁ Κ. Ἐϋνάρδος ὑπῆγεν εἰς Λονδίνον,
 ἔχων πάντοτε τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν
 ὑπόθεσιν τῆς ὁποίας διεκηρύχθη τοσοῦτον τρανώς ὁ προ-
 στάστῃς· ἔγραψε πρὸς τὸν περίφημον Σιρ Μακκιντόσχ καὶ
 ἐπροσκάλεσε τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς πράξεις
 τοῦ Λόρδου Κοχράνου καὶ τοῦ στρατηγοῦ Τζούρτζ. Τὰ ἐγ-
 γραφα ταῦτα ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν ἐφημερίδα ὁ χρόνος.
 Ὁ Κ. Ἐϋνάρδος εἰς τὴν πρὸς τὸν Σιρ Μάκκιντοσχ ἐπι-
 στολὴν του χρονολογουμένην τῇ 10 Ἰουνίου 1827. δι-
 καιολογεῖ τοὺς Ἕλληνας δι' ὅλα τὰ ἐγκλήματα τὰ ὁποῖα
 ἀπέδιδον εἰς αὐτούς. “ Πρέπει ἄρά γε, ἔλεγεν αὐτὸς,
 „ νὰ κατηγορήσωμεν τοὺς Ἕλληνας διὰ τὴν ἀταξίαν τοῦ
 „ δανείου καὶ διὰ τὰ δυστυχήματα τῶν ἀτμοπλῶν; οὐχί.
 „ ὅλος ὁ κόσμος τὸ γινώσκει. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἔσωτε-
 „ ρικαὶ διχόνοιαὶ συνέβησαν, ἀλλ' ἢ ἱστορία ὄλων τῶν
 „ λαῶν οἱ ὁποῖοι ἀρχίζουσιν, εἶναι ἢ αὐτὴ, καὶ οἱ Ἕλλη-
 „ νες δὲν εἶναι ἄρά γε πλέον συγγνωστοὶ ἀπὸ τοὺς ἄλ-
 „ λους; Πολλοὶ ἀρχηγοὶ ἔσφαλον κατὰ τὴν ἀρετὴν,
 „ τὴν χρηστότητα καὶ κατὰ τὸν πατριωτισμὸν, οὐδεὶς
 „ ὅμως ἐξ αὐτῶν ἐπρόδωσε τὴν πατρίδα του συνυπακού-
 „ μενος μὲ τοὺς Τούρκους. Δαπάναι ἀνόητοι ἐγένοντο
 „ εἰς τὴν Ἑλλάδα· τοῦτο ὅμως πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν
 „ εἰς τὰ δάνεια τοῦ Λονδίνου, ὅσα διαφυγόντα τὸ ναυά-
 „ γιον, ἀντὶ νὰ ἀποσταλῶσιν εἰς ζωοτροφίας καὶ εἰς πο-

„ λεμεφόδια, ἐστάλησαν εἰς χρυσίον, πρὸς ἀρχηγούς ἐξερ-
 „ χομένους ἤδη τῆς δουλείας. Δὲν ἦτον ἀρά γε τοῦτο ὡσάν
 „ νὰ ἐστέλλετο εἰς αὐτοὺς τὸ μῆλον τῆς ἔριδος; Οἱ
 „ Ἕλληνες πειραταὶ καταστρέφουσι τὸ ἐμπόριον. Ἄλλη-
 „ θὲς τοῦτο, ἀλλ' ἢ φρικώδης ταλαιπωρία ἐνὸς ὀλοκλή-
 „ ρου λαοῦ δὲν εἶναι ἀρά γε δικαιολογία αὐτῶν τῶν ἀ-
 „ ταξιῶν; Ἄς ἐνθυμηθῶμεν τὸ ὅτι οἱ ναυτικοὶ τῆς Χι-
 „ ου τῶν ψαρῶν, ἀπώλεσαν τὸ πᾶν καὶ ὅτι ἀπὸ τριῶν
 „ ἡδὴ ἐτῶν ζῶσιν εἰς ἐρημωμένην πατρίδα. Ὅταν αἱ γυ-
 „ ναῖκες καὶ τὰ τέκνα των τοῖς ζητῶσιν ἄρτον, τὶ πρέ-
 „ πει νὰ κάμωσι; „

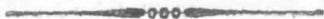
Ὁ Κ. Ἐϋνάρδος ὅτε διέτριβεν εἰς Λονδῖνον, ἐπρό-
 τεινε νὰ γένη συνεισφορά πρὸς βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων
 καὶ ὁ ἴδιος ὑπέγραψε διὰ τριακοσίας στερλήνας. Αὕτη
 ἢ ἀπόπειρα ἐπέτυχε διὰ δύο λόγους· πρῶτον, διότι ἡ Βρε-
 τανικὴ φιλαντία ἐθεώρησεν ἑαυτὴν προσβεβλημένην, μὴ
 βλέπουσα τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος νὰ κατέχη τὴν πρώτην
 τάξιν εἰς αὐτὴν τὴν εὐγενῆ ἐπιχείρησιν· καὶ ἡ δευτέρα
 αἰτία πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὰς ἀηδίας τὰς ὁποίας
 ἐπέφερον ἡ κακὴ διαχείρησις τοῦ δανείου καὶ ἡ ἀθλιὰ
 τύχη τῶν ἀτμοπλόων. Ὁ Κ. Ἐϋνάρδος ἔλαβε πολ-
 λὰς συνδιαλέξεις μετὰ τῶν Ἀγγλων ὑπουργῶν, οἱ ὁποῖοι
 τῷ ἔκαμον τὴν πλέον ἐντιμον δεξίωσιν. Τῇ ἕκτῃ
 Αὐγούστου τοῦ 1827 ὁ Κ. Ἐϋνάρδος ἀπεύθυνε πρὸς τὰς
 Εὐρωπαϊνὰς ἑταιρίας ἐπιστολὴν τελειώνουσαν οὕτως “ εἶ-
 ναι παραμυθία, δι' ἡμᾶς, τὸ νὰ βλέπωμεν ἐπιβε-
 βαιουμένας τὰς προαισθήσεις μας. Τὸ 1827 ἔτος, δὲν
 θέλει τελειώσει, πρὸ τοῦ νὰ ἀποπερατωθῇ ἡ φρικώδης
 πύλη ἣτις καταθλίβει τὴν ἀνθρωπότητα. Μετὰ τρεῖς
 μῆνας, ἴσως καὶ μετὰ ἕνα, τὰ δεινὰ τῆς Ἑλλάδος μέλ-
 λει νὰ λάβωσι τέλος· ἐστὲ βέβαιοι περὶ τούτου, Κύριοί,
 ἢ προστασία τῶν τριῶν δυνάμεων ἔσεται ἐντελής. Οἱ
 μονάρχαι οἵτινες συνῆλθον εἰς ἐν, θέλουσιν ὅλοι τὴν
 ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν

ὑπουργείων των ἄνδρες, θέλουν φιλοτιμηθῆ εἰς τὸ νὰ δείξωσιν εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅτι ἡ ἔνωσις τῶν τριῶν δυνάμεων προέθετο τὸν μόνον σκοπὸν τοῦ νὰ βοηθήσῃ τὸν καταπιεζόμενον λαὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ τῷ ἀποδώσῃ τὴν πατρίδα του. Εὐτυχεῖς ὑπουργοὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες συντελέσουσιν εἰς αὐτὴν τὴν ὠραίαν πράξιν,,

Αἱ μακρὰ καὶ ἐπίμοχθοι ἐργασίαι τοῦ Κ. Ἐυνάρδου ἔμελλε νὰ λάβωσι, πέρασ καθ' ἣν στιγμὴν αἱ τρεῖς μεγάλαι δυνάμεις παρεδέχθησαν τὴν προστασίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπεσχέθησαν τὴν ἐλευθέρωσίν της. Ὁ διορισμὸς τοῦ Κ. Καποδιστρίου ὡς ἀρχηγοῦ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἐπευφημήθη παρ' ὄλων. Πρέπει νὰ περιμένωμεν τὰ πάντα ἀπὸ αὐτὸν τὸν εὐγλωτον διπλωμάτην, ὅστις ἐγένετο ἀναμφιλόλως ἐν ἀπὸ τὰ πρῶτα κινήτρια τῆς μεγάλης ἐκστρατείας τὴν ὁποίαν ἐπεχειρίσθη ἡ Ῥωσσία. Κ. Ἐυνάρδος διὰ τῆς ἐπιμονῆς του, διὰ τῶν συνεχῶν ἐπικλήσεων τῆς φιλανθρωπίας καὶ εἰς τοῦ οἴκτου τῶν συγχρόνων του, καὶ διὰ τῆς στερεᾶς καὶ ἀμεταβλήτου θελήσεώς του νὰ κατορθώσῃ νὰ θριαμβεύσῃ ἢ ὑπόθεσις τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐναγκαλισθῆ, συνετέλεσε μέγਾਲως ἄνευ ἀμφιβολίας εἰς τὸ νὰ ἀνατρέψῃ τὰ ἀντιτείνοντα εἰς αὐτὸν τὸν θρίαμβον ἐμπόδια, ὃ ὁποῖος εἶναι τοῦ λοιποῦ ἐξησφαλισμένος. Ὁ Κ. Ἐυνάρδος δὲν περιπρίσθη εἰς τὸ νὰ καθιερώσῃ ὄλον του τὸν καιρὸν καὶ ὅλας του τὰς δυνάμεις εἰς τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῆς τῆς ὠραίας ὑποθέσεως, ἀλλ' εἶναι εἰς ἕξ ἐκείνων οἵτινες κατέβαλον περισσότερον ἀργύριον, ἐξαιρουμένων τῶν μυστικῶν βοηθειῶν τὰς ὁποίας ἔστειλεν ἰδιαιτέρως. Ὡν μέλος ὄλων σχεδὸν τῶν ἐταιριῶν κῆς Εὐρώπης, ὑπεγράφη εἰς ἐκάστην αὐτῶν ὡς συνδρομητῆς, καὶ βλέπομεν εἰς τὰς ἀναφορὰς τὰς δημοσιευθείσας ὑπὸ μόνης τῆς ἐταιρίας τῶν Παρισίων ὅτι αὐτὸς κατέθεσε εἰς τὸ ταμεῖον αὐτῆς, τριάκοντα μίαν χιλιάδας φράγκων. Ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις τῶν Ἑλλήνων

ἐψήφισεν εὐχάριστίας πρὸ τὸν Κ. Ἐυνάρδον, καὶ τὸν ὠνόμασε πολίτην Ἑλληνα. Ὡραῖον πρᾶγμα τὸ γὰρ ἦναι τις συμπατριώτης τοῦ Ἀριστείδου, τοῦ Σόλωνος, τοῦ Δικούργου καὶ τοῦ Ἐπιμινώνδα ἄφοῦ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς πρὸ τούτων αἰῶνων ληστευομένης πατρίδος των.

[Ἐκ τοῦ Γενικοῦ Βιογράφου.]

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΙΒΥΛΛΩΝ, ΚΑΙ ΚΥΡΙΩΣ ΠΕΡΙ
ΤΗΣ ΕΙΣ ΗΜΑΣ ΣΩΖΟΜΕΝΗΣ ΣΥΛ-
ΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΧΡΗΣΜΩΝ ΑΥΤΩΝ,

Πραγματεία σύντομος

ὑπὸ Κ. Κ.

Περὶ τῆς ἔτυμολογίας τοῦ ὀνόματος τῶν Σιβυλλῶν διάφοροι γνώμαι φέρονται τῶν φιλολόγων καὶ κριτικῶν· οὕτως οἱ μὲν νομίζουσι, ὅτι παράγεται ἀπὸ τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης παρὰ τὸ ῥῆμα καβὰλ (λαμβάνειν), ἢ σαβὰρ (κομίζειν), ἢ παρὰ τὸ ὄνομα βααλὰ, σημαίνον γυναῖκα ἐγγαστρίμυθον [Βασιλ. Α'. κή. 7.], προστιθεμένου εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ γράμματος σ (σίν)· οἱ δὲ εἰκάζουσι, ὅτι ἐσχηματίσθη ἀπὸ τῆς ἀραβικῆς ἢ ἐκ τοῦ σαβὰλ [καθιεροῦν, ἀφορίζειν εἰς χρῆσιν ἱερᾶν], ἢ ἐκ τῶν σαβ καὶ ἀλωὰ, δηλούντων σκεῦος ἑκλεκτὸν τῷ θεῷ· τινὲς δὲ καὶ ἀπὸ τῆς περσικῆς ἐπιχειροῦσι γὰρ ἔτυμολογήσωσι τὴν λέξιν, λέγοντες, ὅτι τὸ ζωδιακὸν σημεῖον τῆς παρθένου ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ Περσῶν ἀπὸ τοῦ στάχυος, τὸν ὁποῖον κρατεῖ εἰς τὴν χεῖρα, κατὰ συνεκδοχὴν σουμβούλ, ἢ σουμβουλά· ἄλλοι δὲ πάλιν καὶ ἀπὸ τῆς λατινικῆς, ἐκ τοῦ ἐπιθέτου sibus, τὸ ὁποῖον, ὡς διδάσκει ὁ Φῆστος, σημαίνει τὸ ὄξυ καὶ θερμόν (α). Κατὰ τὴν πιθανοτέραν ὁμως γνώμην τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ πολλῶν ἐκ τῶν νεωτέρων τὸ ὄνομα Σίβυλλα εἶναι ἑλληνικὸν, συντεθὲν ἐκ τῶν δύο λέξεων θεὸς καὶ βουλή, προφερομένων κατὰ τὴν αἰολικὴν διάλεκτον σιὸς καὶ βυλή, καὶ ἐμφαλί-

α) Περὶ τῶν ἔτυμολογιῶν τούτων ἰδὲ ἀκριβέστερον καὶ ἐκτενέστερον Fabricii Biblioth. Graec. Vol. I. 233. sq. [ἕκδ. Harles].

νει γυναῖκα ἢ παρθένον θεόπνευστον, ἀποκαλύπτουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰς βουλὰς τοῦ θεοῦ (β). Ἐντεῦθεν τὸ ὄνομα τοῦτο ἐρμηνεύεται πολλάκις κατ' εὐθείαν διὰ τοῦ προφῆτις, καὶ τοιαύτας προφήτιδας γυναῖκας ἀπαντῶμεν πολλὰς εἰς τὰ παλαιὰ ἔθνη· τὸ ἐν Δωδώνῃ ἀρχαιότατον μαντεῖον τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὸ μαντεῖον τοῦ Διὸς Ἀμμωνος εἰς τὴν Αἴγυπτον, καθιδρῦθήσαν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου ὑπὸ γυναικῶν (γ), καὶ γυνὴ ἦτον ὁ ἐν Δελφοῖς διερμηνεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος ἡ Πυθία, ὡς εἶναι εἰς ὅλους γνωστότατον. Εἰς τὰς γυναῖκας ἀποδίδει ὁ Τάκιτος, μνημονεύων τὰς χρησμολόγους τῶν Γερμανῶν Αὐρινίαν καὶ Οὐηλήδαν, ἰδιὸν τι χάρισμα προφητείας (δ), καὶ καθόλου δὲ εἰς τοὺς παλαιοὺς ἐπεκράτει μάλιστα ἡ ἰδέα, ὅτι αἱ γυναῖκες ἐκείναι, ὅσαι διέμεναν

β) Οὕτως ὁ Οὐάρον, ὁ πολυμαθὴς καὶ πολυγράφος συγγραφεὺς τῶν Ῥωμαίων [ἀποθανὼν τὸ 29 ἔτος π. Χ.] παρὰ τῷ Λακταντίῳ, ὡς φαίνεται, ἀποδέχεται καὶ αὐτὸς ταύτην τὴν ἐτυμολογίαν [Lactant. de falsa religion. c. 6. “ M. Varro, quo nemo unquam doctior, ne apud Graecos quidem, vixit, in libris rerum divinarum, quos ad C. Caesarem pontificem maximum scripsit, dum de quindecimviris loqueretur, Sibyllinos libros ait non fuisse unius Sibyllae, sed appellari uno nomine Sibyllinos, quod omnes feminae vates Sibyllae sunt a veteribus nuncupatae; vel ab unius Deiphicis nomine, vel a consiliis Deorum enuntian- dis; σιοὺς enim Deos, non θεοὺς, et consilium non βουλήν, sed βυλήν appellabant Aeolice genere sermonis. Itaque Sibyllam dictam esse quasi θεοβούλην). ”

(γ) Ἡροδότ. β. 54. “ χρηστηρίων δὲ περὶ τοῦ τε ἐν Ἑλλησι, καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ τὸν δε Διγύπτιοι λόγον λέγουσι· ἔφθασαν οἱ ἱεεὲς τοῦ Θεβαϊέος Διὸς δύο γυναῖκας ἱρηΐας ἐκ Θεβαίων ἐξαχθῆναι ὑπὸ Φοινίκων· καὶ τὴν μὲν αὐτέων πυθέσθαι ἐς Λιβύην πρηθεῖσαν, τὴν δὲ ἐς τοὺς Ἕλληνας· ταύτας δὲ τὰς γυναῖκας εἶναι τὰς ἰδρυσαμένας τὰ μαντήια πρῶτας ἐν τοῖσι εἰρημένοισι ἔθνεσι. ”

δ) Tacit. de German. sit. et mor. c. 8. “ Adeo, ut efficacius obligentur animi civitatum, quibus inter obsides puellae quoque nobiles imperantur. Inesse quin etiam sanctum

ἐπὶ ζωῆς παρθένοι, εἶχαν οἰκειοτέραν συνάφειαν πρὸς τὸ θεῖον, καὶ ἐκρίνοντο κατ' ἐξοχήν τῶν ἐμπνεύσεων αὐτοῦ ἄξιαι (ε).

Ὁ ἀρχαιότατος τῶν συγγραφέων, ὅστις ἐμνημόνευσε τῶν Σιβυλλῶν, εἶναι ὁ τὴν ε. πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσας Ἐφέσιος φιλόσοφος Ἡράκλειτος, παρὰ τοῦ ὁποίου τρεῖς μαρτυρίας ἐσημείωσεν ὁ Φαβρίκιος (ς) τὴν μὲν παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ (ξ) " Σίβυλλα μαινομένῳ στό . .
 „ ματι καθ' Ἡράκλειτον ἀγέλαστα καὶ ἀκαλλώπιστα καὶ
 „ ἀμύριστα φθεγγομένη, χιλίων ἐτῶν ἐξικνεῖται τῇ φωνῇ
 „ διὰ τὸν θεόν. " — τὴν δέ, παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξάνδρεί (η) · " Ἡράκλειτος γὰρ οὐκ ἀνθρωπίνως φησιν,
 „ ἀλλὰ σὺν θεῷ μᾶλλον Σιβύλλη πεφάνθαι. " — τὴν δὲ τρίτην εἰς τὴν τελευταίαν τῶν ὑπὸ τὸνομα τοῦ Ἡρακλείτου φερομένων ἐπιστολῶν, πρὸς Ἐρμόδωρον „ Σίβυλλα ἐν πολλοῖς καὶ τοῦτο ἐφράσθη Ἐξ Ἰάδος χώρης ἤξει σοφὸς Ἰταλίησιν. Εἰ δέ σε πρὸ τοσοῦτου αἰῶνος, Ἐρμόδωρε, ἢ Σίβυλλα ἐκείνη [ἀναπλήρωσον „ πρὸ ὑγίνωσκεν, ἢτι παρόμοιον], καὶ τότε ἦσθα. " — Μετὰ δὲ τὸν Ἡράκλειτον περὶ τῶν Σιβυλλῶν καὶ τῶν χρησμῶν αὐτῶν ἀναφέρουν ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Πλάτων, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ἐφεξῆς συγγραφέων, τῶν ὁποίων διεσώθησαν εἰς ἡμᾶς τὰ συγγράμματα. Μεγάλῃ ὁμως ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν ἢ διαφωνία, περὶ τοῦ, πόσαι ἦσαν τὸν ἀριθμὸν αἱ προφήτιδες αὐταὶ γυναῖκες, καὶ περὶ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἤκμασαν. Ὁ Πλάτων μίαν μόνον

„ aliquid et providum putant: nec aut consilia earum aspernantur, aut responsa negligunt. Vidimus sub divo Vespassiano, Veledam, diu apud plerosque loco habitam; sed et olim Auriniam et complures alias venerati sunt, non adulatione, nec tanquam facerent Deas.

ε) Ἰδὲ Moehler's Patrologie, herausgegeben von Dr. F. A. Reithmayr, (Regensburg 1840) 1ter Bd. S. 944. f.

ς) Δυόθει p. 229.

ξ) Περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα τὴν Πυθίαν.

η) Στρωματ. Α'. κεφ. ιε. §. 70.

Σιβύλλαν ὀνομάζει, ἀλλὰ μὴ λέγων περὶ αὐτῆς, πόθεν ἦτον; (θ)· ὁ συγγραφεὺς τοῦ Περὶ Θαυμασίων ἀκουσμάτων συγγράμματος παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει, ὁμιλεῖ περὶ τῆς Κυμαίας (ι)· Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, περὶ τῆς Δελφικῆς, τὴν ὁποίαν ὀνομάζει Δάφνην, καὶ λέγει οὖσαν θυγατέρα τοῦ Τειρεσίου (κ)· Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεὺς, ὁ Πλίνιος, καὶ ὁ Ἰουβεγάλιος, μιᾶς μόνον μνημονεύουν, ἀλλὰ δὲν ἔπεται ἐντεῦθεν, ὅτι δὲν ἐγνώριζαν καὶ ἄλλας. Τρεῖς Σιβύλλας ἱστορεῖ ὁ Πausανίας (λ), τὴν Δελφικὴν.

θ) Πλάτ., Φαίδρ. §. 47. “καὶ ἐὰν δὴ λέγωμεν Σιβύλλαν τε καὶ ἄλλους, ὅσοι μαντικῇ χρώμενοι ἐνθέῳ, πολλὰ δὴ πολλοῖς προλέγοντες εἰς τὸ μέλλον ὄρθωσαν, μηκύνοιμεν ἂν, δῆλα παντὶ λέγοντες.”

ι) Ἀριστοτέλ. περὶ θαυμ. ἀκουσμ. 95. “ἐν τῇ Κύμῃ τῇ περὶ τὴν Ἰταλίαν δέικνυται τις, ὡς ἔοικε, θάλαμος κατάγειος, Σιβύλλης τῆς χρησμολόγου, ἣν πολυχρονιωτάτην γενομένην παρθένον διαμεῖναι φασιν, οὖσαν μὲν Ἐρυθραίαν, ὑπὸ τινων δὲ τὴν Ἰταλίαν κατοικούντων Κυμαίαν, ὑπὸ δὲ τινων Μελάγκραιραν καλουμένην.”

κ) Βιβλιοθ. ἱστορικ. 4, 66. “ἔπειθ' οἱ μὲν Ἐπίγονοι τὴν πόλιν ἐλύοντες, διήρπασαν, καὶ τῆς Τειρεσίου θυγατρὸς Δάφνης ἐγκρατεῖς γενόμενοι, ταύτην μὲν ἀνέθεσαν εἰς Δελφοὺς κατὰ τινα εὐχὴν, ἀκροθίνιον τῷ θεῷ· αὕτη δὲ τὴν μαντικὴν τοῦ πατρὸς οὐχ ἤττον εἰδυῖα, πολὺ μᾶλλον, ἐν Δελφοῖς διατρίψασα, τὴν τέχνην ἐπηύξησε. Φύσει δὲ θαυμαστῇ κεχορηγημένη, χρησμούς ἔγραψε παντοδαπούς, διαφόρους ταῖς κατασκευαῖς· παρ' ἧς φασιν καὶ τὸν ποιητὴν Ὅμηρον, πολλὰ τῶν ἐπῶν σφετερισάμενον, κοσμήσαι τὴν ἰδίαν ποίησιν· Ἐνθεαζούσης δ' αὐτῆς πολλάκις, καὶ χρησμούς ἀποφαινομένης, φασὶν ἐπικληθῆναι Σιβύλλαν· τὸ γὰρ ἐνθεάζειν κατὰ γλῶσσαν ὑπάρχειν σιβυλλαίνειν.”

λ) Πausan. Φωκικ. κεφ. ιβ'. “πέτρα δὲ ἐστὶν ἀνίσχουσα ὑπὲρ ταύτης· ἐπὶ ταύτῃ Δελφοὶ στήσαν φασιν ἄσαι τοὺς χρησμούς ὄνομα Ἡροφίλην, Σιβύλλαν δὲ ἐπὶ κλησιν, τὴν πρότερον γενομένην ταύτην ταῖς μάλιστα ὁμοίως οὖσαν ἀρχαίαν εὑρισκόν, ἣν θυγατέρα Ἑλληνες Διὸς καὶ Λαμίας τῆς Ποσειδῶνός φασιν εἶναι, καὶ χρησμούς τε αὐτὴν γυναικῶν πρότην ἄσαι, καὶ ὑπὸ τῶν Λιβύων Σιβύλλαν λέγουσιν ὀνομασθῆναι. . . . Τὸ δὲ ἔπος τὸ ἐς τὴν Μάρπησσον, καὶ τὸν ποταμὸν τὸν Ἀἰδωνέα, τοῦτο οἱ Ἐρυθραῖοι τὸ ἔπος

Ἡροφίλην καλουμένην, τὴν Κυμαίαν Δημῶ, καὶ Σάββην τὴν Ἑβραίαν καὶ τέσσαρας, ὁ Αἰλιανὸς, εἰς τὰς ὁποίας ὁμοως κατὰ λεγομένην φήμην προσθέτει καὶ ἄλλας ἕξ, ὥστε ὅλος αὐτῶν ὁ ἀριθμὸς ἀπαρτίζεται εἰς δέκα (μ). Καὶ δέκα τρώντι ἀπαριθμεῖ ὁ Δακτάντιος, ἀκολουθῶν τὸν Οὐάρβωνα, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς φαίνεται ἐπικρατέστερος. Εἶναι δὲ αἱ ἕξῃς· πρώτη ἡ Περσίς, ἡ Βαβυλωνία, ἡ Χαλδαία, ἡ καὶ Ἑβραία, Σάββη, ἡ Σαμβήθη ὀνομαζομένη· δευτέρα, ἡ Λιβυκὴ, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα δὲν λέγεται τοσοῦτον σαφῶς· τρίτη, ἡ Δελφικὴ, ἡ ἐν Δελφοῖς γεννηθεῖσα, καὶ Δελφίς καλουμένη· τετάρτη, ἡ κατὰ τὴν Ἰταλίαν Κιμμερία· πέμπτη, ἡ Ἐρυθραία· ἕκτη, ἡ Σαμία, τῆς ὁποίας τὸ κύριον ὄνομα λέγουσιν Φυτώ· ἑβδόμη, ἡ Κυμαία μὲν τὸ γένος, τὸ δὲ ὄνομα Ἀμάθεια, ἡ Ἐρωφίλη, ἡ καὶ Ταράξανδρα, κατὰ δὲ τὸν Ῥωμαῖον ποιητὴν Βιργίλιον, Δηϊφόβη ὀγδόη, ἡ Ἑλλησποντία· ἐνάτη, ἡ Φρυγία· καὶ δεκάτη, ἡ Τιβουρτία, Ἀλβουναία λεγομένη (ν).

Ἡ περιφημοτάτη δὲ πασῶν εἶναι ἡ Σίβυλλα ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες ἔδωκαν τὸ ὄνομα τῆς Ἐρυθραίας, ὡς ἐκ τῶν Ἐρυθρῶν τῆς Ἰωνίας οὔσαν· ἀλλ’

„ ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τῶν χρησμῶν τὴν δὲ ἐπὶ ταύτῃ χρησμούς κατὰ
 „ ταῦτα εἰποῦσαν ἐκ Κύμης, τῆς ἐν Ὀπικοῖς εἶναι, καλεῖσθαι δὲ
 „ αὐτὴν Δημῶ, συνέγραψεν Ὑπέροχος ἀνὴρ Κυμαῖος. Χρησμὸν δὲ
 „ οἱ Κυμαῖοι τῆς γυναικὸς ταύτης ἐς οὐδένα εἶχον ἐπιδείξασθαι, λί-
 „ θου δὲ ὑδρίαν ἐν Ἀπόλλωνος ἱερῷ δεικνύουσιν οὐ μεγάλην, τῆς
 „ Σιβύλλης ἐνταῦθα κείσθαι φάμενοι τὰ ὄσφ’ ἐπεγράφη δὲ καὶ ὑ-
 „ στερον τῆς Δημοῦς. Παρὰ Ἑβραίοις τοῖς ὑπὲρ τῆς Παλαιστίνης γυνῆ
 „ χρησμολόγος, ὄνομα δὲ αὐτῇ Σάββη. Βηρώσου δὲ εἶναι πατὴρ, καὶ
 „ καὶ Ἐρμάνθης μητρός· φασὶ Σάββην· οἱ δὲ αὐτὴν Βαβυλωνίαν,
 „ ἕτεροι δὲ Σιβύλλαν καλοῦσιν Αἰγυπτίαν.”

μ) Αἰλιαν. ποικίλ. ἱστορ. βιβλ. ιβ. 35. “ Σίβυλλαι τέσσαρες, ἡ
 „ Ἐρυθραία, ἡ Σαμία, ἡ Αἰγυπτία, ἡ Σαρδιανή. Οἱ δὲ φασὶ καὶ
 „ ἑτέρας ἕξ, ὡς εἶναι τὰς πάσας δέκα, ὧν εἶναι καὶ τὴν Κυμαίαν,
 „ καὶ τὴν Ἰουδαίαν.”

ν) Lactant. de falsa relig. c. 6. -- Παρβλ. Hieronym. contra

αὐτῇ, ἀφοῦ μετέβη εἰς τὴν Κύμην τῆς Ἰταλίας, προσηγορεύθη ὑπὸ τῶν Λατίνων Κυμαία [Cumana]. Ὁ φιλόσοφος δὲ καὶ μάρτυς Ἰουστίνος λέγει περὶ αὐτῆς, ὅτι πολλοὶ τὴν ἠθελαν καταγομένην ἐκ τῆς Βαβυλῶνος, καὶ θυγατέρα τοῦ ἱστορικοῦ τῶν Χαλδαίων Βηρωσσοῦ ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν Καμπανίαν, καὶ ἔδιδεν ἐκεῖ τοὺς χρησμοὺς εἰς τινα πόλιν ὀνομαζομένην Κουμᾶν· περιγράφει δὲ τὸ ἄντρον αὐτῆς, καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐχρησιμοῦται, ὡς ἐξῆς (ξ). "Ἔσται δὲ ὑμῖν ῥαδίως τὴν ὀρθὴν
 ,, θεοσέβειαν ἐκ μέρους παρὰ τῆς παλαιᾶς Σιβύλλης,
 ,, ἐκ τινος δυνατῆς ἐπιπνοίας διὰ χρησμῶν ἡμᾶς διδασκούσης, μανθάνειν ταῦθ', ἅπερ ἐγγὺς εἶναι δοκεῖ τῆς
 ,, τῶν προφητῶν διδασκαλίας. Ταύτην δὲ ἐκ μὲν Βαβυλῶνος ὠρμήσθαι φασι, Βηρωσσοῦ, τοῦ τὴν χαλδαϊκὴν ἱστορίαν γράψαντος, θυγατέρα οὔσαν, εἰς δὲ τὰ μέρη τῆς Καμπανίας οὐκ οἶδ' ὅπως διαβάσαν, ἐκεῖ τοὺς χρησμοὺς ἐξαγορεύειν, ἔν τινι Κουμᾶ οὕτω καλουμένη πόλει, ἐξ σημείοις διεστῶση Βαίων, ἔνθα τὰ θερμὰ τῆς Καμπανίας εἶναι συμβαίνει. Ἐθεασάμεθα δὲ ἐν τῇ πόλει γενόμενοι καὶ τινα τόπον, ἐν ᾧ βασιλικὴν μεγίστην ἐξ ἐνὸς ἐξεσμένην λίθου ἔγνωμεν, πρᾶγμα μέγιστον, καὶ παντὸς θαύματος ἄξιον, ἔνθα τοὺς χρησμοὺς αὐτὴν ἀπαγγέλλειν οἷός τ' ἄτριά παρειληφότες παρὰ τῶν ἑαυτῶν προγόνων ἔφασκον· ἐν μέσῳ δὲ τῆς βασιλικῆς ἐπεδείκνυον ἡμῖν τρεῖς δεξαμενὰς, ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐξεσμένης λίθου, ὧν πληρουμένων ὕδατος, λούεσθαι αὐτὴν ἐν αὐταῖς ἔλεγον, καὶ στολὴν ἀναλαμβάνουσαν, εἰς τὸν ἐνδότατον τῆς βασιλικῆς βαδίζειν οἶκον, ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐξεσμένον λίθου, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου καθεζομένην ἐπὶ ὑψηλοῦ βήματος καὶ θρόνου, οὕτω τοὺς χρησμοὺς ἐξαγορεύειν. Ταύτης δὲ τῆς Σι-

Iovinian. 1, 26. -- Isidor. Hispaliens. Origg. 8, 8. -- Σουίδ. ἐμ λέξ. Σίβυλλα. -- Σχολιαστ. Πλάτων. εἰς Φαῖδρ.

ξ) Ἰουστίν. λόγ. παραιναιτικ. πρὸς Ἕλληνας, 38.

51 βύλλης ὡς χρησμοῦ πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι τῶν συγ-
 52 γραφέων μέμνηται, καὶ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδρῳ δοκεῖ
 53 δέ μοι τοῖς ταύτης χρησμοῖς ἐντυχὼν ὁ Πλάτων, τοὺς
 54 χρησμοῦδους ἐκθειάζειν· ἑώρα γὰρ τὰ ὑπ' αὐτῆς πά-
 55 λαι προειρημένα ἔργοις πληρούμενα, καὶ διὰ τοῦτο
 56 θαυμάσας ἐν τῷ πρὸς Μένωνα λόγῳ, αὐταῖς λέξεσιν
 57 ἐπαινῶν τοὺς χρησμοῦδους, οὕτω γέγραφεν Ὁρθῶς ἄρα
 58 ἂν καλοῖμεν θεῖους τε αὐτοὺς, οὓς δὴ νῦν λέγομεν χρη-
 59 σμοῦδους· οὐχ ἥκιστα φαίμεν ἂν τούτους θεῖους εἶναι,
 60 καὶ ἐνθουσιάζειν ἐπίπνους ὄντας, καὶ κατεχομένους ἐκ
 61 τοῦ θεοῦ, ὅταν κατορθῶσι λέγοντες πολλὰ καὶ μεγά-
 62 λα πράγματα, μηδὲν εἰδότες, ὧν λέγουσι σαφῶς καὶ
 63 φανερώς εἰς τοὺς Σιβύλλης ἀφορῶν χρησμούς. Αὕτη
 64 γὰρ οὐχ' ὡς περ οἱ ποιηταί, καὶ μετὰ τὸ γράψαι τὰ
 65 ποιήματα εἶχεν ἐξουσίαν διορθοῦσθαι, καὶ ἐπιξέειν μά-
 66 λιστα διὰ τὴν τῶν μέτρων ἀκριβείαν, ἀλλ' ἐν τῷ τῆς
 67 ἐπιπνοίας καιρῷ τὰ τῆς προφητείας ἐπλήρου παυσα-
 68 μένης δὲ τῆς ἐπιπνοίας, ἐπέπαυτο καὶ ἡ τῶν εἰρημένων
 69 μνήμη. Τοῦτ' οὖν αἴτιον τοῦ μὴ πάντα τὰ μέ-
 70 τρα τῶν ἐπῶν τῆς Σιβύλλης σώζεσθαι· αὐτοὶ γὰρ ἐν
 71 τῇ πόλει γενόμενοι, παρὰ τῶν ποιητῶν μεμαθήκαμεν,
 72 τῶν καὶ τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἐχρησμοῦδει, ὑμῖν ὑπο-
 73 δειξάντων, καὶ φακόν τινα ἐκ χαλκοῦ κατεσκευασμέ-
 74 νον, ἐν ᾧ τὰ λείψανα αὐτῆς σώζεσθαι ἔλεγον. Ἐφα-
 75 σκον δὲ μετὰ πάντων, ὧν διηγούντο, καὶ τοῦτο, ὡς
 76 παρὰ τῶν προγόνων ἀκηκοότες, ὅτι οἱ ἐκλαμβάνοντες
 77 τοὺς χρησμούς, τηλικαῦτα ἐκτὸς παιδείσεως ὄντες,
 78 πολλαχοῦ τῆς τῶν μέτρων ἀκριβείας διήμαρτον, καὶ
 79 ταύτην ἔλεγον αἰτίαν εἶναι τῆς ἐνίων ἐπῶν ἀμετρίας,
 80 τῆς μὲν χρησμοῦδου, μετὰ τὸ πεπαῦσθαι τῆς κατοχῆς
 81 καὶ τῆς ἐπιπνοίας, μὴ μεμνημένης τῶν εἰρημένων τῶν
 82 δὲ ὑπογραφῶν δι' ἀπαιδευσίαν τῆς τῶν μέτρων ἀκρι-
 83 βείας ἐκπεπτωκότων· διὰ τοῦτο τοίνυν τὸν Πλάτωνα,
 84 εἰς τοὺς τῆς Σιβύλλης ἀφορῶντα χρησμούς, περὶ τῶν
 85 χρησμοῦδῶν τοῦτ' εἰρηκέαι δῆλον· ἔφη γὰρ οὕτως· Ὅταν

„ κατορθῶσι λέγοντες πολλά καὶ μεγάλα πράγματα, μη-
„ δὲν εἰδότες ὧν λέγουσι. ”

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ μάρτυς Ἰουστίνος περὶ τῆς Ἐρυθραίας ἢ Κυμαίας Σιβύλλης· ὁ δὲ Ἀλικαρνασσεὺς Διονύσιος ἱστορεῖ, ὅτι πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ῥώμης Ταρκύνιον ἦλθέ ποτε ἄγνωστός τις γυνή, προσφέρουσα εἰς ἀγορὰν ἑννέα βιβλία, περιέχοντα Σιβυλλείους χρησμούς· ἐπειδὴ δὲ ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν μεγάλην τῶν χρημάτων ζητουμένην τιμὴν ἠρνήθη τὴν ἀγορὰν, ἔρριψεν ἡ γυνὴ τὰ τρία βιβλία, καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον τὰ ἄλλα τρία εἰς τὸ πῦρ, καὶ τὰ κατέκαυσεν· ὅποτε ἐκεῖνος ἐκπλαγείς, ἠγόρασε τὰ λοιπὰ τρία περισωθέντα βιβλία ἀντὶ τῆς τιμῆς, τὴν ὁποίαν ἐζήτηι τὸ καταρχὰς, καὶ τὰ παρέδωκεν ὡς μυστικὸν χρηστήριον περὶ τῶν σπουδαίων τῆς πολιτείας πραγμάτων, εἰς τὴν φυλακὴν δύο ἀνθρώπων, οἵτινες μετὰ ταῦτα ἠϋξήθησαν εἰς δέκα [καὶ ἐπὶ Σύλλα, μέχρι τῶν δέκα πέντε]· ἡ δὲ γυνὴ ἐκείνη ἔγεινε παραχρῆμα ἀφανής· ἀλλ', ὅτε ἐκάη τὸ Καπιτώλιον καὶ ὁ ναὸς τοῦ Διὸς, συνεκάλησαν καὶ τὰ βιβλία ταῦτα μετὰ τοῦ ναοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐφυλάσσοντο (ο). Μετὰ τὴν ἀνοικοδομὴν τοῦ Καπιτω-

ο) Διονύσ. Ἀλικαρνασ. Ῥωμαϊκ. ἀρχαιολ. βιβλ. 8. 62. “ Λέγεται
„ δέ τι καὶ ἕτερον ἐπὶ τῆς Ταρκυνίου βασιλείας πάνυ θαυμαστὸν εὐ-
„ τύχημα τῇ Ῥωμαίων ὑπάρξει πόλει, εἴτε θεῶν τινος, εἴτε δαιμό-
„ νων εὐνοίᾳ δωρηθέν· ὅπερ οὐ πρὸς ὀλίγον καιρὸν, ἀλλ' εἰς ἅπαντα
„ τὸν βίον πολλάκις αὐτὴν ἔσωσεν ἐκ μεγάλων κακῶν. Γυνὴ τις ἀ-
„ φίκετο πρὸς τὸν τύραννον, οὐκ ἐπιχωρία, βίβλους ἑννέα μεστὰς
„ Σιβυλλείων χρησμῶν ἀπεμπολῆσαι θέλουσα· οὐκ ἀξιούντος δὲ τοῦ
„ Ταρκυνίου τῆς αἰτηθείσης τιμῆς πρίασθαι τὰς βίβλους, ἀπελθοῦσα
„ τρεῖς ἐξ αὐτῶν κατέκαυσε· καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον τὰς λοιπὰς
„ ἐνέγκασα, τῆς αὐτῆς ἐπώλει τιμῆς· δόξασα δ' ἄφρων τις εἶναι,
„ καὶ γελασθεῖσα ἐπὶ τῷ τὴν αὐτὴν τιμὴν αἰτεῖν περὶ τῶν ἐλατ-
„ τόνων, ἦν οὐδὲ περὶ τῶν πλειόνων ἐδυνήθη λαβεῖν, ἀπελθοῦσα, πά-
„ λιν τὰς ἡμισείας τῶν ἀπολειπομένων κατέκαυσε, καὶ τὰς λοιπὰς τρεῖς
„ ἐνέγκασα, τὸ ἴσον ἤτει χρυσίον. Θαυμάσας δὲ τὸ βούλευμα τῆς
„ γυναικὸς ὁ Ταρκύνιος, τοὺς οἰωνοσκόπους μετεπέμψατο, καὶ διηγη-

λίου, ὁ ὑπάτος Σκριβώνιος Κυρίων ἐπρότεινε εἰς τὴν σύγκλητον ἡ ἀποκαταστήσῃ τοὺς στίχους τῶν Σιβυλλῶν, καὶ οὕτως ἡ σύγκλητος διέταξε [κατὰ τὸ 677 ἔτος ἀπὸ κτίσεως τῆς Ῥώμης] δι' ἀπεσταλμένων, νὰ συλλεχθῶσιν ἐξ ὅλων τῶν ἰταλικῶν καὶ ἑλληνικῶν πύλων, καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐκ τῶν Ἐρυθρῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ὅσοι ἐκ τῶν Σιβυλλείων στίχων ἐσώζοντο, καὶ, ἀφοῦ ἐκαθαρίσθησαν ἀπὸ τῶν νομιζομένων ψευδῶν, ἐτέθησαν πάλιν

ἡ σάμενος αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα, τί χρὴ πράττειν ἤρετο. Καὶ οἱ διὰ σημείων τινῶν μαθόντες, ὅτι θεόπεμπτον ἀγαθὸν ἀπεστράφη, καὶ μεγάλην συμφορὰν ἀποφαίνοντες τὸ μὴ πάσας αὐτὸν τὰς βίβλους πρίασθαι, ἐκέλευσαν ἀπαριθμῆσαι τῇ γυναικὶ τὸ χρυσίον, ὅσον ἦται, καὶ τοὺς περιόντας τῶν χρησμῶν λαβεῖν. Ἡ μὲν οὖν γυνὴ τὰς βίβλους δοῦσα, καὶ φράσασα τηρεῖν ἐπιμελῶς, ἐξ ἀνθρώπων ἠφάνισθη· ὁ δὲ Ταρκύνιος τῶν ἀστῶν ἄνδρας ἐπιφανεῖς δύο προχειρισάμενος, καὶ δημοσίους αὐτοῖς δύο θεράποντας παραζεύξας, ἐκείνοις ἀπέδωκε τὴν τῶν βιβλίων φυλακὴν, ὣν τὸν ἕτερον Μάρκον Ἀτύλιον ἀδικεῖν τι δόξαντα περὶ τὴν πίστιν, καὶ μνησθέντα ὑφ' ἐνὸς τῶν δημοσίων, ὡς πατροκτόνον, εἰς ἀσκὸν ἐβράβησε βόειον, ἐβρίψεν εἰς τὸ πέλαγος. Μετὰ δὲ τὴν ἐκβολὴν τῶν βασιλέων ἡ πόλις ἀναλαβοῦσα τὴν τῶν χρησμῶν προστασίαν, ἄνδρας τοὺς ἐπιφανεστάτους ἀποδείκνυσιν αὐτῶν φύλακας, οἱ διὰ βίου ταύτην ἔχουσι τὴν ἐπιμελείαν, στρατειῶν ἀφειμένοι καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὴν πόλιν πραγματειῶν, καὶ δημοσίους αὐτοῖς παρακαθίστησιν, ὣν χωρὶς οὐκ ἐπιτρέπει τὰς ἐπισκέψεις τῶν χρησμῶν τοῖς ἀνδράσι ποιῆσθαι. Συνελόντι δ' εἰπεῖν, οὐδὲν οὕτω Ῥωμαῖοι φυλάττουσιν, οὔτε ὅσιον κτῆμα, οὔτε ἱερόν, ὡς τὰ Σιβύλλεια θεσφάτα. Χρῶνται δ' αὐτοῖς, ὅταν ἡ βουλὴ ψηφίσῃται, στάσεως καταλαβούσης τὴν πόλιν, ἢ δυστυχίας τινὸς μεγάλης συμπεσοῦσης κατὰ πόλεμον, ἢ τεράτων τινῶν καὶ φαντασμάτων μεγάλων καὶ δυσευρέτων αὐτοῖς φανέντων, οἷα πολλὰ συνέβη. Οὗτοι διέμειναν οἱ χρησμοὶ μέχρι τοῦ Μαρσικοῦ κληθέντος πολέμου, κείμενοι κατὰ γῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Καπιτωλίου Διὸς, ἐν λιθίνῃ λάρνακι ὑπ' ἀνδρῶν δέκα φυλαττόμενοι. Μετὰ δὲ τὴν τρίτην ἐπὶ ταῖς ἐβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀλυμπιάσιν ἐμπρησθέντος τοῦ ναοῦ, εἴτ' ἐπιβουλή, ὡς οἰονταί τινες

περίπου 1, 000 εἰς τὸν νέον ναὸν τοῦ Καπιτωλίνου Διὸς κατὰ τὸν παλαιὸν τρόπον (π). Ἄλλ', ἐπειδὴ ὑπῆρχαν πολλὰ ἀντίγραφα, καὶ ἕκαστος ἰδιώτης ἐπρόσθετεν εἰς τὸ ἀντίγραφον αὐτοῦ ὅτι ἐνόμιζε πρὸς τούτους τοὺς στίχους σύμφωνον καὶ κατάλληλον, οἱ Ῥωμαῖοι, διὰ τὰ διατηρήσωσιν ὑπόληψίν τινα εἰς τὰ βιβλία τῶν Σιβυλλῶν, ἀπηγόρευσαν εἰς τοὺς ἰδιώτας ἐπὶ ποιῆ ἑνάτου τὰ φυλάττωσιν ἀντίγραφα· ἡ ἀπαγόρευσις ὁμως αὕτη παρεβιάσθη πολλάκις, καὶ ὁ Αὔγουστος, ὅτε ἀνηγορεύθη μέγιστος ἀρχιερεὺς, τὴν ἀνενέωσε, καὶ κατακαύσας ὑπὲρ τὰς δύο χιλιάδας τοιοῦτων στίχων, νομιζομένων νόθων, ἐφύλαξε τοὺς γνησίους εἰς δύο χρυσᾶ κιβώτια, καὶ ἔκρυψεν αὐτοὺς εἰς τὸ ὑπόβαθρον τοῦ Παλατινίου Ἀπόλλωνος. Ἄλλὰ καὶ τούτους ὁ αὐτοκράτωρ Τιβέριος ἐξετάσας πά-

„ εἴτ' ἀπὸ ταυτομάτου, σὺν τοῖς ἄλλοις ἀναθήμασι τοῦ θεοῦ καὶ οὐ-
 „ τοι διεφθάρησαν ὑπὸ τοῦ πυρός. ” -- Ὁ Οὐάρρων, καὶ κατ'
 αὐτὸν ὁ Λακτάντιος, θέλουσι, ὅτι ἡ γυνή, ἡ πωλήσασα εἰς τὸν Ταρ-
 κύνιον τὰ Σιβύλλεια βιβλία, ἦτον ἡ ἑβδόμη Σιβύλλα, ἡ Κυμαία, ἡ
 καλουμένη Ἀμάθεια, ἡ κατ' ἄλλους Δημοφίλη, καὶ Ἡροφίλη. La-
 ctant. αὐτόθι.

π) Lactant. αὐτόθι. “ Fenestella, diligentissimus scriptor, de
 „ XVviris dicens, ait, restituto Capitolio, retulisse ad senatum
 „ C. Curionem Cos. ut legati Erythras mitterentur, qui car-
 „ mina Sibyllae conquista Romam deportarent; itaque mis-
 „ sos esse P. Gabinium, M. Octacilium. L. Valerium, qui
 „ descriptos a privatis versus circa mille Romam deportarunt. ”
 -- καὶ, de ira Dei, 22. “ Fenestella vero etiam legatos Ery-
 „ thras a senatu esse missos refert, ut hujus Sibyllae carmi-
 „ na Romam deportarentur, et ea consules Curio et Octavius
 „ in Capitolio, quod tunc erat curante Q. Catulo restitutum, re-
 „ nenda curarent. ” -- Διονύσιος Ἀλικαρνασ. αὐτόθι. “ οἱ δὲ νῦν
 „ ὄντες, ἐκ πολλῶν εἰσι συμφόρητοι τῶν τόπων· οἱ μὲν ἐκ τῶν ἐν
 „ Ἰταλίᾳ πόλεων κομισθέντες· οἱ δ' ἐξ Ἐρυθρῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ, κατὰ
 „ δόγμα βουλῆς ἀποσταλέντων πρεσβευτῶν ἐπὶ τὴν ἀντιγραφὴν· οἱ δ'
 „ ἐξ ἄλλων πόλεων, καὶ παρ' ἀνδρῶν ἰδιωτῶν μεταγραφέντες ”.

λιν ὕστερον, ἄλλους μὲν ἀπέρριψεν, ἄλλους δὲ ἐνέκρινε [ρ].

Καθόλου δὲ τὰ Σιβύλλεια βιβλία εἶχαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἐπὶ πολλὸν χρόνον τὴν αὐτὴν ὑπόληψιν, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ χρησμοὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας· καὶ ἐπὶ τοῦ Αὐρηλιανοῦ ἀκόμη, κατὰ τὴν γ'. ἑκατονταετηρίδα, ὁ πρῶτος τῶν βουλευτῶν Οὐλπιος Συλλανὸς ἐπρόβαλεν εἰς τὴν σύγκλητον, περὶ τῆς ἐκβάσεως τοῦ μαρκομανικοῦ πολέμου νὰ συμβουλευθῶσι τοὺς χρησμοὺς τῶν Σιβυλλῶν [σ]. Μέρος ὁμως τῆς ὑπαρχούσης συλλογῆς τῶν Σιβυλλείων τούτων χρησμῶν ἐκάη ἐπὶ Ἰουλιανοῦ [τὸ 363 μ. Χ. ἔτος] καὶ ὅλοι δὲ ἠφανίσθησαν ἐξ ὀλοκλήρου ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ὀνορίου, τὸ ἔτος 399. Ἡ δὲ εἰς τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο δοθεῖσα ἀφορμὴ εἶναι ἡ ἐξῆς. Πρὸ τινος καιροῦ διεκηρύχθη εἰς τὴν Ῥώμην προφητεία, καθ' ἣν ἐλέγετο, ὅτι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, τεθεμελιωμένη ἐπὶ τῶν μυστικῶν μαγειῶν τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, δὲν ἤθελε διαρκέσει, εἰ μὴ 365 ἔτη, μετὰ τὰ ὁποῖα μέλλει παντάπασιν νὰ καταστραφῇ. Ἡ προφητεία αὕτη ἐπροςδοκᾶτο νὰ πληρωθῇ τὸ 398, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ 368 ἔτος ἀπὸ

ρ) Δίων Κάσσιος. Ῥωμαϊκ. ἱστορ. βιβλ. νζ'. 18. " Δόγιόν τέ τι ὡς
 ,, καὶ Σιβύλλειον, ἄλλως μὲν οὐδὲν τῷ τῆς πόλεως χρόνῳ προσῆκον,
 ,, πρὸς δὲ τὰ παρόντα ἀδόμενον, οὐχ ἡσυχῇ σφᾶς ἐκίνει· ἔλεγε γάρ
 ,, ὅτι,

,, Τρὶς δὲ τριηκοσίων περιτελλομένων ἐνιαυτῶν,

,, Ῥωμαίους ἔμφυτος ὀλεῖ στάσις ἢ Συβαρίτις

,, Ἀφροσύνα.

,, Ὁ οὖν Τιβέριος ταῦτά τε τὰ ἔπη ὡς καὶ ψευδῆ ὄντα διέβαλε, καὶ
 ,, τὰ βιβλία πάντα τὰ μαντεῖαν τιὰ ἔχοντα, ἐπεσκέψατο· καὶ τὰ μὲν
 ,, ὡς οὐδενὸς ἄξια ἀπέκρινε, τὰ δὲ ἐνέκρινε. "

σ) Vopisc. in vita Aurelian. 20. " meministi P. C. me in
 ,, hoc ordine saepe dixisse jam tum quum primum est Mar-
 ,, comannos erupisse, consulenda Sibyllae decreta, utendum
 ,, Apollinis beneficiis, inserviendum Deorum immortalium prae-
 ,, ceptis. "

τῆς ἀναλήψεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ ἡ χριστιανικὴ πίστις ἤκμαζε καὶ τότε ἐπίσης, ὡς καὶ πρότερον. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ὀνόριος, λαβὼν τὸ ἐνδόσιμον ἀπὸ τῆς μοχθηρίας ταύτης τῶν ἐθνικῶν, διέταξε τὸ ἐπόμενον ἔτος νὰ καῶσιν ὅλα τὰ βιβλία τῶν Σιβυλλῶν· καὶ τοῦτο συνέβη τὸ 399, ὅποτε κατηδαφίσθη ἐκ θεμελίων ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐφυλάσσοντο [τ], Πλὴν ἀλλὰ, καὶ ταύτης τῆς καταστροφῆς γενομένης, ἐλέγγοτο ἀκόμη πάντοτε καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους, ὅτι σώζεται συλλογὴ τις αὐτῶν, καὶ ἐπιστεύετο ὡς γνησίᾳ· οὕτως, ὅποτε ὁ Βελισσάριος κατὰ τὰ μέσα τῆς 5'. ἑκατονταετηρίδος ἐπολιωρκήθη εἰς τὴν Ῥώμην ὑπὸ τῶν Γότθων, ἠθέλησάν τινες ἐκ δύο Σιβυλλείων στίχων νὰ προείπωσιν, ὅτι ἡ πολιορκία θέλει διαρκέσει μόνον μέχρι τοῦ πέμπτου μηνός· ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν ἡ πρόρρησις δὲν ἐπληρώθη. Ἐν γένει δὲ ἡ ἐρμηνεία τῶν Σιβυλλείων χρησμῶν ἦτο πολὺ ἀνθαίρετος, μὴ ὑποβαλλομένη εἰς ὀρισμούς τινὰς κανόνας, ἢ τάξιν, καὶ χρονολογίαν· ὅθεν καὶ τὴν σύγχυσιν ταύτην τῶν ὀνομάτων, τόπων, καὶ χρόνων φαίνεται, ὅτι ὑπαινίττεται ὁ λόγος, ὅτι καὶ ὁ ἐλαφρότατος ἄνεμος ἐδύνατο νὰ διασκορπίσῃ τὰ φύλλα τῶν Σιβυλλῶν [υ].

Ἡ σωζομένη τὴν σήμερον συλλογὴ τῶν Σιβυλλείων προφητειῶν εἰς στίχους ἑξαμέτρους ἑλληνικοὺς δὲν εἶναι οὔτε ἡ ἀρχαία συλλογὴ, γνωστὴ εἰς τὴν Ῥώμην ἀπὸ τοῦ Ταρκυνίου Σουπέρβου· οὔτ' ἐκείνη, ἣτις ἔγεινε μικρὸν μετὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους τοῦ Μαρίου καὶ τοῦ Σύλλα· ἀλλ' οὔτε ἡ ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἐπιθεωρηθεῖσα καὶ ἐκκαθαρισθεῖσα. Διαιρεῖται δὲ εἰς ὀκτὼ βιβλία, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν πρῶτον διαλαμβάνει περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, περὶ τῆς πτώσεως τοῦ Ἀδάμ, καὶ περὶ τοῦ κατακλισμοῦ· τὸ δὲ δεύτερον, περὶ τῆς μελλού-

τ) Augustin. de civit. Dei, lib. 18. c. 53. 54.

υ) Conversat, Lexicon, 10 ter Bd. S. 219.

σης κρίσεως· τὸ δὲ τρίτον, περὶ τοῦ ἀντιχρίστου [φ]· τὸ τέταρτον, περὶ τῆς πτώσεως διαφόρων βασιλείων· τὸ πέμπτον, περὶ τῶν Ῥωμαίων μέχρι τοῦ Καίσαρος Λουκίου τοῦ Βήρου· τὸ ἕκτον, περὶ τοῦ βαπτίσματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Ἰορδάνην· τὸ ἕβδομον, περὶ τῆς πτώσεως διαφόρων ἐθνῶν καὶ πόλεων· καὶ τὸ ὄγδοον περὶ τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, καὶ περὶ τῆς πτώσεως τῆς Ῥώμης. Ἡ δὲ Σίβυλλα, ἡ ὁμιλοῦσα ἐνταῦθα, λέγει περὶ ἑαυτῆς, ὅτι εἶναι νύμφη τοῦ Νῶε [γυνὴ ἐνὸς τῶν υἱῶν αὐτοῦ], διατρίψασα μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν κιβωτόν [χ]· ἀλλαχοῦ δὲ [ψ], ὅτι ἐκ τῆς Βαβυλωνῆος ἐστάλη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ὀνομάζεται Ἐρυθραία, καὶ ἀνασχυντος ψεύτρια· ὅτι ἐνταῦθα διατρίβουσα, ἐνεπνεύσθη θεοθεν εἰς τὸ γὰ κηρύξῃ ὅλην τὴν ἱστορίαν τοῦ παντός, εἰς τὸ γὰ διηγηθῆ τὸ παρελθόν, καὶ γὰ προείπη τὸ μέλλον. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν τὸ σχέδιον ἀναφέρει τὴν ἱστορίαν τῆς δημιουργίας, καὶ τῶν πρώτων γενῶν, τὸν Νῶε καὶ τὸν κατακλυσμὸν, τὴν νέαν φθορὰν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέπεσαν τὰ ἔθνη, τὴν σύστασιν τῶν τεσσάρων μεγάλων τῆς Ἀσίας βασιλείων, τὴν κατάλυσιν αὐτῶν, καὶ τὰ αἴτια ταύτης· ἱστορεῖ τὰ συμβάντα ὅλων σχεδὸν τῶν τότε γνωστῶν μικρῶν φυλῶν, καὶ αὐτῶν τῶν ἀσήμων πόλεων καὶ νήσων· ἐκθέτει μάλιστα τὰ τῆς Φρυγίας καὶ Μακεδονίας, καὶ λεπτομερέστερον τὰ τῶν Ἑβραίων· προλέγει τὴν ἔλευ-

φ) Παρβλ. Βιβλιοθήκ. Ἑλληνικ. ὑπὸ Ἀνθ. Γαζή, (ἐν Βενετία 1807) Τόμ. Α'. σελ. 100. "Τὸ τρίτον, περὶ τοῦ ἀντιχρίστου, ὅπερ ἄρ-
 ,, χεται· Ἐκ δὲ τοῦ Σεβαστηνῶν. Ὁ Καστέλλιος μετέφρασε ταύ-
 ,, τὴν τὴν λέξιν εἰς τὸν Λατινικόν, EX Augustinis (ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν
 ,, τοῦ Αὐγούστου) καὶ αὐτὴ ἡ μετάφρασις παρέτρεψε τὸν Ἀγγλον
 ,, Βίλχελμ δὲ Ἀλαβάστρο εἰς μεγάλην ἀπάτην, ἐννοήσας, ὅτι αὐτὴ
 ,, ἡ λέξις ἐσήμαινε τὸν Λούθηρον, ὅστις ἦτον ἐκ τοῦ τάγματος τῶν
 ,, Αὐγουστίνων."

χ) Βιβλ. Α'. στίχ. 295.

ψ) Βιβλ. Γ'. στίχ. 746.

σιν τοῦ Σωτήρος, τὰ θαύματα καὶ τὰ πάθη αὐτοῦ, καὶ τοὺς διωγμοὺς, τοὺς ὁποίους ἔμελλαν νὰ ὑπομείνωσιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· διηγεῖται μετὰ μεγίστης ἀκριβείας καὶ περιστατικῶς τὰς τύχας τῆς Ῥώμης, καὶ τὰ περὶ τοῦ ἀντιχρίστου. Εἰς τὰς προφητικὰς δὲ ταύτας ἐξιστορήσεις ἀναγινώσκονται σποράδην καὶ τινες διδασκαλίαι κατὰ τῆς εἰδωλολατρείας καὶ πολυθείας, περὶ τῆς ὑπάρξεως ἑνὸς μόνοῦ θεοῦ, καὶ περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας· εἰς δὲ τὸ ἡ. βιβλίον [στίχ. 217] ἀπαντᾶται ἀκρόστιχον, τοῦ ὁποίου τὰ ἀρκτικὰ γράμματα ἀποτελοῦν τὰς λέξεις· Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ σωτὴρ σταυρός.

Ὁ συγγραφεὺς δὲ τῆς μέχρι τῆς σήμερον σωζομένης ταύτης συλλογῆς τῶν Σιβυλλείων χρησμῶν εἶναι κατὰ τὴν γνώμην σχεδὸν ὅλων τῶν ἐνδοξοτέρων κριτικῶν μεταγενέστερος τῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, καὶ μάλιστα χριστιανὸς, ὅστις ἐρραψώθησε τὰ πλείστα ἐκ τῶν βιβλίων τῆς Νέας Διαθήκης, καὶ ἠθέλησε τοιουτοτρόπως ὑποδώσειν περισσότερον κύρος καὶ πίστωσιν εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ὡς μαρτυρουμένην καὶ ὑπὸ ἐθνικῶν συγγραμμάτων. Στηρίζεται δὲ ἡ κρίσις αὕτη εἰς τοὺς ἐξῆς μάλιστα λόγους· α) Ἡ Σίβυλλα, ἡ λαλοῦσα εἰς τὰ δύο βιβλία, λέγεται, ὅτι ἦτο σύγχρονος τοῦ Νῶε, καὶ γυνὴ ἑνὸς τῶν τριῶν παίδων αὐτοῦ· ἦτον ἄρα προγενεστέρα τοῦ Μωϋσέως, ἐνῶ ὁ Μωϋσῆς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος καὶ ἀρχαιότατος προφήτης, καὶ οὔτε εἰς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ, οὔτε εἰς ἄλλο τῶν κανονικῶν βιβλίων τῆς ἀγίας Γραφῆς ἀπαντῶμεν ἵχνος τι, τὸ ὁποῖον μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τοιαύτην παλαιότεραν προφήτην, καὶ ἐνῶ ἡ Σίβυλλα ἐγκωμιάζεται ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν τοσοῦτον διὰ τὴν παρθενίαν καὶ τὸν ἄγαμον αὐτῆς βίον, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ νομίζεται μάλιστα, ὅτι ἔλαβε τὸ χάρισμα τῆς προφητείας [ω]. — β.) Ὁ συγγραφεὺς ἐξελέγχεται χρι-

ω) Hieronym. contra Jovinian. lib. I. " quid referam Sibyllas Erythraeam atque Cumanam, et octo reliquas? nam

στιανός, ὅταν λέγῃ, ὅτι κατάγεται ἀπὸ τῆς ἁγίας γεννεᾶς τοῦ Χριστοῦ [α]. — γ.) Ὁ προφήτης Ἑσαίας, τοῦ ὁποίου ἡ φράσις τοῦ λόγου εἶναι τοσοῦτον σαφής, ὥστε ὁ Ἱερώνυμος προτιμᾷ νὰ τὸν ὀνομάσῃ εὐαγγελιστὴν μᾶλλον, ἢ προφήτην, δὲν περιγράφει ὅμως τοσοῦτον λεπτομερῶς τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνσαρκώσεως, ὅσον τὸ ὄγδοον βιβλίον τῶν Σίβυλλῶν οὕτως, ὃ μὲν Ἑσαίας προλέγει καθόλου, ὅτι ἡ παρθένος θέλει συλλάβει, καὶ θέλει γεννήσει υἱόν, τὸν ὁποῖον μέλλει νὰ ὀνομάσῃ Ἐμμανουήλ [β]. ἡ δὲ Σίβυλλα προφητεύει ἀκριβέστερον τοῦ προφήτου διότι προφέρει καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου ἐκείνης, καὶ ὀνομάζει αὐτὴν Μαρίαν· φαγερόνει καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγγέλου, τοῦ εὐαγγελίσαντος τὸ μυστήριον τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ λόγου, καλοῦσα αὐτὸν Γαβριήλ· μνημονεύει καὶ τοῦ διαλόγου, τοῦ μεταξὺ τοῦ ἀγγέλου καὶ τῆς παρθένου Μαρίας, οὐδὲ παραλείπει τὴν ταραχὴν ταύτης πρὸς τοὺς ὁποίους ἤκουσε λόγους παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ἀποδίδει εἰς τὸν υἱὸν τῆς Μαρίας τὰ ὀνόματα τοῦ Θεοῦ, Λόγου, καὶ Χριστοῦ, καὶ βεβαιοῖ, ὅτι ἡ παρθενία αὐτῆς ἔμεινεν ἄφθορος ἐκ τοῦ τόκου [γ]. — δ.) Προλέγει, ὅτι ὁ Χριστὸς γεννᾶμαι εἰς τὴν ἐν Βηθλεὲμ φάτνην· ὅτι νέος τις ἀστὴρ προσκαλεῖ τοὺς μάγους εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ, καὶ, ὡς ἂν εἶχεν, ὅτε ἔγραφε, τὰ ἱερά εὐαγγέλια πρὸ ὀφθαλμῶν, ἀναφέρει τὸ πνεῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν πέντε ἄρτων καὶ δύο ἰχθύων, καὶ λέγει τὸν ἀριθμὸν τῶν χορτασθέντων ἐξ αὐτῶν, καὶ πόσοι κόφινοι ἐπληρώθησαν ἄρτων [δ]. Διηγείται προσέτι τοὺς κατὰ τὸ πάθος δοθέντας εἰς τὸν Ἰη-

„ Varro decem fuisse autumat, quarum insigne virginitas est,
 „ et virginitatis praemium divinatio.”

α) Βιβλ. Η'. στίχ. 484.

β) Ἑσ. ζ'. 14. “ Ἴδου ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ.”

γ) Βιβλ. Η'.

δ) Βιβλ. Η', σελ. 736, ἔκδοσ. Gallaeus.

σοῦν κολλάφους καὶ τὰ ἔμπτύσματα, τὴν χολὴν καὶ τὸ ὄξος, τὰ προζευχθέντα εἰς σβέσιν τῆς δίψης αὐτοῦ, τὸν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τεθέντα ἀκάνθινον στέφανον, τὸ σχῆμα τοῦ καταπετάσματος τοῦ ναοῦ, τὸ σκότος, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Σωτῆρος ἐκάλυψε τὴν γῆν ἀπὸ ἕκτης ὥρας μέχρι ἐννάτης, τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνάστασιν [ε]. — ε.] Περιγράφει τὴν ἐπὶ γῆς βασιλείαν τοῦ Ἰησοῦ Χρηστοῦ κατὰ τὸ φρόνημα τῶν χιλιαστῶν [ξ]. — ζ'.] Ἐκθέτει τὴν σειρὰν τῶν ῥωμαίων αυτοκρατόρων κατὰ τὴν τάξιν τῆς διαδοχῆς αὐτῶν, ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος μέχρι Ἀντωνίου τοῦ Εὐσεβοῦς, καὶ τῆς υἰοθετήσεως τοῦ Μάρκου Ἀυρηλίου καὶ τοῦ Λουκίου Βήρου. — "Ὅλα δὲ ταῦτα ἀποδεικνύουν, ὅτι τὰ βιβλία τῶν Σιβυλλῶν, εἰς τὴν ὁποίαν

- ‘, Εἰν ἄρτοις ἅμα πέντε καὶ ἰχθύεσσι δυοῖσιν
 ,, ἀνδρῶν χιλιάδας ἐν ἐρήμῳ πέντε κορέσσει,
 ,, καὶ τὰ περισσεύοντα λαβῶν μετὰ κλάσματα πάντα,
 ,, δώδεκα πληρώσει κοφίνους εἰς ἐλπίδα πολλῶν. ,,

ε) Βιβλ. Η'. αὐτόθι

- ,, Εἰς ἀνόμους χεῖρας καὶ ἀπίστων ὕστερον ἤξει,
 ,, δώσουσι δὲ θεῶ ῥάπισματα χερσὶν ἀνάγκοις,
 ,, καὶ στόμασιν μιροῖσι τὰ πτύσματα φαρμακόμεντα,
 ,, δώσει δ' εἰς μάστιγας ἀπλῶς ἄγνον τότε νῶτον.
 ,, Καὶ κολαφιζόμενος σιγήσει, μή τις ἐπιγνῶ,
 ,, τίς λόγος, ἧ πόθεν ἦλθεν, ἵνα φθιμένοισι λαλήσῃ,
 ,, καὶ στέφανον φορέσει τὸν ἀκάνθινον.
 ,, Εἰς δὲ τὸ βρῶμα χολὴν, κ' εἰς δίψαν ὄξος ἔδωκαν,
 ,, τῆς ἀφιλοξείνης ταύτην δεῖξουσι τράπεζαν.
 ,, Ναοῦ δὲ σχισθήσεται πέτασμα, καὶ ἡματι μέσσω
 ,, νύξ ἔσται σκοτώεσσα πελώριος ἐν τρισὶν ὥραις.
 ,, Καὶ θανάτου μοῖραν τελήσει, τρίτον ἡμῶν ὑπνώσας,
 ,, καὶ τότε ἀπὸ φθιμένων ἀναδείξας εἰς φάος ἤξει,
 ,, πρῶτος ἀναστάσεως κλητοῖς ἀρχὴν ὑποδείξας. "

ζ) Βιβλ. Β'. καὶ Γ',

τὰ ἔχομεν τὴν σήμερον κατάστασιν, συνετάχθησαν περὶ τὸ μέσον τῆς β'. ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ συγγραφέως χριστιανοῦ [η].

Περὶ τοῦ κύρους δὲ τῶν χρησμῶν τούτων ἀπὸ μέρους τῶν Πατέρων τῆς ἐκκλησίας, ἄξιον εἶναι νὰ σημειώσωμεν, ὅτι μετὰ τὰ προφητικὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης βιβλία, καὶ τὰ κανονικὰ τῆς Νέας, εἰς οὐδεμίαν ἄλλην μαρτυρίαν προσέτρεχαν οἱ ἀπολογηταὶ τῆς β'. καὶ γ'. ἑκατονταετηρίδος, τοσοῦτον συχνάκις, καὶ μετὰ τοσαύτης πεποιθίσεως, πρὸς ἀντίρρησην τῶν ἐθνικῶν, ὅσον εἰς τούτους. Ἐντεῦθεν δὲ ἐξάγεται, ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐκκλησίας ἐνομιζοντο γνήσιοι, καὶ μάλιστα ὡς ὄπλον τῆς χριστιανικῆς πίστεως, εὕρισκόμενον ὅμως εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐθνικῶν. Καὶ τοιαύτην λοιπὸν γνώμην ἔχοντες περὶ τῶν χρησμῶν τῶν Σιβυλλῶν οἱ ἀρχαῖοι τῆς ἐκκλησίας συγγραφεῖς, ἀπεδέχοντο τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐσέβοντο μεγαλῶς οὕτως, ὁ ἀποστολικὸς πατὴρ Ἑρμῆς ὑπολαμβάνει Σίβυλλαν τὴν ὀφθείσαν εἰς αὐτὸν γραίαν γυναῖκα [θ]. Κλήμης, ὁ ἐπίσκοπος Ῥώμης, ἀποδίδει εἰς τὰς Σιβύλλας, ὡς φαίνεται, τὴν

η) Ἰδὲ Dictionnaire histor. crit. chronolog. etc. de la Bible, par Augustin Calmet, Tom. III p. 550 suiv. -- Ἐκ τῶν νεωτέρων φιλολόγων ὁ μὲν Κασωβὼν, Σκαλίγηρος, Βλουδηλος, καὶ ἄλλοι, συγγραφεῖα αὐτῶν εἰκάζουν τὸν αἰρετικὸν Μοντανόν· ὁ δὲ Οὔέτιος, τοὺς Γνωστικούς· ὁ δὲ Καβέος, τοὺς ἀλεξανδρινοὺς χριστιανούς· ὁ Γρότιος ὅμως γνωματεύει, ὅτι συνετάχθησαν μὲν πρότερον ὑπὸ Ἰουδαίων, ἐνοθεύθησαν δὲ τὸ μετὰ ταῦτα ὑπὸ χριστιανῶν· καὶ τελευταῖον ὁ Γερχ. Ἰωάν. Οὔόσσιος παραδέχεται πολλοὺς κατὰ διαφόρους καιροὺς τῶν Σιβυλλείων χρησμῶν συγγραφεῖς. Lehrb. d. Kircheng. von Gieseler, Iter Bd. S. 186. γ. (ἔκδοσ. γ'. Bonn, 1831.)

θ) Herm. Pastor, l. I. Vis. 2, n. 4. "Revelatum autem est mihi, fratres, dormienti a juvene specioso et dicente mihi; „anum illam, a qua accepisti libellum, quam putas esse? Et „ego dixi: Sibyllam. Erras, inquit, non est."

(TOM. Γ'. ΦΥΛ. Δ'.)

αὐτὴν] ἀξίαν, τὴν ὁποίαν καὶ εἰς τὰ κανονικὰ βιβλία τῆς ἀγίας Γραφῆς [ι]. Ὁ ἱερός Ἰουστίνος λέγει, ὅτι ἀπὸ μέρους τῆς ἐθνικῆς ἐξουσίας ἢ ἀνάγνωσις τῶν Σιβυλλῶν ἦτον ἀπηγορευμένη ἐπὶ ποινῇ θανάτου, ἀλλ' ὅτι διὰ τοῦτο δὲν ἀπετρέποντο οἱ χριστιανοὶ καὶ νὰ τὰς ἀναγινώσκωσι, καὶ νὰ δίδωσιν αὐτὰς εἰς τοὺς ἐθνικούς [κ]. Θεόφιλος, ὁ Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος, συναριθμεῖ τὰς Σιβύλλας μετὰ τῶν προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ ἀντιγράφει πολλοὺς στίχους ἐξ αὐτῶν [λ]. Συχνότερα ὅμως χρήσις τῶν Σιβυλλείων βιβλίων γίνεται παρὰ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως, ὅστις ὄχι μόνον μνημονεύει αὐτῶν ἐς πίσεως μετὰ μεγάλου σεβασμοῦ [μ], ἀλλὰ καὶ μᾶς βεβαιοῖ, ὅτι ὁ ἀπόστολος Παῦλος [δὲν ἐξεύρομεν εἰς ποῖον ἀπόκρυφον σύγγραμμα] παρέπεμπεν ἐνίοτε εἰς αὐτὰ τοὺς ἐθνικούς [ν]. Τελευταῖον δὲ ὁ Λακτάντιος ὑποστηρίζει ἔκα.

ι) Παρὰ Ἰουστίν. τῷ μάρτ. Ἀποκρίσ. πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξ. ἐν Ἐρωτήσ. οἰ. " Ἐκ τῆς παρούσης καταστάσεως τὸ τέλος ἐστίν, ὡς ἡ διὰ τοῦ πυρὸς κρίσις τῶν ἀσεβῶν, καθὰ φασιν αἱ γραφαὶ προφητῶν τε καὶ ἀποστόλων, ἔτι δὲ καὶ τῆς Σιβύλλης, καθὼς φησιν ὁ μακάριος Κλήμης ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ. "

κ) Ἰουστίν Ἀπολογ. Β'. ὑπὲρ χριστιαν. 20. " Κατ' εἰργεῖαν δὲ τῶν φαύλων δαιμόνων θάνατος ὠρίσθη κατὰ τῶν τὰς Ὑστάτου, ἢ Σιβύλλης, ἢ τῶν προφητῶν βίβλους ἀναγινωσκόντων, ὅπως διὰ τοῦ φόβου ἀποστρέψωσιν ἐντυγχάνοντας τοὺς ἀνθρώπους τῶν καλῶν γνῶσιν λαβεῖν, αὐτοῖς δὲ δουλεύοντας κατέχωσιν ὅπερ εἰς τέλος οὐκ ἴσχυσαν πρᾶξαι· ἀφόβως μὲν γὰρ οὐ μόνον ἐντυγχάνομεν αὐταῖς, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν, ὡς ὁρᾶτε, εἰς ἐπίσκεψιν φέρομεν, ἐπιστάμενοι πᾶσιν εὐάρεστα φανήσεσθαι· αἷν ὀλίγους δὲ πείσωμεν, τὰ μέγιστα κερδήσαντες ἐσόμεθα. "

λ) Θεόφιλ. πρὸς Αὐτόλυκ. βιβλ. β'. 3. 31. 36.

μ) Κλήμ. Ἀλεξ. Προτρεπτ. πρὸς Ἑλλην. 2. §. 27. -- 4. §. 50 §. 54. καὶ ἀλλαχοῦ.

ν) Στρωματ. σ'. κεφ. σ'. §. 42. 43. " Δηλώσει πρὸς τῷ Πέτρῳ, κηρύγματι ὁ ἀπόστολος λέγων Παῦλος· Λάβετε καὶ τὰς ἐλ-

στον σχεδὸν ἄρθρον τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ διὰ τοῦ κύ-
 ρους τῶν Σιβυλλῶν, καὶ ὑπερασπίζει τὸ γνήσιον αὐτῶν
 κατὰ τῶν τὰ ἐναντία φρονοῦντων [ξ]. Ἄλλ' ὁ Κέλσος
 διατείνεται ἀπ' εὐθείας, ὅτι οἱ χρησμοὶ οὗτοι εἶναι νόθοι,
 καὶ ὅτι παρεξέφρησαν πολλὰ βλασφημίαι [ο]. καὶ ὁ
 Ὀριγένης τὴν κατηγορίαν αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν προσάπτει
 εἰς τινὰς χριστιανούς, μεταχειριζομένους τὰς Σιβύλλας,
 καὶ ἐπονομαζομένους ὑπ' αὐτοῦ διὰ τοῦτο χλευαστικῶς
 Σιβυλλιστὰς, παρατρέχει τοσοῦτον ἐπιπολαίως, ὥς
 τε μαρτυρεῖ προφανῶς, ὅτι τὸ κατ' αὐτὸν βραχυτάτην,
 ἢ οὐδεμίαν ἀξίαν ἀπέδιδεν εἰς αὐτάς [π]. Τὸ αὐτὸ εἰ-
 κάζομεν καὶ περὶ τοῦ αυτοκράτορος μεγάλου Κωνσταν-
 τίνου, ὅταν ἀκούωμεν αὐτὸν λέγοντα [ρ]. “ Ἄλλ' οἱ
 πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπιστοῦσι, καὶ ταῦθ' ὁμολο-
 γοῦντες Ἐρυθραίαν γεγενῆσθαι Σιβύλλαν μάντιν ὑπο-
 πτεύουσι δέ τινα τῶν τῆς ἡμετέρας θρησκείας, ποιη-
 τικῆς μούσης οὐκ ἄμοιρον, τὰ ἔπη ταῦτα πεποιηκέ-
 ναι, νοθεύεσθαι τε αὐτὰ, καὶ Σιβύλλης θεσπίσματα
 εἶναι λέγεσθαι, ἔχοντα βιωφελεῖς γνώμας, τὴν πολλὴν
 τῶν ἡδονῶν περικοπτούσας ἐξουσίαν, καὶ ἐπὶ τὸν σώ-
 ληνικὰς βίβλους, ἐπίγνωτε Σίβυλλαν, ὡς δηλοῖ ἓνα Θεὸν καὶ τὰ
 μέλλοντα ἔσεσθαι, καὶ τὸν Ὑστάσπην λαβόντες, ἀνάγνωτε, καὶ
 εὐρήσετε πολλῶ τηλαυγέστερον καὶ σαφέστερον γεγραμμένον τὸν
 υἶόν τοῦ Θεοῦ.”

ξ) Lactant. de falsa relig. c. 6. -- de vera sapient. c. 15.
 ο) Ὀριγέν. κατὰ Κέλσ. βιβλ. ζ'. σελ. 368. “ ἡμεῖς δὴ καὶ Σί-
 βυλλαν, ἣ χρώνται τινες ἡμῶν, εἰκότως ἂν μᾶλλον προσστήσασθε
 ὡς τοῦ Θεοῦ παῖδα· νῦν δὲ παρεγγράφειν μὲν εἰς τὰ ἐκείνης πολ-
 λὰ καὶ βλάσφημα εἰκῆ δύνασθε.”

π) Ὀριγέν. αὐτόθι, βιβλ. ε'. σελ. 272. “ Εἶπε δὲ τινὰς εἶναι
 καὶ Σιβυλλιστὰς· τάχα παρακούσας τινῶν, ἐγκαλούντων τοῖς οἰο-
 μένοις προφῆτιν γεγενῆσθαι τὴν Σίβυλλαν, καὶ Σιβυλλιστὰς τοὺς
 τοιοῦτους καλεσάντων.”

ρ) Βασιλ. Κωνσταντ. λόγ., ὃς ἔγραψε τῶ τῶν ἁγίων συλλόγῳ,
 κεφ. ιθ'.

„ φρονά τε καὶ κόσμιον βίον ὀδηγούσας· ἐν προφανεί δὲ
 „ ἡ ἀλήθεια, τῆς τῶν ἡμετέρων ἀνδρῶν ἐπιμελείας συλ-
 „ λεξάσης τοὺς χρόνους ἀκριβέστερον ὡς πρὸς τὸ μηδένα
 „ τοπάξειν, μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ κάθοδον καὶ κρίσιν
 „ γεγενῆσθαι τὸ ποίημα, καὶ ὡς πάσαι προλεχθέντων
 „ ὑπὸ Σιβύλλης τῶν ἐπῶν ψεῦδος διαφημίζεσθαι. ” —
 Κατὰ τὴν τετάρτην ἑκατονταετηρίδα ἀναφέρουν μὲν ἀ-
 κόμη ταύτας τὰς προφητείας τινὲς τῶν Πατέρων, ἀλλὰ
 πάντοτε σπανιώτερον· καὶ ὁ Αὐγουστίνος [σ] δὲν ἀνα-
 γνωρίζει εἰς αὐτὰς ἐπίσημόν τι κῦρος, ἀλλὰ μάλιστα
 φαίνεται, ὅτι δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν γνώμην τῶν λεγόν-
 των, ὅτι εἶναι πλάσμα τῶν χριστιανῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν
 χρόνων τοῦ Αὐγουστίνου καὶ ὕστερον οὐδεὶς πλέον πα-
 τὴρ ἢ συγγραφεὺς τῆς ἐκκλησίας μετεχειρίσθη τὴν μαρ-
 τυρίαν τῶν Σιβυλλῶν, καὶ οὕτως ἡ χρῆσις αὐτῶν ἔπαυσε
 παντάπασιν [τ].

Ἐξεδόθησαν δὲ οἱ Σιβύλλειοι χρησμοὶ τὸ μὲν πρῶ-
 τον ἐν Βασιλείᾳ, 1545, εἰς 4ον, ὑπὸ Xystus Betulejus·
 ἔπειτα δὲ, εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν, 1555, εἰς 8ον, ὑπὸ Casta-
 glio, μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως καὶ τινῶν κριτικῶν δι-
 ορθώσεων· τρίτη ἔκδοσις ἔγεινεν ἐν Παρισίοις τὸ 1566,
 περιέχουσα μόνον τὸ κείμενον τοῦ Βητουληίου· τετάρτη,
 ὡσαύτως ἐν Παρισίοις, 1589, 1599, 1607, ὑπὸ Orso-
 raeus, ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ μετὰ πολλῶν ἱστορι-
 κῶν ἐρμηνειῶν τοῦ κειμένου· πέμπτη, ἐν Ἀμστελοδάμῳ,
 1689, εἰς 4ον, ὑπὸ Γαλλαίου [Servat. Gallaeus], ὅστις
 παρέβαλε νέον χειρόγραφον τοῦ κειμένου, καὶ διεσάφη-
 σε πολλὰ χωρία αὐτοῦ. Ὁ δὲ περιβόητος φιλόλογος
 Ἄγγελος Μάιος ἀνεκάλυψεν ἐσχάτως εἰς τὴν Ἀμβρο-
 σιανὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μεδιολάνου καὶ ἰδ'. βιβλίον
 τῶν Σιβυλλείων τούτων προφητειῶν, καὶ ἐξέδωκεν αὐτὸ
 διὰ τοῦ τύπου τὸ 1817 ἔτος.

σ) Augustin. de civit. Dei lib. 18, c. 47.

τ) Mochler's Patrolog. Iter Bd. S. 946. ff.

Ω Δ Η,

Εἰς τὴν Μεγαλειοτάτην Βασίλισσαν τῆς Ἑλλάδος;

ἐπαγερχομένην ἐκ τῶν ἐν τῇ Γερμανίᾳ Λου-

τρῶν τῆς Ἐμοῦς.

τὴν 21 Ὀκτωβρίου 1841.

Ἰουτοπόρον τέρας σχίζει τὰ ἀφρώδη τοῦ Κριτσαίου
κόλπου κύματα, καὶ πλέει πρὸς τὸν ὄρμον τοῦ Δεχαιίου.

Μὲ τὰς πτέρυγας του πλήττει

Τὰ νερὰ ὡσὰν τὰ κήτη,

Κ' ἐκ τοῦ ῥώθωνός του νέφος ἐκφυσᾷ καπνοῦ, αἰτναίου.

Ἄγλαόμορφος νεᾶνις ἐπὶ τῶν εὐρέων νώτων
λάθεται, χαρίτων πλήρης, ὡς ἡ μήτηρ τῶν ἐρώτων,

Ὡς ἡ Ἀθηνᾶ ἀκμαία,

Ὡς ἡ Ἥβη δὲ ὠραία,

Μεγαλοπρεπῆς ὡς Ἡρα μεταξὺ θεῶν τῶν πρώτων.

Τί τὸ τέρας τάχα τοῦτο; εἶναι τις παμμέγας τρίτων;

Ὅστις ἐπὶ τῶν κυμάτων φέρει τῶν πολυκινήτων

τὴν Βασίλισσαν τοῦ πόντου

Εἰς τὴν τοῦ Βελλεροφόντου

Πόλιν ἐκ τῶν Βασιλείων Πουσειδῶνος τῶν ἀδύτων;

Εἶναι τάχ' αἱ ὄπαδοί της νύμφαι αἱ ὠκεανίδες,
 Κ' ἔρχοντ' ὅπου πρὶν, ὡς λέγουν αἱ ἱστορικαὶ σελίδες,

Εἰς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος

Τοῦ Ἰσθμιακοῦ ἀγῶνος

Τὴν πανήγυριν ἐτέλουν αἱ φυλαὶ αἱ Ἑλληνίδες ;

Ὅχι τρίτων δὲν εἶν' οὗτος ! κἀνεὶς θῆρ τῶν ὄσους τρέφει
 Ὁ βυθὸς τοῦ πόντου μαῦρα δὲν ἐκπνέει καπνοῦ νέφη.

Ὅχι ! δὲν εἶν' ἢ τὰ κήτη

Κυβερνώσα Ἀμφιτρίτη.

Τῆς Ἑλλάδος ἐπ' ἀτμόπλου ἢ Βασίλισσ' ἐπιστρέφει.

Ἡ Βασίλισσ' ἐπιστρέφει ἀπὸ τῶν ὑπερβορείων
 Τόπων, ὅπου τῶν τευτόνων γένος κατοικεῖ τ' ἀνδρεῖον

Ὅπου ὁ κρυμώδης πνέει

Ἀπαρκτίας, καὶ προῖρῆει

Τὸ τῆς Ἐμοσης νᾶμα νόσων ἰαματικὸν παντοίων.

Ἡ Βασίλισσ' ἐπιστρέφει, ὅπου ζέφυροι κινουῦσι
 Κλάδους ἐλαιῶν, καὶ πάντα ἀηδόνες κηλαδοῦσιν

Ὅπου ὁ ἀνάκτωρ Ὀθων

Μὲ θερμὸν καρδίας πόθον

Τὴν προσμένει, καὶ Ἑλλήνων αἱ εὐχαὶ τὴν προσκαλοῦσιν.

Ἡ Βασίλισσ' ἐπιστρέφει ! Κλάδους λάβετε μυρσίνης
 Ἑλληνες εἰς τὰς δεξιὰς σας ! ὅπου δὲ τὸ τῆς Πειρήνης

Διανγὲς πηγάζει νᾶμα,

Ὅλοι δράμετε συνάμα

Καὶ τὴν Ἀνασσαν μετ' ἄκρας ὑποδέχθητ' εὐφροσύνης.

Ἐξ αἰθαλῶν μυρσίνης πλέξατ', Ἑλληνίδες, φύλλων
 Στέφανον καὶ ἐξ ἀνθέων εὐωδῶν τε καὶ ποικίλων.

Φέρετε δ' αὐτὸν σπουδαίως
 Σ' τὴν ἀκτὴν, ὅπου εὐκταίως

Τὴν Βασίλισσάν σας φέρει τὸ θαλασσοπόρον ξύλον:

Αἱ ὁδοὶ μὲ ῥοδοδάφνης κλάδους ἄς ἐπιστρωθῶσιν.
 Αἱ δὲ πόλεις τῆς Ἑλλάδος πανταχοῦ ἄς φωτισθῶσιν.

Ὁ ἀὴρ ἄς ἀντηχήσῃ
 Ἄπ' ὠδᾶς καὶ ἄς σοβήσῃ

Τὰς μερίμνας τοῦ ὀ Ἑλλην' χαρῆς πάντ' ἄς πληρωθῶσι.

Χαῖρε Ἀνασσα! Ἑλλήνων κράζουν στόματα μυρία,
 Χαῖρε καὶ μακραίων ζῆθι ἐν στερεῶν εὐδαιμονία.

Χαῖρ', ἐπιφωνοῦν τὰ πλήθη
 Ἄναξ Ὀθων, χαῖρε, ζῆθι!

Τῆς πανδήμου δὲ λατρείας δέξαι ταῦτα τὰ σημεῖα.

Τ Ε Λ Ο Σ